

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST
ODDELEK ZA ROMANSKE JEZIKE IN KNJIŽEVNOSTI

Neža Sluga

FRAZEOLOGIJA V FRANCOSKIH FILMIH IN SLOVENSKIH
PODNASLOVIH

Diplomsko delo

Mentorja :
red. prof. dr. Erika Kržišnik
izr. prof. dr. Gregor Perko

Ljubljana, junij 2015

Zahvala

Zahvaljujem se obema mentorjema za pomoč pri izdelavi naloge ter svoji družini in Maju za spodbudo.

Vsebina

1	UVOD	1
2	TEORETIČNI DEL	4
2.1	Frazeologija v slovenskem in francoskem jezikoslovju	4
2.1.1	Razvoj frazeologije	4
2.1.2	Terminologija: poimenovanje osnovne enote	10
2.1.3	Zamejitev FE: minimalni frazemi, frazeološke besede	14
2.1.4	Lastnosti frazeološke enote	16
2.1.5	Odstopi od norme in frazeološke prenovitve	24
2.1.6	Tipologija frazemov	31
2.2	Frazemi v podnaslovnem prevajanju	37
2.2.1	Prevajanje frazemov	37
2.2.2	Podnaslovno prevajanje: tehnične in jezikovne značilnosti	38
2.2.3	Filmski jezik in vloga frazemov znotraj le-tega	40
2.2.4	Prevajanje prenovitev in besednih iger v filmih	41
2.3	Metodologija	41
2.3.1	Izbor gradiva	41
2.3.2	Pregled gradiva: izbira slovarjev	41
2.3.3	Obdelava korpusa	46
2.3.4	Delitev prevodov frazemov v obdelavi korpusa	48
2.3.5	Obdelava posameznega frazema	51
3	PRAKTIČNI DEL	53
3.1	Izbor filmov	53
3.2	Analiza besedil	54
3.3	Analiza frazemov	54
3.3.1	Popolna ekvivalenca	54
3.3.2	Delna ekvivalenca	56
3.3.3	Ničta ekvivalenca	67
3.3.4	Nefrazeološki prevod ni ekvivalent frazema	95
3.3.5	Frazem IJ ni preveden v CB	96
3.3.6	Posebnosti	103
3.4	Statistična analiza gradiva	110
3.4.1	Tabela rezultatov	111
3.4.2	Interpretacija rezultatov	113
3.5	Mali frazeološki slovar	118
3.5.1	Slovensko-francoski frazeološki slovar	118
3.5.2	Francosko-slovenski frazeološki slovar	121
4	ZAKLJUČEK	125

5	RESUME	127
6	LITERATURA	165
7	DODATEK	171
7.1	Francoski frazemi, ki nimajo ekvivalence v slovenščini	171

Izvleček

V diplomski nalogi se ukvarjam s frazeologijo v francoskih filmih in ustreznih slovenskih podnaslovih. V prvem delu naloge se posvečam frazeologiji, kakor je obravnavana v slovenskem in francoskem jezikoslovju, ter iščem vzporednice med le-tema. Na kratko se posvečam vprašanju prevajanja frazeologije v podnaslovih ter rabe frazeologije v filmskem diskurzu. Predstavljam tudi metodologijo, po kateri sem se v nadaljevanju naloge lotila analize frazemov, uporabljenih v filmih, in njihovih prevodov v podnaslovih. Korpus za analizo frazemov sem črpala iz štirih francoskih filmov in ustreznih slovenskih podnaslovov. Preveriti sem želela, v kolikšni meri so frazemi, ki so uporabljeni v izvirnem besedilu v filmu, prevedeni z ekvivalentnimi slovenskimi frazemi. Rezultati analize so pokazali, da je bilo izmed 98 frazemov, ki so bili uporabljeni v filmih, 30 frazemov prevedenih s frazeološkim ustreznikom (najsaj je šlo za popolno ali za delno ekvivalenco), 53 z nefrazeološkim enobesednim ali besednozveznim ustreznikom, v 13 primerih je bil frazem izpuščen iz prevoda, le v dveh primerih pa je bil prevod neustrezen. Analizi sledi sklep, da prevajalci v večini primerov zaznajo frazem v izvirnem besedilu, vendar ga največkrat prevedejo s krajšim nefrazeološkim ustreznikom. V nalogi tudi iščem razloge za različne prevodne rešitve. Delo zaključuje skromen frazeološki slovar v obeh jezikih, ki je nastal pri analizi korpusa.

Ključne besede: frazeologija, francoska frazeologija, podnaslovno prevajanje, frazeologija v filmu, filmski jezik

Abstract

In my thesis, I shall research the phraseology of four French films and their corresponding Slovene subtitles. In the first part of the thesis, the focus is on phraseology as defined in Slovene and French linguistics, and parallels between the two are outlined. I briefly discuss the question of translating phraseology in subtitles and the usage of phraseology in cinematic discourse. In addition, I delineate the methodology applied later in the thesis to analyse idioms used in films and their translations in subtitles. The corpus for analysing idioms was obtained from four French films and their corresponding Slovene subtitles. I wished to determine to what extent the idioms

used in original films were translated with equivalent Slovene idioms. Analysis results revealed that, out of 98 idioms used in films, 30 were translated with their phraseological equivalents (full or partial equivalence), 53 with non-phraseological single-word or phrasal equivalents, 13 idioms were left out of the translation, and in only two cases the translation was unsuitable. The analysis is followed by the conclusion that translators, at least in most cases, detect an idiom in the original text, but tend to translate it with shorter, non-phraseological equivalents. Moreover, another goal of my thesis was also to explore the reasons for different solutions in translations. The thesis is concluded with a short glossary of idioms in both languages, created as a result of corpus analysis.

Key words: phraseology, French phraseology, translating subtitles, phraseology in films, film language

Kratice in okrajšave

angl. – angleško

CB – ciljno besedilo (v francoskem povzetku TC)

CJ – ciljni jezik (v francoskem povzetku LC)

db. – dobesedno

ekspr. – ekspresivno

fam. – familier (sln. pogovorno)

fr. – francosko

glag. – glagol

gr. – grško

IB – izvorno besedilo (v francoskem povzetku TS)

IJ – izvorni jezik (v francoskem povzetku LS)

nem. – nemško

pog. – pogovorno

pren. – preneseno

prid. – pridevnik

prisl. – prislov

qqch – quelque chose (sln. nekaj)

qqn – quelqu'un (sln. nekdo)

r. – režija

sam. – samostalnik

SBZ – stalna besedna zveza

sln. – slovensko

vulg. – vulgarno

Slovarji

AC – Amicale des Ch'tis du Périgord Blanc

BOB – Bob

DEI – Dictionnaire des expressions idiomatiques françaises

DEL – Dictionnaire des expressions et locutions

DZ – Dictionnaire de la Zone

EXP –Expressio

GF – korpus Gigafida

PF – Proverbes français (sln. Francoski pregovori)

R –Reverso

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika

SFF – Slovar slovenskih frazemov

TLF –Trésor de la langue française

1 Uvod

Diplomska naloga se posveča vprašanju, če in v kakšni meri je frazeologija v filmih prevedena v ustrezne podnaslove. Za preučevanje dogajanja so bili pregledani štirje novejši francoski filmi in njihovi slovenski podnaslovi. Kot gledalka sem velikokrat opazila, da humor, ekspresivnost ali jezik lika v nekem filmu lahko gradi na frazemih. To je za gledalca, ki razume izvirni jezik v filmu, lahko učinkovito (na primer ga zabava), medtem ko so podnaslovi nemalokrat le prevod denotativnega dela pomena frazema, konotativni del – torej tisto, kar učinkuje kot posebnost, kar zbujajo pri gledalcu določeno reakcijo, pa je izpuščen. Razlogi za izpust ali enobesedni prevod frazema so jasni: prevajalec je prostorsko in časovno veliko bolj omejen kot lik v filmu. Kljub tej splošni ugotovitvi pa sem želela na podlagi primerov preveriti, če so frazemi res večinoma izpuščeni ali se jih prevajalci vendarle trudijo ohraniti, kjer imajo to možnost, in s tem gledalcu čim bolj približati izvirni jezik filma in njegove učinke na gledalca.

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh delov. Teoretični del je razdeljen na tri poglavja. V prvem poglavju je predstavljena frazeologija v slovenskem in francoskem jezikoslovju. Kjer je bilo mogoče, so med enim in drugim narejene primerjave. Poglavje se začne z opisom razvoja frazeologije kot jezikoslovne vede od začetka ukvarjanja z njo do danes. Sledi predstavitev različnih terminologij za osnovno enoto frazeologije, ki jo sama po zgledu večine avtorjev v slovenskem jezikoslovju in tudi nekaterih francoskih avtorjev imenujem frazem. Nato so predstavljene lastnosti frazema oziroma frazeologije kot jezikovnega pojava (in ne kot vede). Ker se prav v lastnostih frazema slovensko in francosko jezikoslovje vsaj večinoma ujemata, so te predstavljene na splošno, z nekaterimi poudarki, ki veljajo zgolj za en ali za drugi jezik. V okviru naslednjega podpoglavja, o odstopih od frazeološke norme, so posebej natančno predstavljene frazeološke prenovitve (francoski avtor jih imenuje besedni palimpsesti). Z ozirom na to, da so prav prenovitve precejšen del frazeološkega gradiva v dveh izmed analiziranih filmov, se mi je zdelo smiselno podrobneje predstaviti ta pojav. Podpoglavje o frazeologiji v obeh jezikoslovjih sklepa predstavitev tipologij frazemov glede na različne jezikoslovne kriterije ter tudi glede na različne avtorje.

Teoretični del se nadaljuje s poglavjem o podnaslovnem prevajanju in mestu frazeologije znotraj tega. Najprej so opisani prevajalski postopki pri prevajanju frazemov, nato pa še nekatere prevajalske tehnike pri podnaslovnem prevajanju. Šele presek opisanih postopkov predstavlja nabor tehnik, ki se jih prevajalec (večinoma) posluži pri prevajanju frazemov v filmskih podnaslovih. Na kratko se ukvarjam tudi s frazeologijo v filmskem jeziku, zlasti v smislu njene ekspresivne funkcije.

V tretjem delu teoretičnega dela je predstavljena metodologija, za katero sem se odločila pri analizi gradiva. Najprej so predstavljeni slovarji, ki sem jih največ uporabljala pri pregledu gradiva, sledi pa še opis t. i. ekvivalenčnega modela prevajanja, tj. modela, glede na katerega sem gradivo obdelala in razvrstila v skupine glede na stopnjo (ne)fazeološkosti prevoda.

Praktični del je večinoma namenjen analizi rezultatov opravljenega pregleda. Vsak frazem, ki je bil uporabljen v filmu, je analiziran glede na tri ravni ekvivalence: glede na slovarsko ekvivalenco, tj. če ima francoski frazem ekvivalenten frazem v slovenščini; glede na besedilno ekvivalenco, tj. kako je bil frazem preveden v podnaslovu; ter glede na pragmatično ekvivalenco, tj. če je prevod pomensko ustrezen glede na izvirno besedilo.

Analizi posameznih frazemov sledi še statistična analiza rezultatov. Ta je bistvena za potrditev trditve v začetku uvoda, da so frazemi v podnaslovih večinoma prevedeni z enobesednim (lahko tudi z besednozveznim) ustreznikom ali pa so izpuščeni.

Sklepni del praktičnega dela predstavlja mali frazeološki slovensko-francoski in francosko-slovenski slovar. V njem sem združila vse v gradivu pridobljene frazeme, za katere sem našla (v podnaslovih ali v slovarju) slovarsko ekvivalenco v slovenščini. Slovar je zaradi majhnega obsega mišljen zgolj kot zbir nekaterih frazemov v obeh jezikih, lahko pa bi služil tudi kot vzorec in morda predlog za nastanek obsežnejšega tovrstnega dela, ki trenutno še ne obstaja, s prevajalskega vidika pa bi bil njegov obstoj vsekakor dobrodošel.

Namen naloge je predstaviti francosko frazeologijo s teoretičnega vidika in jo sopostaviti s slovensko frazeološko vedo ter predstaviti tudi nekaj francoske frazeologije v jezikovnem smislu,

torej (vsaj) majhen nabor francoskih frazemov in jim poiskati slovenske ekvivalenčne frazeme. Cilj pa je frazeologijo v obeh jezikih osvetliti z vidika njene rabe v filmih oziroma njihovih podnaslovih.

2 Teoretični del

2.1 Frazeologija v slovenskem in francoskem jezikoslovju

2.1.1 Razvoj frazeologije

2.1.1.1 Frazeologija pred 20. stoletjem

Termin frazeologija naj bi bil prvič omenjen v slovarjih iz 18. stoletja, in iz tega obdobja naj bi izšli dve smeri razlag termina. Prva je bila izrazito negativna, saj je frazeologijo dojemala kot skupek puhlih, pomensko praznih besed. Druga smer pa jo je razlagala kot sistem jezikovnih znakov, ki preko skupin besed prinašajo širši, globalni pomen, pogosto izražen metaforično ali figurativno (Gonzalez Rey 2002: 20). V veliki meri se je frazeologijo do 20. stoletja dojemalo tudi kot ukvarjanje s pregovori in reki, torej s tem, kar danes imenujemo paremiologija (Kržišnik 2013: 15).

Evropski jezikoslovci so se s stalnimi besednimi zvezami začeli ukvarjati v 19. stoletju. Nemški, angleški in francoski jezikoslovci, med slednjimi gre omeniti Michela Bréala, so opozorili na obstoj stalnih besednih zvez, ki so s skladenjskega vidika zgrajene povsem običajno, pomensko pa se obnašajo drugače kot prosto tvorjene besedne zveze; njihov pomen je namreč neizpeljiv iz vsote pomenov njihovih komponent. Bréal v svojem delu *Essai de sémantique* (1897) imenuje tovrstne enote formule (fr. *formules*), besedne zveze (fr. *locutions*) in artikulirane skupine (fr. *groupes articulés*) (Gonzalez Rey 2002: 21 – 22).

V slovenskem prostoru sta že pred Bréalom nastali dve slovnici, ki vsebujeta poglavje o frazeologiji (ostala dela vse z zvezi s stalnimi besednimi zvezami uvrščajo v besedotvorje), četudi je ne poimenujeta s tem terminom. Prva je Gutsmanova iz leta 1777. V njej lahko zapazimo začetek razmišljanja o stalnosti (avtor primerja stalnost besednega reda v zvezi *noč in dan* v primerjavi z nemščino), glede na naslove poglavij, ki govorita o stalnih besednih zvezah, *Besondere Redensarten* (sln. Posebni reki (prevod po E. Kržišnik)) in *Zierliche Sprüche und Ausdrücke* (sln. Okrasni reki in izreki (prevod po E. Kržišnik 2014: 108)), pa lahko sklepamo, da se je avtor zavedal tudi nenavadnosti tvorbe nekaterih zvez ter njihovih stilnih posebnosti. Delo prinaša tudi majhno zbirko frazeoloških besednih zvez. Druga je slovnica Frana Metelka iz leta

1825. Prinaša več frazeološkega gradiva kot prva, to pa je tudi razvrščeno v tri skupine: v prvem delu so različni stalni izrazi, večinoma neglagolski frazemi, v drugem večinoma glagolski frazemi, v tretjem pa pregovori. Kot piše Kržišnikova, lahko ti dve deli razumemo kot eno izmed točk sovpada slovenskega frazeološkega jezikoslovja z evropskim (Kržišnik 2014: 106).

2.1.1.2 20. stoletje: Bally in razcvet sovjetske frazeologije

Za začetnika frazeologije kot jezikoslovne discipline ter hkrati francoske frazeologije mnogi štejejo Charlesa Ballyja. Ta v svojem delu *Traité de sytlistique* (1909) poda definicijo frazeologije ter tipologijo besednih zvez. Njegova definicija: »Če v besedni zvezi vsaka izmed pisnih enot izgubi del svojega lastnega pomena ali celoten pomen, če se ta besedna zveza predstavlja samostojno z lastnim jasnim pomenom, lahko govorimo o sestavljenem izrazu (fr. *locution composées*). [...]Skupek teh dejstev razumemo pod splošnim pojmom frazeologija« (Bally 1909: 65 – 66) ter delitev besednih zvez na prehodne skupine, frazeološke skupine ter frazeološke enote pomeni temelje današnji teoriji frazeologije. **Prehodne skupine** (fr. *groupements passagers*) so nestalne besedne zveze kot *avoir une maison* (sln. imeti hišo). **Frazeološke serije** (fr. *séries phraséologiques*) so besede, ki se pogosto pojavljajo skupaj, njihov pomen pa je izpeljiv iz vsote pomenov posameznih sestavin, na primer *avoir de la chance* (sln. imeti srečo). **Frazeološke enote** (fr. *unités phraséologiques*) pa so stalne besedne zveze, katerih pomen ni izpeljiv iz vsote pomenov posameznih komponent, npr. *avoir maille à partir* (dbs.imeti groš za razdeliti si s kom 'prepirati se') Govori torej o treh stopnjah povezanosti besed v besednih zvezah. Pri prvi gre za trenutno povezanost, pri drugi za pogosto povezanost in pri tretji za stalno povezanost (Gonzalez Rey 2002: 22 – 23).

Ballyjevo delo so nadgradili sovjetski jezikoslovci, med najpomembnejšimi gre omeniti Polivanova, ki je v 20. letih vpeljal Ballyjeve ideje v rusistično jezikoslovje, in za njim Vinogradova. Slednji se je zavzel za status frazeologije kot samostojne vede znotraj jezikoslovja (Gonzalez Rey 2002: 23). Vinogradov je tudi opisal kot tretjo značilnost frazeoloških enot (prvi dve sta stalnost in leksikaliziranost) nemotiviranost pomena. Glede na stopnjo le-te je razvrstil frazeološke enote na *sočetanija*, *edinstva* in *sraščeniija* (zanje Toporišič (1974: 275 – 276) uvede slovenske ustreznike skupi, sklopi in zrasleki). V skupih vsaj ena sestavina nastopa v dobesednem in vsaj ena v frazeološkem pomenu, sklopi so delno motivirani preko metafore,

zrasleki pa so popolnoma nemotivirani. Kasneje je tej tipologiji Šanskij dodal še četrto skupino, *vyraženija*, po Toporišiču sestave, katerih pomen je popolnoma motiviran. Na ta način se začne frazeologijo deliti na frazeologijo v širšem pomenu, ki vključuje tudi sestave, ter v ožjem, ki jih izključuje (Kržišnik 2013: 16). Dosežki Vinogradova in njegovih naslednikov so pomenili razcvet ruske frazeologije v 20. stoletju. Njihove raziskave so našle pot v zahodno Evropo preko španščine (tu gre omeniti vpliv kubanskih frazeologov, ki so nato prenesli svoja dognanja v Evropo) in nemščine, zlasti vpliv nemških frazeologov pa se je širil še v angleščino in v francoščino (Gonzalez Rey 2002: 23 – 25).

2.1.1.3 Strukturalizem: osamosvojitev frazeologije kot moderne jezikoslovne vede

Kot piše Erika Kržišnik (2013: 15), je strukturalizem kot »metodološko najstrožja jezikoslovna teorija« pomenil temelj za vzpostavitev frazeologije kot samostojne jezikoslovne vede. Na podlagi določitve tistih lastnosti, ki so frazeološke enote združevale med sabo in ločevale od drugih jezikovnih enot, je bilo mogoče opredeliti predmet raziskovanja frazeologije in s tem omogočiti njeno znanstveno »osamosvojitev«.

Za začetnika strukturalizma štejemo Ferdinanda de Saussura (1857 – 1913), četudi začasa svojega življenja ni objavil svojega bistvenega dela. Šele njegovi učenci so zbrali zapiske z njegovih predavanj, in preučevanje le-teh pomeni pravi začetek strukturalizma. V Saussurjevem delu *Predavanja iz splošnega jezikoslovja* so frazeološke enote poimenovane že narejeni izrazi (fr. *locutions toutes faites*), v prevodu B. Turka stalne besedne zveze. Po Saussurju (1916: 172) so to izrazi, ki »pripadajo jeziku« in »ki jih raba prepoveduje spreminjati«. Kot primer teh izrazov navede *à quoi bon?* (dbs. za kaj dobro? 'le čemu?', morda bi bil primeren prevod tudi *komu na čast?*). V isto skupino postavi tudi izraze, ki so »prešli v rabo zaradi pomenskih ali skladenjskih posebnosti« in ki si jih »ni mogoče izmisliti«, saj so dani po tradiciji. Med take izraze šteje na primer *prendre la mouche* (dbs. vzeti muho 'hitro se razjeziti').

Saussurjev učenec Albert Sechehaye, ki je skupaj s Charlesom Ballyjem urednik Saussurjevega omenjenega dela, pa jih imenuje frazeologizme in jih deli na dva tipa. V prvi tip sodijo večbesedni izrazi (fr. *locutions*), v katerih posamezne besede izgubijo svojo semantično identiteto, v drugega pa sestavljene besede (fr. *mots composés*), v katerih je pomen vsake besede

znotraj izraza ohranjen. Termina stalna oziroma besednozvezna skladnja (fr. *syntaxe figée / locutionnelle*) in živa oziroma gibajoča se skladnja (fr. *syntaxe vivante / mobile*) pa uvede nizozemski jezikoslovec C. de Boer. V stalno skladnjo vključi preproste formule, tudi enobesedne (npr. Naj bo! (fr. *Soit!*)), pa tudi besedne zveze (npr. živa duša (fr. *âme qui vive*)) in sestavljena lastna imena (npr. Châlons-sur-Marne) (Gonzalez Rey 2002: 26).

V drugi polovici 20. stoletja so se s frazeologijo (tudi s francosko) sprva ukvarjali zlasti ruski jezikoslovci (Gonzalez Rey 2002: 27). Ti so sicer različno zgodaj vplivali na frazeologijo v drugih slovanskih jezikih, šele v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja pa se je frazeologija začela razvijati v ostalih evropskih in v ameriškem jezikoslovju (Burger idr. 2007: V v Kržišnik 2013: 16).

V Sloveniji se začne frazeologijo kot samostojno jezikoslovno disciplino prav tako dojemati v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. To je razvidno iz dveh del, ki sta izšli v tem času, in sicer iz *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* ter iz članka Jožeta Toporišiča *K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije*. SSKJ iz leta 1971 navaja frazeološko gradivo posebej, v frazeološkem gnezdu, ki je ločeno od terminološkega. Prinaša frazeologijo v ožjem smislu, vendar pa nikjer ne podaja definicije frazeologije ali frazeološke enote (imenuje jih stalne in frazeološke zveze, stilizme oziroma fraze). Pomemben korak k razvoju slovenske frazeologije pa naredi Toporišič v članku iz leta 1974. V članku predstavlja slovensko terminologijo ter podaja klasifikacijo stalnih besednih zvez po Šanskem (frazeologijo torej dojema v širšem smislu). Osnovno enoto poimenuje frazeologem, kar je, tako z vidika poimenovanj v ostalih jezikih kot po primerjavi s poimenovanji ostalih osnovnih enot v jezikoslovju, neutemeljeno (Kržišnik 2013: 17 – 19).

Za razliko od Evrope, kjer se je uveljavil strukturalizem, se je v ameriškem prostoru od sedemdesetih let (in še prej) dalje uveljavila generativna slovnica. Frazeologija je tu pomenila nekakšno marginalijo, saj frazeološke enote po svoji naravi (pretvorbena anomalnost) ne podlegajo pravilom tvorbeno-pretvorbene slovnice. Ker se osnovna enota v tej teoriji imenuje fraza (angl. *phrase*), je bilo treba frazeološko enoto poimenovati drugače, torej z drugim korenem. Zato se je v ameriškem jezikoslovju uveljavilo poimenovanje z idiom-. Od tam je

tovrstno poimenovanje prešlo tudi v Evropo, vendar v glavnem za opis dodatnega vidika (gl. podpoglavje o poimenovanju osnovne enote) (Kržišnik 2013: 16).

2.1.1.4 Sodobno raziskovanje frazeologije

Kot piše Mejri (2007: 684), je v Franciji po Ballyju in Sechehayu raziskovanje frazeologije s teoretičnega vidika nekoliko zamrlo vse do osemdesetih let, ko sta z njim nadaljevala Maurice in kasneje Gaston Gross. Pred njima so se frazeologiji sicer posvečali A. J. Greimas, P. Guiraud in J. Pineuax. Ti so se ukvarjali z deskriptivnim in z zgodovinskim pristopom. S praktičnega vidika pa sta se frazeologije lotila A. Rey in R. Galisson, prvi z izdajo frazeološkega slovarja, drugi pa s svojim didaktičnim delom. Od osemdesetih let 20. stoletja naprej pa se v Franciji, Švici in Kanadi organizirajo različne konference na temo konkretnih frazeoloških vprašanj. Prav tako se s frazeologijo ukvarjajo jezikoslovni centri in univerzitetne katedre v Franciji (Gonzalez Rey 2002: 26 – 30).

Slovenska frazeologija se je v osemdesetih letih še opirala na sovjetsko (piše se o teoriji Mel'čuka in Čermáka), desetletje kasneje pa se je že zanimala tudi za ostale tujejezične jezikoslovne teorije. Od leta 2000 dalje lahko govorimo o polni razvitosti frazeoloških raziskav. S frazeologijo se ukvarjajo na treh katedrah slovenskih univerz ter na univerzah po svetu, prav tako pa je predmet različnih znanstvenih konferenc (Kržišnik 2014: 116 – 118). V zadnjem času smo priča razvoju dveh pristopov: korpusnega pristopa, ki prinaša analizo frazeoloških enot na podlagi pregleda velike količine gradiva (z njim se je med prvimi ukvarjala Polona Gantar), in pragmatičnega pristopa, katerega predstavnica je Nataša Jakop (Kržišnik 2013: 22 – 23).

Drugačno razumevanje frazeologije pa prinaša kognitivni pristop. Pristop izhaja iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Njegova začetnika, ameriška jezikoslovca Lakoff in Johnson, sta v okviru kognitivnega jezikoslovja razvila teorijo o kognitivni metafori. Metafore ne pojmujeta, kot se jo je pojmovalo nekoč, namreč zgolj kot pesniško sredstvo, temveč kot sredstvo človekovega mišljenja. Metafora naj bi omogočala razumeti neko abstraktnejšo idejo s pomočjo že znanega, konkretnjšega koncepta. Po Lakoffu »mesto metafore sploh ni v jeziku, temveč v načinih, kako konceptualiziramo eno mentalno področje v okviru drugega« (Lakoff 1998: 272 v Marc Bratina

2004: 34). Kot še piše Marc Bratina (2004: 35), naj bi tudi frazemi nastali preko kognitivnih mehanizmov (metafore, metonimije ...). Prav zato jih kognitivno jezikoslovje ne razume kot »izolirane semantične enote«, temveč kot enote, ki »odsevajo koherenten sistem metaforičnih konceptov« (prav tam). Avtorica navaja tudi mnenje madžarskih jezikoslovcev, Kövecsesa in Szabója, da frazemi niso stvar jezika, temveč stvar človeškega konceptualnega sistema. Frazemi naj bi izvirali iz »našega splošnega védenja o svetu, utelešenega v našem konceptualnem sistemu« (Kövecses in Szabó 1996: 330 v Marc Bratina: 2004: 35), zaradi česar naj bi bili tudi motivirani (in ne nemotivirani, kot razlaga tradicionalno jezikoslovje).

Kot piše Erika Kržišnik (2000: 7 – 8), je v jeziku konceptualna metafora najpogosteje izražena s konvencionalnimi izrazi. Lahko je izražena eksplicitno ali implicitno. Frazeme lahko uvrstimo med tiste konvencionalne izraze, v katerih je konceptualna metafora izražena eksplicitno (razkrito), saj gre za večbesedne izraze, ki imajo bolj razvidno obliko kot pa enobesedni izrazi, pri katerih se je za razlago metafore, ki jo prinašajo, treba obrniti na etimologijo besede. Hkrati so frazemi primerni za preučevanje konceptualne metafore zaradi svoje ustaljene forme, za razliko od nekonvencionalnih, enkratnih tvorb. Avtorica v članku preučuje dve konceptualni metafori za čas, ČAS JE PREMIKAJOČI SE PREDMET in ČAS JE DENAR. Številni frazemi, ki jih navaja v gradivu, kažejo na eno ali drugo dojemanje časa v človekovem konceptualnem sistemu (*kolo časa*, *čas hiti* za prvo in *čas je zlato* za drugo).

V slovenskem jezikoslovju so se s kognitivnim pristopom v frazeologiji ukvarjale poljska jezikoslovka Agnieszka Będkowska-Kopczyk, že omenjena Erika Kržišnik in Marija Smolić (Marca Bratina 2004). V francoskem jezikoslovju so se s kognitivnim pristopom ukvarjali Georges Kleiber, Claude Vandeloise, Gilles Fauconnier in Anne-Marie Diller.¹

Od začetka ukvarjanja s frazeologijo do danes se je raziskovanje te vede razvilo v štiri glavne smeri. Te so: opisna frazeologija, ki se ukvarja z oblikovno, semantično in pragmatično platjo frazeologije s sinhronega vidika; zgodovinska frazeologija, ki preučuje etimologijo in izvor stalnih besednih zvez, torej z diahronega vidika; primerjalna oziroma kontrastivna frazeologija, ki se ukvarja s prevodi in frazeološkimi ustreznici znotraj različnih jezikovnih sistemov;

¹ Kot me je še opozoril mentor, je v francoskem jezikoslovju kognitivni pristop relativno malo prisoten.

slovaropisna frazeologija oziroma frazeografija, ki je rezultat slovaropisnih praks in teorij (Gonzalez Rey 2002: 31).

2.1.2 Terminologija: poimenovanje osnovne enote

Trenutno se v posameznih jezikih uporabljajo termini, ki izhajajo iz korena **idiom-** (tega v glavnem rabi angleško jezikoslovje) ter termini iz **fraz-** (večinoma slavistično jezikoslovje, in z njim tudi slovensko). Razlogi za dvojnost v poimenovanju naj bi izhajali iz lastnosti frazeološke enote, ki jo posamezno jezikoslovje vidi kot pomembnejšo. Besedi *idioma* in *phrasis* sta grškega izvora, prva pomeni posebnost, svojskost, čudaškost, druga pa način izražanja oziroma izraz. Tako naj bi razumevanje nenavadnosti (nemotiviranosti) pomena kot temeljne lastnosti vodilo v rabo terminov iz *idiom-*, poudarjanje stalnosti, večbesednosti in ostalih oblikovnih značilnosti pa v rabo terminov iz *fraz-* (Kržišnik 2010: 84 – 85).

V nekaterih jezikih zasledimo tudi uporabo obeh korenov. Tu gre omeniti zavzemanje češkega jezikoslovca Františka Čermáka za uveljavitev splošnejše frazeološke teorije, v kateri preplete obe poimenovanji, tako da osnovno enoto imenuje enota IF. F pomeni frazem in se nanaša na izrazno plat enote, I pa idioma, ker se nanaša na njeno pomensko plat (Kržišnik 2010: 87).

2.1.2.1 Slovenščina: poimenovanja s fraz-

Slovensko jezikoslovje, kot že rečeno, je (tudi) s terminološkega vidika izhajalo iz ruskega, in je tako prevzelo poimenovanje s *fraz-*. Pojavljale so se sledeče variante termina:

2.1.2.1.1 Fraza

SSKJ iz leta 1970 frazeološko enoto imenuje fraza, prav tako jo imenuje tudi Pavlica v *Frazeološkem slovarju v petih jezikih* iz leta 1960. Že Toporišič (1974) se ne strinja z rabo tega termina, ker naj bi zvenel preveč negativno. Drugi razlog, zakaj se termin ni obdržal, je raba tega istega termina v pretvorbeni slovnici za poimenovanje osnove enote slovnice.

2.1.2.1.2 Frazeologizem

Termin prihaja iz ruskega jezikoslovja, vendar ga pri nas Toporišič uporabi v drugačnem pomenu, in sicer kot frazeološko varianto (tako primerja *na vse kriplje* in *na vse pretege*) (Toporišič 1974: 273). Termin se kot takšen kasneje v slovenščini ni uporabljal (Kržišnik 2013: 19).

2.1.2.1.3 Frazeologem

Termin uvede Toporišič (1974), vendar je ta, kot že rečeno, ne zgolj v neskladju s poimenovanjem ostalih osnovnih jezikoslovnih enot, temveč tudi v neskladju s poimenovanji v ostalih (ne)slovanskih jezikih. Termin se je kljub neprimernosti obdržal vse do leta 1987 (Kržišnik 2013: 19).

2.1.2.1.4 Frazem

Termin frazem je v slovenščini prvič uporabljen leta 1987 v članku Erike Kržišnik *Prenovitev kot inovacijski postopek*. Ta je nato počasi nadomestil frazeologem, saj se zdi primernejši tudi glede na ostala poimenovanja osnovnih jezikoslovnih enot (fonem, morfem, leksem ...) (Kržišnik 2013: 17 – 21).

2.1.2.1.5 Idiom

Tudi v slovenščini lahko najdemo poskus združevanja terminologij s fraz- in idiom-. Polona Gantar na primer uporablja tudi termin idiom. Idiomatiko razume kot del frazeologije, »kjer so popolnoma nemotivirane frazeološke enote imenovane idiomi« (Kržišnik 2010: 84, v opombi 6).

2.1.2.2 Francoščina: večja raznolikost v poimenovanju

Francoska frazeološka terminologija se zdi precej manj enotna, saj različni avtorji rabijo večje število različnih terminov, kakor jih rabimo v slovenščini. Na nedoslednost pri rabi opozarja več avtorjev, na primer Isabel Gonzalez Rey (avtorica celo ugotavlja, da se v francoščini za poimenovanje stalnih besednih zvez uporablja preko šestdeset izrazov) (2004: 47 – 48) in Gaston Gross (1996: 3 – 6). Navajam najpogostejša poimenovanja z razlagami različnih avtorjev.

2.1.2.2.1 Idiotizem (*idiotisme*)

Gross razlaga idiotizem kot sekvenco, ki je ni mogoče dobesedno prevesti v tuj jezik, ne da bi bila pri tem s skladenjskega ali s semantičnega vidika spremenjena. Pri tem opozori na termin I. Fonagyja **vezani izrazi** (fr. *énoncés liés*), ki naj bi bili lastni vsakemu jeziku in ki se jih mora tuji govorec naučiti na pamet. Posebnost teh izrazov je, da jih znotraj jezika rojeni govorec ne opazi takoj, saj so tako skladenjsko kot navadno tudi semantično običajni, njihova skladnja je torej prosta, njihov pomen pa se izpelje iz elementov, ki jih sestavljajo. Znak, da ne gre za proste besedne zveze, pa je njihova nezmožnost dobesednega prevoda v tuj jezik. Kot primer tovrstnega izraza navede Gross primerjavo začetka telefonskega pogovora med francoskim in nemškim govorcem, pri čemer bi lahko nemškega nadomestil tudi slovenski. Francoz bi na vprašanje: »*Monsieur Dupont?* (Gospod Dupont?)« odgovoril z »*C'est lui-même.* (Prav on je.)«, medtem ko bi Slovenec odgovoril »Pri telefonu.« Če bi prevajalec francoski izraz prevedel dobesedno, bi bilo to slovenskemu govorniku nenavadno. Glede na jezik govornika imenujemo te izraze galicizem, anglicizem, germanizem ... (Gross 1996: 6).

Omeniti gre, da Alain Rey (1994: VI) odsvetuje rabo tega izraza s preprostim argumentom: imenuje ga »izraz, ki jezi« (fr. »*forme fâcheuse*«). V francoščini ima namreč idiotizem tudi drugi pomen, enak kot v slovenščini – mentalna zaostalost ali neumnost.

2.1.2.2.2 Izraz (*locution in expression*)

Gross za opis stalnosti (fr. *figement*) uporablja termin *locution*, ki zanj pomeni vse skupine besed, katerih posamezni elementi ne morejo biti aktualizirani (Gross 1996: 7).

Zgoraj opisana Grossova definicija *locution* pa ne ustreza definicijam nekaterih drugih avtorjev. Termin *locution*, tako kot pomensko bližnji mu termin *expression*, po navadi srečujemo v kombinaciji z enim od terminoloških pridevnikov *phraséologique*, *idiomatique*, *figée*, *verbale* ... Alain Rey *locution in expression* uporablja v zvezi s stalnimi zaporedji besed, katerih pomena ni moč predvideti. Za ta zaporedja besed uvede omenjena termina, ki jih v slovenščino lahko oba prevedemo kot izraz, Rey pa jih med sabo razlikuje na sledeč način: zateče se k etimologiji, pri

čemer ugotovi, da *locution* pomeni način rekanja (fr. *manière de dire*), način, »ki organizira govor, tako da ta postane funkcionalna oblika«, medtem ko *expression* pomeni način izražanja (fr. *manière d'exprimer quelque chose*). Ta naj bi bil tvorjen preko metafore, metonimije ali katere druge govorne figure kot stilno oziroma retorično sredstvo (Rey 1994: V, VII).

2.1.2.2.3 Ustaljeni izraz (*expression figée*)

Veliko jezikoslovcev (npr. M. in G. Gross) imenuje frazeološko enoto *expression figée*, saj gre za kombinacijo samostalnika *expression* z zgoraj opisanim pomenom in pridevnika *figée*, ki pomeni stalnost. Natančnejši pomen termina *figement*, iz katerega izhaja pridevnik *figé*, prinaša poglavje o lastnostih frazeološke enote (gl. podpoglavje 2. 1. 4. 1. 2).

2.1.2.2.4 Idiomatični izraz (*expression idiomatique*)

Isabel Gonzalez Rey zagovarja izbiro termina idiomatični izraz, ker naj bi ta opisoval dve značilnosti frazeološke enote. Samostalnik *expression* pomeni način, na katerega je nekaj povedano in se torej nanaša na oblikovno plat frazeološke enote. Pridevnik *idiomatique* pa se nanaša na njeno pomensko plat. Izpostavlja posebnost njenega pomena, hkrati pa nakazuje, da je idiomatični izraz lasten nekemu določenemu jeziku (in zgolj temu). Isabel Gonzalez Rey opozori, da se prav zaradi tega dvojnega pomena frazeološka enota uvršča v samo središče jezika, saj prinaša hkrati znotrajjezikovno (interlingvistično) in medjezikovno (intralingvistično) dimenzijo (Gonzalez Rey 2002: 134).

2.1.2.2.5 Frazem (*Phrasème*)

Gertrud Gréciano (2000: 92) trdi, da se po splošnem konsenzu uporablja termin frazem/frazeologizem/frazeoleksem, in da lahko te pojme razumemo kot nadpomenke nekaterih ostalih frazeoloških pojmov (izrazi, kolokacije, idiomi, reki, pregovori ...). Poda kratek pregled etimologije francoske terminološke frazeologije. Kot piše, Bally za frazeme uporablja termin *unités/séries phraséologique* (frazeološke enote, serije), Tesnière za njim pa termin *phrasilion*.

Od tu dalje naj bi v Franciji potekale živahne razprave o poimenovanju frazeološke enote. Kot piše Gréciano, naj bi se termin *phrasème* ustalil, ko ga je uporabil Mel'čuk leta 1995 med predavanjem ob predstavitvi svojega francosko-angleškega slovarja.²

2.1.3 Zamejitev FE: minimalni frazemi, frazeološke besede

2.1.3.1 Meje frazema v slovenski frazeologiji

Kot piše Saša Babič (2008: 49), se ob določanju spodnje meje frazeološke enote pojavlja vprašanje, če je to lahko zgolj frazeološka beseda (npr. *dlakocepiti*), zveza naglašene polnopomenske besede in naslonke ali zveza dveh polnopomenskih besed. Babič predstavlja različne poglede na problematiko. Kot piše, frazeološke besede ni mogoče šteti med frazeme, saj ne izpolnjuje osnovne zahteve, večbesednosti. Šanskij (po Fink 2000: 94 v Babič: prav tam) razume kot frazem vsaj dve naglašeni besedi. V slovenskem prostoru je problematiko prvi omenjal Toporišič, ki šteje med frazeme zveze predloga in samostalnika (npr. *na lepem*), ki izhajajo iz večbesednih frazemov (*na vsem lepem*). Takšno razumevanje razširi tudi na glagolske frazeme. Kržišnik je prva, ki omenja termin minimalni frazemi; zanjo so to zveze polnopomenske naglašene besede in klitične besede. Termin minimalni frazem je sicer prvi uporabil Lekant (1967: 153 – 160 v Babič 2008: 52). Zanj je bila to zveza predloga in samostalnika z očitnim frazeološkim značajem, njegovo ugotovitev pa dopolni še Mlacek (1972 v Babič: prav tam); ta med minimalne frazeme šteje še zveze predloga in pridevnika, predloga in prislova, členka in samostalnika.

Trenutno se kot minimalne frazeme dojema zveze ene polnopomenske in ene klitične besede, ki imajo idiomatični značaj. Glede na jedro sestavino frazema lahko ti opravljajo v stavku funkcijo prislovnega določila (frazemi s samostalniško, pridevniško, prislovno jedro sestavino), povedka (frazemi z glagolsko jedro sestavino), členka (prvi ali drugi) ali medmeta (samo prvi) (Babič: 2008: 52).

² Gregor Perko je pripomnil, da je Mel'čuk termin frazem vpeljal že leta 1988 v prvem zvezku *Dictionnaire explicatif combinatoire du français contemporain*, ki je izšel v Montréal.

2.1.3.2 Tipologija minimalnih frazemov za slovenščino po S. Babič

Avtorica navaja tipologijo minimalnih frazemov glede na jedrno sestavino v zvezi (Babič, 2008: 52 – 53).

1. Minimalni frazemi s samostalniško jedrno sestavino

1.1. Dvočlenski

1.1.1. Predlog + samostalnik: *za las*

1.1.2. Veznik + samostalnik: *in pika!*

1.2. Tročlenski

1.2.1. Niti + predlog + samostalnik: *niti v sanjah*

1.2.2. Kot + predlog + samostalnik: *kot iz topa*

2. Minimalni frazemi s pridevniško jedrno sestavino

2.1. Dvočlenski

2.1.1. Predlog + pridevnik: *brez nadaljnjega*

3. Minimalni frazemi s prislovno jedrno sestavino

3.1. Dvočlenski

3.1.1. Predlog + prislov: *za vedno*

3.1.2. Niti + prislov: *niti blizu*

3.1.3. Veznik + prislov: *in pol*

4. Minimalni frazemi z glagolsko sestavino

4.1. Dvočlenski

4.1.1. Glagol + klitična oblika zaimka: *biksati ga*

4.1.2. Glagol + predlog: *letati za (kom)*

2.1.3.3 Meje frazema v francoski frazeologiji

V pregledani literaturi ni bilo mogoče najti definicije spodnje meje frazema ali tipologije minimalnih frazemov kot v slovenščini. Kljub temu lahko izhajamo iz nekaterih razprav in samega gradiva, ki ga vključujejo frazeološki slovarji, zlasti temeljno delo francoske frazeografije, *Dictionnaire des expressions et locutions* Alaina Reya in Sophie Chantreau. Kot piše Rey v predgovoru, slovar prinaša frazeologijo: ta pa ne obsega (med drugim) samostojnih besed s figurativnim pomenom (torej idiomatčnih besed) (Rey 1994: VII). Iz tega in iz spodaj

predstavljene tipologije lastnosti frazeološke enote lahko sklepamo, da francoščina idiomatičnih besed ne upošteva kot frazeme.

Kot piše Rey (1994: VII), v slovar ne vključuje večbesednih zložen (nom composée), četudi je lahko njihov pomen v različni meri metaforičen – tako izključuje izraze kot so *pomme de terre* (dbs. jabolko iz zemlje 'krompir'), *chemin de fer* (dbs. cesta iz železa 'železnica'), *pied de biche* (dbs. košutino stopalo 'orodje za odpiranje v obliki košutinega kopita'), ki so zanj del strokovnega izrazja in bi ga bilo treba obravnavati v strokovnih priročnikih, enciklopedijah ali splošnih slovarjih.³

V frazeoloških slovarjih ali v frazeološkem gnezdu splošnega slovarja lahko najdemo frazeme, ki ustrezajo opisu minimalnega frazema. Kot primer navajam gradivo iz splošnega slovarja *Trésor de la langue française* in iz frazeološkega slovarja *Dictionnaire des expressions et locutions*, kjer so navedeni tipi zveze:

- predloga in samostalnika: *à poil* (dbs. do dlake 'gol'); *à fond* (dbs. do dna 'povsem, popolnoma'); *d'un coup* (dbs. od udarca 'enkrat, naenkrat')
- zaimka in glagola: *y passer* (dbs. tam iti mimo, *y* je prislovni zaimek 'preživeti težko situacijo', tudi 'umreti'); *y être* (dbs. tam biti 'razumeti'); *en baver* (dbs. sliniti se od česa 'trpeti'); *en être* (dbs. biti od česa 'pripadati neki skupini ljudi', tudi 'biti homoseksualec'); *être pour* (dbs. biti za, izraža bližnjo prihodnost, rabi se v arhaičnem ali ruralnem jeziku).

Glede na predstavljeno lahko sklepamo, da je meja med frazemom in idiomatično besedo enaka kot v slovenskem jezikoslovju. Samostojne besede niso frazemi, že zveze ene polnopomenske in ene nepolnopomenske besede pa so lahko frazemi (ne sicer vsi tipi zvez; v frazeološkem slovarju najdemo *en baver*, *en jeter*, *à poil*, ne pa npr. *tenir à* (dbs. držati k (čemu) 'želeči si česa, veliko dati na kaj').

2.1.4 Lastnosti frazeološke enote

³ Kot me je opomnila mentorica, se v slovenščini omenjeni izrazi imenujejo stalne besedne zveze terminološkega tipa. Spomnila me je tudi, da sta Bajec in Breznik takšne izraze uvrščala med zloženke, in sicer sta jih imenovala *zloženke po pomenu*. Mentor pa me je opozoril, da se tudi v francoščini rabi izraz *terminološke syntagme*.

Kot pišejo različni avtorji, je za frazem ugotovljenih veliko lastnosti, Gonzalez Rey (2002: 135) jih našteje preko dvajset. Pri pregledu tako slovenskih kot francoskih avtorjev pa lahko ugotovimo tri bistvene lastnosti, ki so torej tudi enake za slovenske in francoske frazeme. Te so večbesednost (fr. *polylexicalité*), strukturna stalnost (fr. *figement lexical*) in celovitost pomena oziroma neizpeljivost pomena iz vsote pomenov sestavin (fr. *sens global*).

2.1.4.1 Oblikovne lastnosti frazemov

2.1.4.1.1 Večbesednost

Frazem sestavljata vsaj dve sestavini, zanj je torej značilna **večbesednost** ali večsestavinskost. V slovenščini frazem nikoli ni samo ena beseda (Nedelko 2006: 23).

Enako trdijo za francoščino različni avtorji (na primer Náray-Szabó (2002: 72), Gross (1996: 9)). O večbesednosti ne moremo govoriti pri različnih zloženkah (Gross: prav tam), četudi so zapisane z vezaji ali apostrofi, npr. *un tire-bouchon* ('odpiráč', dbs. vleče-zamašek) (Náray-Szabó: prav tam).

2.1.4.1.2 Strukturna stalnost

Zgradba oziroma struktura frazema je stalna. Tako ima vsak frazem svojo stalno obliko, ki jo imenujemo **invariantna** oblika. V tej obliki je določeno »osnovno, stalno številno sestavin in razmerja med njimi« (Čermák 1985: 184 v Kržišnik 1988: 55). Invariantna oblika je nezaznamovana (nevtralna). Za glagolske in samostalniške frazeme je ta oblika v nedoločniku oziroma v imenovalniku, razen če kot takšna ne obstaja. V teh primerih se kot invariantna navaja najpogostejša oz. edina oblika (Kržišnik 1988: 55).

Francoščina za pojem stalnosti uporablja termin *figement* (sln. stalnost). Določitev vseh obveznih in poljubnih sestavin ter prostih in obveznih vezljivostnih mest Gross imenuje **doseg stalnosti** (fr. *portée du figement*) (Gross 1996: 15 – 16).

V francoski frazeologiji se kot poskus definicije strukturne stalnosti in za možnost natančnejšega določanja meje med variantami frazema in med prostimi besednimi zvezami uvaja koncept »**razredov predmetov**« (fr. *les classes d'objets*) Gastona Grossa (Náray-Szabó 2002: 73). Razredi predmetov naj bi bili klasifikacija besed glede na njihove semantične lastnosti. Tako lahko z vsakim glagolom kombiniramo določeno število samostalnikov (v vlogi desnega vezljivostnega določila v funkciji predmeta). Kombinacije, v katerih predmet ne sodi v isti razred predmetov od predlaganih, so frazemi.⁴ Kot primer Náray-Szabó po Grossu navaja prosto besedno zvezo *izgubiti* + predmet iz semantičnega razreda predmetov iz vsakdanjega življenja (ključ, denarnico, jopič) (*perdre la clé, le porte-feuille, sa veste*). Besedne zveze *perdre la tête* (dbs. izgubiti glavo) ali *perdre le Nord* (dbs. izgubiti sever) ne moremo uvrstiti v ta model, iz česar sklepamo, da je besedna zveza frazem ('zmesti se, postati nerazumen'). Tovrstno kvalificiranje besednih zvez je izjemno obsežno delo, ki se ga je Gross tudi lotil. Težava še vedno ostajajo primeri, kjer sta mogoči obe interpretaciji,⁵ na primer: *perdre la boussole* (dbs. izgubiti kompas) je frazem z enakim pomenom kot prej omenjena, hkrati pa je kompas lahko tudi predmet iz vsakdanjega življenja, ki ga lahko izgubimo (Náray-Szabó 2002: 73).

Kot že rečeno, se frazem poleg invariantne oblike lahko rabi tudi v drugih oblikah, in sicer v variantah in v skladenjskih pretvorbah. **Variante** so prav tako ustaljene oblike rabe istega frazema, v njih pa je navadno modificirana ena izmed sestavin. Glede na to ločimo glasoslovne (*iti v vas/ves*), oblikoslovne (*dobiti v roke/roko*), besedotvorne (*do zadnje pike/pikice*) in besedne variante (*vrteti/sukati jezik*). Variante so lahko tudi zvrstno zaznamovane (*otresati jezik/gobec*) (Kržišnik 1988: 56).

V francoščini se skupaj z variantami omenja termin **stopnja stalnosti** (fr. *le degré du figement*). Strukturna stalnost je namreč lahko večstopenjska, kar pomeni, da nekatere komponente frazema lahko zamenjamo, ne da bi se pri tem bistveno spremenil pomen. Gonzalez Rey tu navaja primer *se donner/se payer/prendre du bon temps* (dbs. dati si/plaćati si/vzeti dober čas 'uživati').

⁴ Erika Kržišnik dodaja, da je v slovenskem jezikoslovnem prostoru koncept znan pod terminom kolokabilnost, torej pomenska povezovalnost sestavin znotraj frazema. To, kar Gross imenuje »predmeti« so prvine neke kolokatne, v tem primeru semantične, paradigme.

⁵ Kržišnik dodaja, da gre tu za tip frazemov, pri katerih je možno t. i. »dvojno branje«. Izraz označuje razmerje med ravnema proste in frazeološke bedene zveze v frazemu, glede na to, kako je uporabnik aktiven pri tvorjenju ali sprejemanju frazema: »uporabnik namreč realizira eno ali drugo (ali obe) semantično raven besedne zveze« (Kržišnik 2006: 260 po Burgerju 1998: 59 – 66).

Nekateri frazemi pa imajo vse komponente stalne in jih ni mogoče menjati, torej imajo višjo stopnjo stalnosti (Gonzalez Rey 2002: 135 – 137).

Pretvorbe so »takšne spremembe, ki lahko presegajo (zlasti) funkcijsko istovetnost frazeologema« (Kržišnik 1988: 56). Gre za spremembo oblike frazema, pri čemer so pretvorbe lahko ustaljene ali neustaljene – neustaljenim rečemo prenovitve. Pretvorbena omejenost ali nezmožnost pretvorb je prav tako ena izmed lastnosti frazema: frazem namreč ne more podlegati (vsem) slovničnim pretvorbam, kot lahko to proste besedne zveze. Kržišnik po Burgerju navaja devet pretvorbenih nezmožnosti frazema (gl. tabelo 1) (Kržišnik po Burgerju 1988: 56 – 58).

Náray-Szabó (2002: 76) pretvorbeno omejenost, kot jo imenujejo generativisti, imenuje skladenjska stalnost (fr. *le figement syntaxique*). Omenja le nekaj pretvorbenih nezmožnosti, medtem ko Gross (1996: 12 – 19) podaja pregled pretvorb, ki niso možne – med njimi jih je nekaj značilnih zgolj za francoščino (gl. tabelo 1, primeri 10 – 13).

S skladenjskega vidika pa frazemi niso iregularni zgolj zaradi nezmožnosti pretvorb, temveč tudi zaradi različnih oblik, ki v prosti skladnji ne bi mogle obstajati (oziroma ne bi bile pravilne). V jeziku se lahko ohranjajo zgolj v frazemih in na ta način izpričujejo preteklo stanje jezika. Navadno gre tu za arhaizme, na primer: *dieu merci* (dbs. bog hvala), pravilno bi bilo *merci à dieu* (hvala bogu) ali odsotnost determinante v glagolskih frazemih: *avoir maille à partir* (dbs. imeti groš za razdeliti si), pravilno bi bilo *avoir une maille à partir*, lahko pa tudi za neologizme. Náray-Szabó (2002: 76) jih imenuje skladenjske anomalije.

Tabela 1 prikazuje pretvorbe, ki jim slovenski in/ali francoski frazemi ne morejo podleči. Primere 1 – 9 navaja Kržišnik po Burgerju (1988: 56 – 58), primere 10 – 13 navaja Gross (1996: 12 – 19) in so značilni za francoščino. Primera 14 in 15 bi bila mogoča tudi v slovenščini, čeprav ju v literaturi nisem našla.

Tabela 1: Skladenjske pretvorbe, ki jim frazemi ne morejo podleči

NEZMOŽNOST PRETVORBE		SLOVENŠČINA		FRANCOŠČINA	
		frazem	primer	frazem	primer
1	tvorba velelnika	vreči puško v koruzo	*Vrzi puško v koruzo!	prendre la tangente (dbs. vzeti tangento 'spretno izogniti se čemu, pobegniti')	*Prends la tangente! (Vzemi tangento!)
2	tvorba trpnika	vreči puško v koruzo	*Puška je vržena v koruzo.	prendre la tangente	*La tangente a été prise par quelqu'un. (Tangenta je bila vzeta od nekoga).
3	pooziraljenje	vreči puško v koruzo	*Puška, ki jo je (nekdo) vrgel v koruzo.	prendre la tangente	*la tangente que quelqu'un a prise (tangenta, ki jo je nekdo vzel)
4	sopostavitev z ne – temveč ali niti – niti	vreči puško v koruzo	*Puške ni vrgel v koruzo, temveč v rž. *Puške ni vrgel niti v koruzo niti v rž.	prendre la tangente	* * ⁶ Il n'a pris ni la tangente ni la droite sécante. (Ni vzel niti tangente niti sekante.)
5	tvorba vprašanj (odločevalnih in določevalnih)	vreči puško v koruzo	*Ali je vrgel puško v koruzo ali v rž? *Katero puško je vrgel v koruzo?	prendre la tangente	*Qu'a pris quelqu'un? La tangente. (Kaj je nekdo vzel? Tangento.)
6	modifikacija (razširitev z določili) samostalnika s pridevnikom, pridevnika s prislovom, glagola s prislovom	vreči puško v koruzo	Sam. s prid.: *vreči puško v zrelo/sosedovo koruzo	prendre la tangente	* *Il a pris une longue tangente. (Vzel je dolgo tangento.)
		lahko dekle	Prid. s prisl.: *zelo lahko	un col blanc (dbs. bel	*un col très blanc (zelo

⁶ Primerov, ki so označeni z **, sicer nisem našla v literaturi, vendar je ob poskusu tovrstne tvorbe jasno, da opisana pretvorba ni možna.

			dekle	ovratnik 'birokrat')	bel ovratnik)
		vreči puško v koruzo	Glag. s prisl.: *počasi vreči puško v koruzo		*** (gl.spodaj)
7	pozajmljenje	vreči puško v koruzo	*Nekdo jo je vzel ven.	prendre la tangente	*Quelqu'un l'a prise. (Nekdo jo je vzel.)
8	povezovanje delov istovrstnih verig v prirednem odnosu	vreči puško v koruzo; vreči oko na koga	*vreči puško v koruzo in oko na koga	prendre la tangente; prendre une veste (dbs. vzeti jopič 'izgubiti na volitvah')	* *Il a pris une veste et la tangente. (Vzel je jopič in tangento.)
9	posamostaljenje glagola	vreči puško v koruzo	*vrženje puške v koruzo ⁷	prendre la tangente	* *la prise de tangente (zavzem tangente)
10	izpostavitve posamezne sestavine (fr. <i>extraction</i>)			prendre la tangente	*C'est la tangente que quelqu'un a prise. (Tangenta je to, kar je nekdo vzel.)
11	odcepitev posamezne sestavine (fr. <i>détachement</i>)			prendre la tangente	* *Cette tangente, quelqu'un l'a prise. (Ta tangenta, nekdo jo je vzel).
12	aktualizacija člena (fr. <i>actualisation</i>)			prendre une veste	*prendre cette, sa veste (vzeti ta, svoj jopič)
13	predikativnost – tvorba povedi	rdeča nit	*Nit je rdeča. (Gantar 2007: 72)	un cordon bleu (dbs. moder trak 'dobra kuharica')	*Ce cordon est bleu. (Ta trak je moder.)

⁷ Možna pa bil pretvorba nedovršenega glagola metati v glagolnik in s tem posamostaljenje: metanje puške v koruzo (v korpusu Gigafida tako najdemo 13 tovrstnih primerov).

14	zamenjava ene sestavine z njenim sinonimom	vreči puško v koruzo	**vreči pištolo v koruzo	casser sa pipe (dbs. razbiti svojo pipo 'umreti')	*briser sa pipe (zlomiti svojo pipo)
15	posamostaljenje pridevnika	rdeča nit	**rdečina te niti	un cordon bleu	*le bleu de ce cordon (modrina tega traku)

***Glede na stopnjo stalnosti lahko pred nekatere izraze vstavljamo določene stavčne člene, na primer *prendre les vessies pour les lanternes* (dbs. imeti mehe za svetilke) 'zelo se zmotiti glede česa', v izraz pa lahko vstavimo prislov *toujours* (vedno) – *Il prend toujours les vessies pour des lanternes*. (On ima vedno mehe za svetilke.) (Gross 1996: 12 – 19).⁸

2.1.4.2 Pomenske lastnosti frazemov

2.1.4.2.1 Nepredvidljivost (nemotiviranost) pomena

Tako v slovenski kot v francoski literaturi o frazeologiji je kot glavna semantična lastnost opisana nemotiviranost oziroma celovitost pomena frazema. Kržišnik (1988: 62) govori o celovitosti oziroma integralnosti pomena, Náray-Szabó (2002: 73) o celostnem pomenu frazema (fr. *un sens global*). Pomen frazema ni izpeljiv iz vsote pomenov njegovih sestavin, zaradi česar ga lahko razumemo le kot celoto. Kržišnik po Čermáku (Čermák 1985: 189 – 190 v Kržišnik 1988: 60) piše o **odsotnosti kompozicijske funkcije**. Preko te naj bi bile sestavine proste besedne zveze udeležene v njenem pomenu. Kompozicijska funkcija je možna, če so te sestavine med seboj družljive (kompatibilne). Pri frazemih pa lahko naletimo na nedružljivost sestavin (Kržišnik (prav tam) govori o logični nezmožnosti ali o skrajni nenavadnosti).

Kompozicijska funkcija je lahko povsem odsotna ali delno odsotna. Nekateri frazemi imajo družljive sestavine in so lahko tako strukturno kot pomensko pravilni izrazi. Omogočajo dvojno razumevanje: dobesedno in frazeološko. Kržišnik (prav tam) navaja kot primer takšnega frazema *pustiti na cedilu*, pri čemer opozarja, da že minimalen kontekst pove, ali gre za stalno ali prosto

⁸ Mentor me je opozoril, da je v teh primerih vstavljanje mogoče, ker gre za elemente, ki imajo dokaj svobodno mesto v stavku (prislovi, prislovna določila).

besedno zvezo (frazem se namreč v vlogi desnega vezljivostnega določila (v funkciji predmeta) veže s sam. člov.+, prosta besedna zveza pa člov.-). Gonzalez Rey (2002: 138) navaja podoben primer za francoščino: *couper la poire en deux* (dbs. prerezati hruško na dva dela), kar kot frazem pomeni pravično razdeliti, možno pa je tudi dobesedno branje (tu je zahtevan nekoliko širši kontekst). To, kar omogoča frazeološko razumevanje, naj bi bil pomenski premik ali prenos, zaradi česar se pri frazemih govori tudi o prenesenem pomenu. Kržišnik (prav tam) še opozarja, da je razumevanje frazema preko metafore možno v skupih, kjer je ena sestavina udeležena s svojim dobesednim pomenom, ostale pa nastopajo preko metafore, in v sklopih. Pri zraslekih ali frazemih z monokolokabilnimi sestavinami ne moremo govoriti o pomenskem prenosu. Enako piše za francosko frazeologijo Náráy-Szabó (2002: 74), pri čemer označi frazeme, kjer pomenski prenos ni mogoč, za semantično neprozorne (fr. *sémantiquement opaque*) in jih imenuje idiome (fr. *expressions idiomatiques* ali *idiomes*). Pri frazemih, ki vsebujejo besedne anomalije (pod tem pojmom razume arhaizme in nerazumljive lekseme, torej monokolokabilne sestavine), pa govori o ekstremni neprozornosti pomena (fr. *opacité extrême*).

2.1.4.2.2 Denotativni in konotativni pomen

Jezikovne enote imajo lahko poleg denotativnega tudi konotativni pomen. Pri frazemih pa so konotativne pomenske lastnosti sestavin še zlasti izrazite (Kržišnik 1988: 63). Kržišnik po Čermáku navaja tri glavne skupine konotativnih lastnosti, ki so značilne za frazeme (Čermák 1985: 192 – 194 v Kržišnik 1988: 64):

- **ekspresivnost**, ki »je posledica anomalnega razmerja zlasti med pomeni sestavin in pomenom celote« (Kržišnik: prav tam). Lahko je posledica oblike ali razmerja med obliko in pomenom ali nasprotja oblike in pomena; lahko pa je ekspresivna že sama raba frazema v besedilu;
- **simboličnost** je lahko (ne nujno) »povezana s simboličnim pomenom sestavin« (Kržišnik: prav tam), na primer z asociacijami, ki jih ima neka sestavina v jeziku (npr. *pes* je v v nekaterih jezikih, tudi v slovenščini, asociacija za slabo življenje);
- **evalvacijskost** izraža »stališče govorca na lestvici 'dober – slab'« (Kržišnik 1988: 65). Izraža torej govorcevo pozitivno ali negativno gledišče na povedano (npr. frazema

izdihniti dušo in *stegniti pete* imata enak denotativni del pomena 'umreti', vendar je pri prvem vrednotenjska pomenska sestavina pozitivno, pri drugem pa negativno).

V pregledani francoski literaturi Alain Rey izpostavlja konotativno vrednost kot dodatno lastnost frazemov, nekateri avtorji pa govorijo zgolj o njihovi ekspresivnosti (na primer Náray-Szabó 2002: 74). Rey trdi, da denotativna vrednost frazema ostaja relativno ustaljena v daljšem časovnem obdobju, medtem ko naj bi se konotativna vrednost spreminjala glede na dobo, na znanje in na (zunajjezikovne) reference uporabnikov. Pri tem navaja primere frazemov, ki so danes arhaični, v času nastanka pa seveda niso bili, ali frazemov, ki jih danes uporablja drug krog ljudi, kot jih je v času njihovega nastanka. Frazemi naj bi na ta način izražali »*kulturno simbolnost in nezavedno*« (Rey 1994: XI).

2.1.5 Odstopi od norme in frazeološke prenovitve

Predstavljeni sta dve tipologiji frazeoloških prenovitev, ena za slovenščino in ena za francoščino. Med tipologijama lahko opazimo nekaj razlik. Prva je v izboru prenovljenih jezikovnih enot; Erika Kržišnik namreč v svojem članku predstavlja tipologijo samo frazeoloških prenovitev, medtem ko Robert Galisson vključi še različne citate in drugo gradivo. Tovrstne prenovitve sicer omenja tudi Kržišnikova in jih v članku predstavi s primeri, pri čemer poudari, da so frazeološke prenovitve pogostejše od prenovitev ostalih jezikovnih enot. Druga razlika med avtorjema je v gradivu: Galisson je iskal zgleda zgolj v neumetnostnih besedilih, zlasti v publicističnih in oglaševalskih, medtem ko Kržišnik vključuje tudi zgleda iz umetnostnih besedil – kot piše, naj bi se frazeološke prenovitve (v slovenščini) najprej uporabljale v teh, šele nato se je raba razširila na publicistiko (Kržišnik 2006: 272 – 273). Tretja razlika je v namenu tipologije; pri prvi je ta izdelati natančno delitev prenovitev, pri drugi pa poskus zbira najpogostejših besednih palimpsestov (tako Galisson imenuje (frazeološke) prenovitve), ki bi služil zlasti v jezikovnodidaktične namene – Galisson (1994: 41) namreč trdi, da bi se z ustreznimi didaktičnimi prijemi tudi tujci lahko učili prepoznati in razumeti frazeološke prenovitve.

2.1.5.1 Prenovitve frazemov v slovenščini

Erika Kržišnik (2006: 262 – 263) piše, da je je norma v frazeologiji težje določljiva zaradi večsestavinskosti frazemov in zaradi sintaktičnih odnosov med sestavinami. A frazemi kljub temu imajo svojo normirano obliko, ki je posledica konvencionaliziranosti (še le kot takšni so uporabni v neki jezikovni skupnosti). Odstope od norme pa Kržišnik deli v dve skupini:

- **kršitve** oziroma **napačne rabe**, ki so lahko posledica nepoznavanja norme ali posledica približne rabe frazema;
- **modifikacije**, med katere šteje namerne »spremembe rabe oblike in/ali pomena frazema v besedilu« (Kržišnik: prav tam).

Kot piše, se termin modifikacije rabi zlasti v germanistični literaturi, v slovenskem jezikoslovju pa se je sprva rabil termin obnovitve (tako Toporišič in Korošec v Kržišnik 2006: 263) in ponovitve (Korošec v Kržišnik: prav tam). Leta 1987 je Erika Kržišnik vpeljala izraz **prenovitve**. Pri tem opozarja, da je treba razlikovati med prenovitvenimi in neprenovitvenimi modifikacijami. Prve so oblikovne in/ali pomenske spremembe frazema v besedilu, ki učinkujejo inovativno in so zato opazne (funkcionalne), med tem ko neprenovitvene modifikacije to niso (Kržišnik 2006: 264 – 265).

Frazemi pa niso edine jezikovne enote, ki podlegajo prenovitvam. Te so mogoče pri vseh jezikovnih enotah (npr. morfemska, besedna, besednozvezna – terminološka, stavčna – citatna in besedilna prenovitev), a kot ugotavlja avtorica (2006: 266), so pogostejše prenovljeni prav frazemi. Razlogi za to so njihova ustaljenost, večsestavinskost in njihova stopnja prepoznavnosti pri govornikih (ki naj bi bila zaradi dolgotrajnejše prisotnosti v nekem jezikovnem prostoru večja kot na primer prepoznavnost citatov ali katerih drugih besedil).

Kot frazeološke prenovitve so torej definirane tiste »spremenjene rabe oblike in/ali pomena frazema, ki so v besedilu funkcionalne, z vidika tvorca zavestne in od naslovnika (lahko) prepoznane« (Kržišnik 2006: 267).

Razlika med neprenovitvenimi in prenovitvenimi modifikacijami je, kot že rečeno, tudi v učinku, ki ga imata prva ali druga v besedilu. Pri neprenovitveni modifikaciji, ki je sicer sprememba frazema, vendar v okviru njegove (potencialne) norme, se še vedno realizira zgolj frazeološki

pomen. Pri prenovitvenih modifikacijah pa »v besedilu vedno nastopa interakcija med pomenoma proste besedne zveze in frazeološke besedne zveze« (prav tam: 269).

Procesa, ki se dogajata pri tvorbi prenovitev, sta **remotivacija** in **podobesedenje**. Pri prvi je aktualiziran pomen osnovne proste besedne zveze (t. i. »slike« besedne zveze), pri drugem pa homonimne proste besedne zveze (prav tam: 271).

2.1.5.2 Tipologija prenovitev po E. Kržišnik

Prvo tipologijo frazeoloških prenovitev je Kržišnik izdelala leta 1990 na podlagi slovenskih umetnostnih besedil (proza Ivana Cankarja), to pa je leta 2004 dopolnila še z zgledi iz drugih tipov besedil, kar je odprlo še možnost »zunajbesedilnih aktualizacij, tako položajskih kot multimedijskih« (Kržišnik 2006: 269). Kot pogoj za tvorbo prenovitve navede »predstavitev frazema v neokrnjeni podobi« (Kržišnik 1990: 403). To pomeni, da morajo biti izpolnjeni sledeči pogoji:

- dana je sestavinska zapolnitev frazema z vsemi mogočimi variantami;
- dana je skladenjska zgradba frazema s predvidenimi možnimi pretvorbami;
- dana je strukturno-pomenska povezovalnost;
- predvideno je vključevanje frazema v družljivo okolje.

Če je kateri izmed teh pogojev neizpolnjen, gre za prenovitev; v primeru, da ni izpolnjena ena izmed zahtev, gre za **enostopenjsko prenovitev**; če ni izpolnjenih več zahtev hkrati, gre za **večstopenjsko** (Kržišnik 2006: 268).

Glede na to Kržišnik (2006: 274 – 275) loči sledeče tipe prenovitev:

Tip 1 – enostopenjske

Tip 1. 1 – znotrajfrazemske:

Tip 1. 1. 1 – glasoslovne/pravopisne: npr.: Lenko Fuks < len ko(t) fuks 'zelo len' (ime osebe v Impro ligi)

Tip 1. 1. 2 – oblikoslovne: npr.: *Jakuza, (...) ne dreza v sršenja gnezda < dregniti/dregati v sršenje gnezdo* 'dati/dajati povod za hudo, množično razburjenje'

Tip 1. 1. 3 – besedotvorne: npr.: *KRONOS: Brez skrbi, še zmeraj vas vse uženem v kozlovji rog! < ugnati v kozji rog koga* 'biti boljši kot (kdo)' (Kronos je bil v predstavi kozel) (E. Filipčič v Kržišnik 2006: 275)

Tip 1. 1. 4 – sestavinske: npr.: (...) *če vam te oblike ne gredo od noža (...) < kaj iti od rok komu* 'kdo hitro in spretno delati kaj' (M. Pečjak v Kržišnik: prav tam)

Tip 1. 1. 5 – skladijske : npr.: *Vsi vemo, kaj ostane od ljubezni, ki gre skozi želodec < ljubezen gre skozi želodec* 'za ohranitev ljubezni je potrebna materialna podlaga' (E. Jurič v Kržišnik: prav tam)

Tip 1. 2 – zunajfrazemske

Tip 1. 2. 1 – povezovalnostne: npr.: *Vzemite Zdravje v svoje roke! < vzeti v svoje roke kaj* = abstraktno (zdravje) : konkretno (revija Zdravje), gre za oglas na radiu

Tip 1. 2. 2 – »sobesedilne«:

Tip 1. 2. 2. 1 sobesedilne: npr.: kratek komentar v časopisu govori o dveh kozlih, ki sta se znašla pred stavbo centralnega komiteja ZK Jugoslavije: (...) *kako neki sta sploh preživela čisto blizu stavbe – kjer tako množično streljajo kozle? < streljati kozle* 'delati velike napake, neumnosti'

Tip 1. 2. 2. 2. – zunajbesedilne :

Tip 1. 2. 2. 2. 1 – slikovne multimedijske: npr.: *VRZI [slika očesa] NA dobre filme < vreči oko na koga/kaj* 1. 'pogledati', 2. 'pokazati interes za koga/kaj' (oglas za kinematograf)

Tip 1. 2. 2. 2. 2 – položajske: npr.: *Seveda ni nič narobe, če reče, da si vlada puli lase, vendar ni lepo, če vsi vemo, da je ministrski predsednik daleč od idealnega beatla. (...) < puliti si lase* 'biti zelo žalosten, obupan'

Tip 2 – dvostopenjske:

Tip 2. 1 – sestavljene: npr.:

»Se nameravaš ženiti?«

»Da,« pravim, »kakor hitro bo mogoče. Kakor hitro si bom lahko kupil obešalnik, omaro (...)«

»Zakaj obešalnik?«

»Zato da bom imel kam obesiti suknjič, klobuk, študij in strokovno prihodnost.« < križanje frazeološke besedne zveze *obesiti* (*šolo, študij ...*) na klin 'opustiti šolanje, študiranje' in proste besedne zveze *obesiti* (*kaj*) na obešalnik; sobesedilno (B. Zupančič v Kržišnik 2006: 276)

Tip 2. 2 – **razstavljene**: npr.: *Mnogokdaj se primeri, da se v enem trenutku odpro vsa srca in skozi široka vrata prikipi duša v lica, v oči in na jezik (...)* Srca, prej zaklenjene izbe, so prostrane, svetle veže, kamor stopi s ceste, kogar je volja (...) < odpreti/razkriti/razodeti srce komu 'izpovedati svoja čustva, misli' (Ivan Cankar v Kržišnik: prav tam)

Tip 3 – križanjske – te so vmesni tip med enostopenjskimi in dvostopenjskimi prenovitvami. Npr.: *Človek mora včasih misliti s tujo glavo, da bi ohranil svojo.* < frazeološka besedna zveza 1 *misliti s svojo glavo* 'imeti samostojno mišljenje' + frazeološka besedna zveza 2 *odnesti celo glavo* 'nepoškodovan priti iz tepeža, boja; kočljivega položaja' (Žarko Petan v Kržišnik: prav tam)

2.1.5.3 Odstopi v rabi frazemov (*emploi détourné*) in modifikacije v francoščini

Gonzalez Rey govori o različnih vrstah odstopov pri rabi frazemov. Ne govori sicer o napakah, temveč o tem, da se frazem semantično realizira drugače, kot je pričakovano. Kot tri tipe tovrstne rabe našteje:

- fraze (pozdrave, voščila ...), ki v resnici ne prinašajo pomena, temveč zgolj uresničujejo fatično oziroma kontaktno funkcijo v jeziku. Kot primer navaja izraz *Comment allez-vous?* (sln. Kako ste?), vprašanje, ki ne pričakuje resničnega odgovora. Namen tovrstnih izrazov je zgolj »začeti, vzdrževati ali končati pogovor« (prav tam), na ta način pa izrazi prispevajo k vzpostavitvi nekega družbenega vedênja;⁹
- frazeme, katerih pomen je treba v dani govorni situaciji interpretirati drugače, včasih celo v nasproten pomen, npr. *C'est du joli!*, dobesedno pomeni To je pa nekaj lepega!, vendar ga je treba razumeti v ironičnem smislu kot vzklik neodobravanja. V slovenščini je primerljiv izraz *Lepa reč!*

⁹ Mentor me je opozoril, da Fonagy za takšne izraze uporablja termin *énoncés liés* (več o teh v podpoglavju 2. 1. 2. 2.1).

- modifikacije frazemov. Do njih pride, ko ena izmed sestavin pridobi drugačen pomen ali se spremeni ali kako drugače odkloni od običajne forme in pomena (Gonzalez Rey 2002 162 – 165).

O pojavu tovrstnih modifikacij govori tudi Gross, imenuje pa ga *défigement*, kar bi lahko prevedli kot prekinitev stalnosti. Po Grossu takšne modifikacije (gre torej za prenovitve, le da jih Gross ne imenuje tako) največkrat temeljijo na dvojnem branju frazema. Del izraza se bere kot običajno v prenesenem pomenu, drugi del pa se zamenja s katerim drugim elementom, ki lahko ustreza po semantični, zvočni ali kaki drugi plati (zamenjava elementa se lahko zgodi tudi kot posledica dobesečnega branja dela frazema). Prenovitve se pogosto uporabljajo v publicistiki, saj pritegnejo bralčevo pozornost s svojo nenavadnostjo in duhovitostjo. Podvrženi so jim zlasti pregovori, religiozni izreki, naslovi znanih del, aforizmi, stereotipi, latinski reki, politični in publicistični slogani ... (Gross 1996: 19 – 21).

2.1.5.3.1 Besedni palimpsesti

Galisson (1994: 42 – 45) za poimenovanje frazeoloških prenovitev uporablja termin besedni palimpsesti. Termin namiguje na palimpseste v slikarstvu, ki so rezultat slikanja ene slike čez drugo (sčasoma pa se spodnja podoba spet vidi). Kot piše, gre pri postopku prenovitve za podobno dogajanje. Verbalni palimpsest nastane tako, da se stalna besedna zveza, ki je spodaj (Galisson jo imenuje pod-izraz (*sous-énoncé*)) deleksikalizira in pridobi nov pomen v besedni zvezi, ki je nad njo (nad-izraz (*sur-énoncé*)). Ko prejemnik prebere ali sliši nad-izraz, avtomatično vzpostavi referenco s pod-izrazom. Gradivo, ki se za ta postopek uporablja, so večinoma frazemi, pri čemer se iz stalnih besednih zvez tvorijo proste.

Za uspešno tvorbo besednega palimpsesta so potrebni trije koraki:

- prizadeti mora biti normirana oblika frazema;¹⁰
- nov izraz mora ohranjati dovolj sledi podstavnega frazema, da ga lahko prejemnik prepozna;
- sopostavljeni morata biti obe branji: branje nad- in pod-izraza (prav tam: 45).

¹⁰ Kot lahko vidimo iz prvega primera Galissonove tipologije, sploh ni nujno, da bi bila za tvorbo palimpsesta oblika frazema prizadeta. Možne so tudi sobesedilne prenovitve brez spremembe oblike frazema.

2.1.5.3.2 Tipologija načinov deleksikalizacije pri tvorbi besednih palimpsestov po R. Galissonu

Navajam nekoliko skrajšano tipologijo po Galissonu (1994: 47 – 50).

1. Izhodišče je zvočna podoba

1.1. Brez modifikacij

- 1.1.1. Ohranitev identičnega izraza: *bouillon de culture* ('substrat, ki je ugoden za vzrejo neke kulture'), kot frazem pomeni 'ugodno priložnost'; kot besedni palimpsest pa nastopa v imenu oddaje o kulturi.
- 1.1.2. Zamenjava z enakozvočnim izrazom: *les marins-pêcheurs haussent le thon* (dbs. ribiči dvigujejo tune) < *hausser le ton* (sln. povzdigniti glas)

1.2. Z modifikacijami

- 1.2.1. Zamenjava s paronimom: *à la recherche du tint perdu* (sln. v iskanju izgubljenega tena) < naslov Proustovega dela *À la recherche du temps perdu* (sln. V iskanju izgubljenega časa)
- 1.2.2. Z izpustom fonema: *marche ou rêve* (sln. hodi ali sanjaj) < prevod naslova romana Stephena Kinga *Marche ou crève* (sln. Hodi ali crkni)
- 1.2.3. Z dodajanjem fonema: *Demain, il sera trop star*. (sln. Jutri bo preveč zvezdnik.) < *Demain, il sera trop tard*. (sln. Jutri bo prepozno.)
- 1.2.4. Z zvočno, zlogovno, morfemsko permutacijo: *pour le meilleur et pour le prix* (sln. za najboljše in za ceno) < izrek ob poročnem obredu *pour le meilleur et pour le pire* (sln. v dobrem in slabem)
- 1.2.5. Z morfemsko aglutinacijo: *Un pour tous, tous pourri*. (sln. Eden za vse, vsi gnili.) < *Un pour tous, tous pour un*. (sln. Vsi za enega, eden za vse.)
- 1.2.6. Z morfemsko fragmentacijo: *instants damnés* (sln. prekleti trenutki) je naslov serije stripov, izhaja iz leksema *instantanés*, ki pomeni hitri posnetki (angl. *snapshots*)

2. Izhodišče ni zvočna podoba

2.1. Brez spremembe skladenjske strukture

- 2.1.1. Zamenjava z besedo iste kategorije: *La vengeance est un plat qui se rumine froid.* (sln. Maščevanje je jed, ki se žveči hladna.) < *La vengeance est un plat qui se mange froid.* (sln. Maščevanje je jed, ki se jé hladna.)
- 2.1.2. Zamenjava z več besedami iste kategorije: *Un autocar nommé Cauchemar* (sln. Avtobus, imenovan Nočna mora) < prevod naslova Williamsovega dramskega dela *Un tramway nommé Désir* (sln. Tramvaj Poželenje).

2.2. S spremembo skladišne strukture

- 2.2.1. Zamenjava besed ali besednih zvez različnih kategorij ali funkcij: *vivre d'amour et de Gini* (sln. živeti od ljubezni in od Ginija – znamka osvežilne pijače) < *vivre d'amour et d'eau fraîche* (dbs. živeti od ljubezni in od sveže vode 'živeti z malo sredstvi')
- 2.2.2. Zamenjava besed ob pretvorbi časa ali načina: *l'hebdo qui voit plus loin qu'au bout de la semaine* (sln. tednik, ki vidi dlje kot do konca tedna) < *ne pas voir plus loin que le bout de son nez* (dbs. ne videti dlje od konice svojega nosu 'ne znati predvidevati')
- 2.2.3. Maksimalna sprememba skladišne strukture: *Enfants: les villages dont ils sont princes* (sln. Otroci: vasi, čigar principi so), izhaja iz naslova de Montherlantovega dramskega dela *La ville dont le prince est un enfant* (sln. Mesto, katerega princ je otrok)
- 2.2.4. Trčenje (križanje) dveh pod-izrazov: *Il faut rendre à la paille ce qui appartient à la poutre.* (sln. Treba je vrniti slami, kar pripada tramu.), izhaja iz dveh frazemov: *Il faut rendre à César ce qui lui appartient.* (dbs. Treba je vrniti Cezarju, kar mu pripada. 'dati, priznati komu zasluge, ki mu pripadajo') in *voir la paille dans l'oeil du prochain et ne pas voir la poutre dans le sien* (dbs. videti slamo v očesu drugega in ne videti trama v lastnem očesu 'soditi tuje napake, ne da bi se zavedal lastnih').

2.1.6 Tipologija frazemov

2.1.6.1 Tipologija frazemov v slovenščini

Obstaja več tipologij frazemov glede na različne jezikoslovne vidike. Poleg spodaj predstavljenih Toporišič (1974) omenja na primer še delitev po izvoru, glede na tvorca in glede na etimologijo.

2.1.6.1.1 *Delitev na frazeologijo in idiomatiko (po P. Gantar)*

Polona Gantar (2007) deli besedne zveze na proste in na stalne. **Stalne besedne zveze** so tiste večbesedne leksikalne enote, ki so pomensko prozorne in nimajo ekspresivne funkcije. Znotraj te skupine loči posebno skupino, **frazeološke enote**, ki jih deli na **FE z izpeljivim pomenom** (ta se izpelje preko metafore ali metonimije) ter na **idiome**. Idiomi so »pomensko in zgradbeno popolnoma samostojne in od sestavin neodvisne celote« (Gantar 2007: 10 – 11, 77).

Gantar (2007: 66 – 70) uporablja tudi termin kolokacije, ki ga prišteva v vmesno skupino med proste in stalne besedne zveze. Gre za zveze »dveh ali več besed, ki se pojavljajo v različnih predvidenih slovničnih vzorcih, sopojavljanje v takih slovničnih vzorcih pa je pričakovano in ne naključno« (Vrbinc 2001: 51 v Gantar 2007: 66). Kot primere navaja *postaviti vprašanje, črna borza, živo srebro ...*

2.1.6.1.2 *Delitev frazemov z morfosintaktičnega vidika*

Toporišič (1974) razdeli frazeme na tiste s stavčno strukturo, imenuje jih **rečenice**, ter na tiste z nestavčno strukturo, ki jih imenuje **rekla**. Med rečenice sodijo reki, pregovori, izreki, prilike ... z njimi pa se podrobneje ukvarja paremiologija. Toporišič torej vključuje paremiologijo znotraj frazeologije.

Nestavčne frazeme pa razdeli glede na besedne vrste, v katere frazemi sodijo, poimenuje pa jih frazeološke vrste. Loči naslednje:

- Frazeološke samostalnike: *višja sila, pravilo močnejšega, ne tič ne miš*
- Frazeološke pridevnike: *dobrega srca, od hudiča, čist ko zlato*
- Frazeološke prislove: *od glave do pet*
- Frazeološke glagole: *iti na živce, spravljati v zadrego*
- Frazeološke členke: *tako rekoč*
- Frazeološke veznike: *brž ko, medtem ko*
- Frazeološke predloge: *glede na, v teku*
- Frazeološke medmete: *gromska strela*

2.1.6.1.3 Delitev slovenskih frazemov s semantičnega vidika

Delitev s semantičnega vidika predlaga Toporišič (1974) po Šanskem. Frazeme razdeli na:

- **sestave:** frazemi, katerih pomen je »enak vsoti pomenov posameznih sestavin« (Toporišič 1974: 275). Kot primer navede stavčni frazem *Siti lačnemu ne verjame*, ter nestavčni, npr.: *spalna srajca*. Sestavi se od prostih besednih zvez razlikujejo v tem, da jih ne tvorimo sproti, temveč jih že narejene jemljemo iz spomina;
- **skupe:** frazemi, v katerih ena beseda nastopa s prenesenim pomenom (»čisto poseben, enkraten pomen« (Toporišič 1974: 275)). Primer: *kriva prisega*;
- **sklope:** frazemi s prenesenim pomenom, t. i. metaforični frazemi. Od skupov se razlikujejo v tem, da ima celoten frazem prenesen pomen, ne zgolj ena izmed besed v frazemu. Primer: *pretipati komu kosti*;
- **zrasleke:** frazemi, katerih pomena ni mogoče predvideti iz pomena njegovih sestavin, na primer: *priti na kant*. V zraslekih pogosto srečamo besedne oblike, ki se v prosti skladnji sploh ne rabijo več, nastopajo le še v teh frazemih. Toporišič jih imenuje odmrle oblike.

2.1.6.2 Tipologija frazemov v francoščini

Kot je bilo že rečeno, različni avtorji različno definirajo frazeologijo in s tem njeno osnovno enoto. V spodnji tipologiji je zastopana frazeologija v širšem smislu, torej vključuje tudi besedne zveze, katerih pomen je izpeljiv iz vsote pomenov sestavin, idiomatika (torej to, kar v slovenščini razumemo kot frazeme v ožjem smislu) pa je posebna veja znotraj frazeologije. Na ta način poleg Bárodsija frazeologijo dojema tudi Isabel Gonzalez Rey, ki jo deli na kolokacijsko (stalne besedne zveze z razkritim pomenom), idiomatično (stalne besedne zveze z nerazkritim pomenom) in paremiološko (stalne besedne zveze s stavčno strukturo) (Gonzalez Rey 2002: 69 – 71). Kljub podani tipologiji je treba opozoriti, da nekateri avtorji (na primer Alain Rey) frazeologijo razumejo v ožjem smislu, četudi uporabljajo enaka poimenovanja – Rey na primer v svoj slovar ne vključuje kolokacij, glagolskih perifraz ali leksikalnih afinitet (glej spodaj), četudi v predgovoru piše, da slovar prinaša frazeologijo (in ne idiomatiko) (Rey 1994: VI).

Predstavljena je delitev frazemov po Bárdosiju (1999) glede na več vidikov. Med njimi izpuščam dva vidika, in sicer retoričnega in kulturološkega, ki se sicer zdita zanimiva, a ne zelo uporabna za primerjavo s slovenščino.

2.1.6.2.1 Frazologija in idiomatika

Bárdosi (1999: 2 – 6) deli besedje glede na kombinacije, v kakršnih se pojavljajo, na tri glavne skupine:

- leksikologijo, ki zajema proste kombinacije besed;
- frazeologijo in idiomatiko, kjer je stopnja ustaljenosti v kombinacijah različno visoka (nižja pri frazeologiji in višja v idiomatiki);
- paremiologijo, kamor sodijo samostojne povedi, ki izražajo različne modrosti in splošne resnice.

Bárdosi, kot že rečeno, loči frazeologijo od idiomatike glede na nižjo stopnjo ustaljenosti kombinacij besed pri prvi. Tako razlikuje med frazeološkimi in idiomatičnimi kombinacijami.

Frazeološke kombinacije deli na:

- **Glagolske perifraze:** frazemi, narejeni po shemi Glagol 1 = Glagol 2 [+ determinanta] + Samostalnik 1 (Glagol 1 ali Glagol x), pri čemer pomen glagola 1 prinaša samostalnik, glagol 2 pa funkcionira zgolj kot oporni¹¹ glagol. Primer takih perifraz je *verser les larmes* (dbs. točiti solze 'jokati').
- **Leksikalne afinitete:** besede, ki se v velikem odstotku pojavljajo v medsebojni kombinaciji. Na primer: *diamétralement opposé* (sln. diametralno nasproten).

Idiomatične kombinacije pa deli v pet skupin:

- **Dvoglave kombinacije:** kombinacije besed, v katerih vsaj ena beseda nastopa z dobesednim pomenom, vsaj ena pa z idiomatičnim pomenom. Delijo se na **kolokacije**¹²

¹¹ Oporni glagoli so glagoli z oslabljenim pomenom, ki se uporabljajo v določenem tipu kolokacij, in sicer zvezah glagola in samostalnika. Glagol tu deluje kot oporni glagol, samostalniška sestavina pa je tista, ki da zvezi njen celosten pomen. npr. *porter secours* (dbs. nositi pomoč 'pomagati'), *faire peur* (dbs. narediti strah 'prestrašiti'), *donner soif* (dbs. dati žejo 'žejati')

¹² Termin kolokacije je rabljen v drugačnem pomenu kot v slovenističnem jezikoslovju pri Poloni Gantar. Več o tem v podpoglavju 2.1.6.3.

(npr. *armé jusqu'aux dents* (sln. oborožen do zob)) in **primerjave** (npr. *triste comme un bonnet de nuit* (dbs. žalosten kot nočno pokrivalo 'žalosten, dolgočasen')).¹³

- **Stereotipi in klišeji:** frazemi, ki se pogosto uporabljajo v žurnalističnem jeziku. Zanje je značilno, da se rabijo nekaj časa, nato pa raba začne slabeti. Primer: *l'or noir* (sln. črno zlato 'nafta').
- **Podvojitve:** kombinacije dveh podobnopomenskih besed, ki so v jeziku navadno prisotne že zelo dolgo. Nastale in pogosto rabljene so tudi zaradi zvočnega učinka (npr. rima ali aliteracija): *sain et sauf* (dbs. zdrav in varen 'živ in zdrav'), *bel et bien* (dbs. lepo in dobro, poudarja pomen naslednje besede, 'popolnoma').
- **Kinegrami:** izvedba in opis geste izražata stanje ali dejanje osebe, ki gesto naredi. Opisi geste so tako postali frazemi, na primer *froncer le sourcil* (dbs. namrščiti obrv, označuje nestrinjanje). Gesta se sčasoma sicer lahko izgubi ali je oseba v realni situaciji ne izvede – v tem primeru frazeme imenujemo psevdokinegrami, na primer: *en mettre sa main au feu* (sln. dati roko v ogenj za koga).
- **Idiomatizmi:** frazemi z najvišjo stopnjo ustaljenosti, njihovega pomena ni mogoče predvideti. Pri idiomatizmih lahko naletimo na sintaktične anomalije, na primer izpust determinante (*avoir maille à partir* dbs. imeti groš za razdeliti 'prepirati se' – v prosti skladnji bi imel *maille* (sln. groš) člen *une*).

2.1.6.2.2 Delitev francoskih frazemov z morfosintaktičnega vidika

Z morfosintaktičnega vidika lahko frazeme delimo na tiste, ki so ekvivalentni besedi ali besedni zvezi (npr. *casser sa pipe* (dbs. razbiti svojo pipo 'umreti'), in na tiste, ki so ekvivalentni povedi npr.: *Cela fera du bruit dans Landerneau* (dbs. To bo naredilo hrup v Landerneauju. 'To bo povzročilo veliko obrekovanja.')

Frazeme, ki so ekvivalenti besed ali besednih zvez, lahko delimo še na sledeče tipe (Bárdosi 1999: 7):

- Glagolski: *tirer les vers du nez à quelqu'un* (dbs. vleči črve iz nosu komu 'prepričati nekoga, da spregovori o rečeh, o katerih noče govoriti');
- Samostalniški: *un panier percé* (dbs. strgana košara 'oseba, ki veliko troši');

¹³ Šanskij (po Vinogradovu) in Toporišč v slovenščini to skupino imenujeta skupi.

- Pridevniški: *bête comme ses pieds* (dbs. neumen kot svoja stopala 'zelo neumen');
- Prislovni: *noir sur blanc* (dbs. črno na belem 'uradno, potrjeno').

Gross pa dodaja še en tip, in sicer:

- Vezniški in predložni frazemi: *au fur et à mesure que* (dbs. v sorazmerju (arh.) in po meri 'postopoma') (Gross 1996: 127).

2.1.6.2.3 Delitev francoskih frazemov s semantičnega vidika

Glede na pomen je mogoče frazeme razdeliti v tri skupine. Različni avtorji za te skupine uporabljajo različna poimenovanja (npr. Bally, Schapira ...), smiselno pa so si delitve podobne. Bárdosi uporabi sledeča poimenovanja:

- **arbitrarni frazemi:** frazemi »katerih celostnega pomena ni mogoče izpeljati iz pomena sestavin« (Bárdosi, 1999: 7), na primer *mettre la puce à l'oreille de quelqu'un* (dbs. postaviti bolho nekomu v uho 'zbuditi pozornost nekoga');
- **delno motivirani frazemi:** frazemi, v katerih ena sestavina nastopa v dobesednem pomenu (prim. z dvoglavimi frazemi), na primer: *triste comme un bonnet de nuit* (dbs. žalosten kot nočno pokrivalo 'žalosten, dolgočasen');
- **motivirani frazemi:** frazemi, katerih pomen je mogoče izpeljati iz pomena njihovih sestavin, na primer: *dire des bêtises* (sln. govoriti neumnosti).

2.1.6.3 Primerjava francoske in slovenske tipologije

Ob pregledu literature o tipologijah frazemov v obeh jezikih lahko najdemo veliko vzporednic. Morfosintaktična delitev je tako rekoč enaka, le da v francoščini ne najdemo enovitih poimenovanj za razlikovanje med stavčnimi in nestavčnimi frazemi, kot sta to pri nas rečenica in reklo. Prav tako podobni sta si tipologiji frazemov glede na motiviranost pomena. Razlika v opisanih tipologijah je v tem, da se v francoščini ne loči posebej med sklopi in zrasleki. Siceršnja podobnost lahko verjetno pripišemo skupnemu teoretičnemu izhodišču, tj. strukturalizmu. Poleg tega so ugotovitve sovjetskih frazeologov, kot že rečeno, vplivale ne le na slovanske jezike, temveč tudi na zahodnoevropske frazeologe, na francoščino preko nemščine. Sicer pa sta bila v francoskem jezikoslovju glede tega vplivna Mel'čuk in Coseriu. Kar se tiče razlikovanja med frazeologijo in idiomatiko, ki je zastopano v različno veliki meri v obeh jezikih, lahko v slovenskem prostoru spet govorimo o tujejezičnem vplivu, tokrat o angleškem oziroma

ameriškem. V francoščini pa se termina *idiome* in *idiomatique* rabita že zelo dolgo, sprva v povezavi z jezikovnimi posebnostmi pri govoru neke osebe, kar se je nato preneslo na rabo v skupnosti in nazadnje ostalo v jeziku kot »poseben« izraz.

Več razlik lahko opazimo pri poimenovanjih (v obeh jezikih in znotraj njih). Opozorimo na termin kolokacije, ki ga Polona Gantar (po angleškem vzoru) uporablja za oznako besednih zvez na meji med prostimi in stalnimi, Isabel Gonzalez Rey za stalne besedne zveze z razkritim pomenom, Vilmos Bárdosi pa za tip idiomatičnih kombinacij (njegov opis pa ustreza temu, kar Toporišič imenuje skup).¹⁴

Kot lahko opazimo, je za francosko frazeologijo narejena bolj detajlirana delitev frazemov. Delno je to posledica upoštevanje frazeologije v širšem smislu (s tem mislimo na vključevanje glagolskih perifraz, ki jih lahko razumemo kot enega izmed tipov slovenskih sestav, ter leksikalnih afinitet, ki so s strukturnega vidika še nekoliko manj ustaljene kot ostale frazeološke enote). A natančnejšo delitev lahko v francoščini opazimo tudi v skupini, ki jo Bárdosi imenuje idiomatične kombinacije, in jo lahko štejemo za frazeologijo v ožjem smislu. Opozoriti pa je treba, da lahko za Bárdosijeva poimenovanja najdemo tudi slovenske ustreznice: dvoglave kombinacije so slovenski skupi, podvojitve so binomi ali dvojčiči (Toporišič 1996), idiomatizmi ustrezajo slovenskim zraslekom, stereotipi, klišeji in kinegrami pa so prav tako uveljavljeni termini. Tu naj dodamo še, da lahko k vsaki izmed podskupin, ki jih predlaga Bárdosi, najdemo tudi primere iz slovenskega jezika. Kar torej v slovenskem jezikoslovju manjka, ni natančnejša delitev, temveč zbir vseh tovrstnih poimenovanj na enem mestu.

2.2 Frazemi v podnaslovnem prevajanju

2.2.1 Prevajanje frazemov

2.2.1.1 Prevodni postopki pri prevajanju frazemov po Garcíi

¹⁴ Sicer pa naj bi bil termin *collocation* v francoščini redko uporabljen; bolj razširjena je raba terminov *cooccurences*, *combinasions* ...

Španski jezikoslovec B. S. García predlaga osem postopkov, ki se jih lahko poslužimo pri prevajanju frazemov. Opisani postopki so tudi podlaga za vzpostavitev ekvivalenčnih razmerij, kot bomo videli v nadaljevanju naloge (García 1998 v Nedelko 2006: 167 – 173).

- **Substitucija/zamenjava:** frazem v izvirnem besedilu se zamenja z ustreznim frazemom v ciljnem besedilu. Pri tem gre po navadi za popolno ali delno ekvivalenco.
- **Dilucija/razširitev:** prevod enega frazema s pomočjo dveh.
- **Koncentracija/skrčenje:** prevod dveh frazemov z enim samim.
- **Nevtralizacija I:** frazem nadomesti enobesedni nefrazeološki ekvivalent.
- **Nevtralizacija II:** frazem nadomesti prostobesednozvezni (opisni) nefrazeološki ekvivalent, torej opis, s pomočjo katerega se vzpostavi parafraza. Obe nevtralizaciji prideta v poštev v primeru ničte ekvivalence.
- **Izpust frazema:** frazem je izpuščen iz ciljnega besedila.
- **Kompenzacija I:** v nekem drugemu delu besedila nadoknadimo izgubljeni učinek frazema, ki smo ga morali iz različnih razlogov izpustiti na v izvirniku določenem mestu. Cilj tega postopka je »povečati ekspresivnost pri prevodu« (Higi-Wydler 1989: 158 v Nedelko 2006: 172). Pri kompenzaciji I prevedemo enobesedni nefrazeološki izraz kot frazem.
- **Kompenzacija II:** nefrazeološko prosto besedno zvezo prevedemo kot frazem.

Opisane tehnike se uporabljajo pri literarnem prevajanju. Za nekatere izmed njih ne moremo pričakovati, da bi bile uporabne tudi pri podnaslovnem prevajanju (na primer dilucija in kompenzacija), saj je, kot sledi v nadaljevanju, prevajalec pri podnaslovnem prevajanju prostorsko in časovno veliko bolj omejen in uporablja zlasti nekatere druge prevajalske tehnike.

2.2.2 Podnaslovno prevajanje: tehnične in jezikovne značilnosti

Podnaslov ne more obstajati kot samostojno besedilo, saj ga vedno spremljata še slika in zvok. Opira se sicer na pisno besedilo, scenarij, ki pa je, četudi se želi čim bolj približati naravnemu govoru, vedno vnaprej premišljen in manj spontan. Scenarij in posledično govor likov v igri

imamo lahko za primer prefabricirane diskurza¹⁵, in ne spontanega govora (Verdonik 2006 v Vogrinc Javoršek 2007: 86). Zaradi tega lahko rečemo, da sodi podnaslov v »vmesno področje med govornim in pisnim diskurzom« (Vogrinc Javoršek 2007: 79 – 80).¹⁶

Irena Kovačič piše o treh značilnostih podnaslovenega prevajanja, ki so hkrati že omejitve le-tega. Prva značilnost je menjava prenosnika iz slišnega, kjer prevladuje pogovorni jezik, v pisnega, za katerega je značilna izbira zbornega jezika. Preveč pogovorni izrazi v podnaslovu delujejo nenavadno in gledalca lahko zmotijo, zaradi česar jih prevajalec v veliki meri menja z ustreznim zbornim izrazom. Druga značilnost je način sprejemanja oziroma branja podnaslovov – to je namreč nepovratno. Podnaslovi se odvijajo enako hitro kot govor junakov oziroma potek dogodkov v filmu, zato morajo biti čim bolj jasni in razumljivi za gledalca/bralca, sicer le-ta ne uspe dojeti pomena govora in posledično dogajanja. Tretja značilnost pa je časovno-prostorska omejenost, prav tako povezana s tempom dogajanja. Prevajalec ima za prevod na voljo dve vrstici, ki lahko posamezno vsebujeta do 36 znakov, vrstici pa naj bi se na zaslonu obdržali od 5 do 7 sekund. Zaradi tega je prisiljen izpustiti različne odvečne izraze, četudi so po navadi prav ti tisti, ki prepričljivo ustvarjajo vtis naravnega, neigranega govora. Prav tako mora daljše kolokacije ali fraze (in tu se lahko navežemo tudi na frazeme) pogosto zamenjati z zbornimi enobesednimi ustreznici (Kovačič 1991: 21 – 22).

Vogrinc Javoršek (2007: 84 – 85) piše, da se prevajalec tako največ poslužuje treh prevajalskih tehnik: kondenzacije, decimacije in izpusta. **Kondenzacija** pomeni, da obdrži večino vsebinskih in slogovnih značilnosti besedila. Odvečne sestavine odstrani že s tem, ko pretvori govorjeni diskurz v pisnega. **Decimacije** se prevajalec poslužuje, ko ima opraviti z veliko količino govora v kratkem času. Pri decimaciji uporablja skrajšane besedne zveze in reducira besedilo. Da to kljub večjim izpustom ostane koherentno, pa se opre še na vidno-slišni kanal (torej na to, kar lahko gledalec razume iz samega dogajanja v prizoru). **Izpust** uporabi pri mašilih, ponavljanjih, retoričnih vprašanjih ... A pri tem mora biti pozoren na morebitno slogovno in konotativno vrednost omenjenih sestavin, ki prav tako lahko tvorijo koherenco besedila. Pri vsakršni

¹⁵ Vogrinc Javoršek (2007: 85) uporabi izraz prefabricirani diskurz, ki ga ne definira, se pa razume, da pomeni vnaprej narejen diskurz, ki želi biti enak govornemu, vendar mu ni nikoli povsem enak, ker »ne more predvideti vseh premolkov, ponovitev in sintaktičnih anomalij.«

¹⁶ Erika Kržišnik predlaga kot možnost poimenovanja takšnega govora izraz *polgovorni diskurz*.

redukciji, ki jo prevajalec opravi, pa bi se »moral manj ukvarjati z besedami govorca in več z namenom, ki se skriva za temi besedami« (Vogrinc Javoršek 2007: 83).

Kovačičeva navaja tudi dve vrsti razlogov za nedoslednost pri podnaslovnem prevajanju. Pri objektivnih razlogih je prevajalec dejansko omejen na vsaj enega izmed treh zgoraj naštetih načinov. Kot subjektivni razlog pa lahko razumemo prevajalčevo »pomanjkanje posluha za pretanjene razlike med posameznimi jezikovnimi zvrstmi« (Kovačič 1991: 22).

2.2.3 Filmski jezik in vloga frazemov znotraj le-tega

Jezik v filmu ima poleg predstavne in medosebne tudi karakterizacijsko funkcijo. To pomeni, da se filmski lik preko jezika predstavi in okarakterizira (glede na socialno, krajevno ... pripadnost). Nekateri liki imajo lahko celo izrazito poseben govor, ki je značilen samo zanje – temu pravimo idiolekt¹⁷. Preko idiolekta lik izrazi svoje osebne značilnosti (na primer od kod prihaja, je šaljivec, izraža čustveno stanje ...). A ker govor v filmu ves čas spremlja tudi slika, karakterizacijska funkcija jezika ni tako izrazita. Za prevajalca je zato po eni strani pomembno, da čim boljše ujame idiolektalne posebnosti. Po drugi strani pa ne sme pozabiti na osnovno funkcijo prevoda, ta je olajšati spremljanje in razumevanje dogajanja v filmu (Kovačič 1991: 24 – 26).

Če razumemo filmski jezik kot posnetek naravnega govora, lahko razmišljamo o razlogih za uporabo frazemov v filmu. Kot piše Gonzalez Reyeva, naj bi bili frazemi učinkovito govorno sredstvo v situacijah, kjer se mora govorec hitro odzvati (izrazi so namreč že narejeni in jih kot take vzame iz spomina, ne da bi jih moral sproti tvoriti) (Gonzalez Rey 2002: 150). Poleg tega so, kot je bilo že povedano, sami po sebi ekspresivni, prinašajo pa lahko še dodatno konotacijo: slabšalno, vulgarno, vzneseno ... Vse to pomaga v filmu ustvariti želeno atmosfero. Hkrati pa prispeva k bolj prepričljivemu govoru filmskih junakov, ki naj bi bil čim bolj naraven in ki naj bi dajal »vtis prepričljivosti in življenjskosti« (Kovačič 1991: 21).

¹⁷ Avtorica sicer uporablja termin ideolekt.

2.2.4 Prevajanje prenovitev in besednih iger v filmih

V filmih se pogosto pojavljajo tudi prenovitve frazemov in različne besedne igre, ki od prevajalca poleg dobrega znanja zahtevajo tudi ustvarjalnost in občutek za jezik. Četudi ta ima obe omenjeni kvaliteti, pa je včasih besedno igro iz izvirnika nemogoče prevesti zaradi drugačnih značilnosti ciljne kulture, v kateri določena besedna igra ne bi mogla funkcionirati. Prevajalec jo v takšnih primerih sicer poskuša kar najbolje prevesti, a pri tem hodi po »zelo tanki meji funkcionalnostjo in nefunkcionalnostjo prevoda« (Zabukovec 2010).

Upoštevanje besednih iger je pomembno zaradi humornega učinka, ki ga te prinašajo. Kot piše Kovačičeva, ima prevajalec na voljo več postopkov, pri čemer ni nujno, da se pretrdno oklepa izvirnega jezika. Za razliko od filma mu medij (torej pisni prenosnik) ne omogoča graditi na posebnostih v izgovorjavi (na primer intonacija), lahko pa uporablja različne druge slovnične in besedilne prvine, pri čemer se skuša čim bolj približati duhu izvirnika (Kovačič 1991: 25).

2.3 Metodologija

2.3.1 Izbor gradiva

V gradivo vključujem frazeologijo v ožjem smislu, torej frazeologijo, kot jo definira Alain Rey v predgovoru k frazeološkemu slovarju (gl. odstavek 1. 3. 2. 1. 1.) Takšna definicija je tudi najbližja definiciji slovenske frazeologije v ožjem smislu, kar je po mojem mnenju primerna podstava za nadaljnjo primerjavo francoskih in slovenskih frazemov. Nekateri frazemi, ki jih vključujem, so novejšega izvora, večinoma gre za slengovske ali argijske frazeme. Ti navadno niso zajeti v Reyevem slovarju, zato sem se v teh primerih poslužila ostalih spodaj omenjenih slovarjev.

2.3.2 Pregled gradiva: izbira slovarjev

2.3.2.1 Francoski slovarji

Za pregled pridobljenega korpusa sem največ uporabljala francoski frazeološki slovar *Dictionnaire des expressions et locutions*, spletni slovar *Trésor de la langue française* in spletni frazeološki slovar *Expressio*. Poleg teh sem uporabljala še spletna slovarja pogovorne in argojske francoščine *Bob* in *Dictionnaire de la Zone* ter *Dictionnaire des expressions idiomatiques françaises* Mahtaba Ashrafa et Denisa Miannaya in spletni slovar *Reverso*. Uporabila sem tudi Gradov dvojezični *Francosko-slovenski slovar*.

2.3.2.1.1 *Dictionnaire des expressions et locutions*

Slovar Alaina Reya in Sophie Chantreau velja za temeljno frazeografsko delo v francoščini. Kot piše Rey (1994: VI – VII), slovar vsebuje stalne besedne zveze, ki so »že narejene« in ki nastopajo s prenesenim pomenom; njihov nastanek je pogojen z neko sliko, metaforo ali pomenskim premikom. Slovar vključuje samostalniške, glagolske, prislovne, pridevniške besedne zveze, ter celotne stavke, ki z vsebinskega vidika navadno prinašajo tradicionalne »modrosti«. Kot piše, gre nemalokrat za pogovorne izraze.

Delo pa ne vsebuje samostojnih besed s figurativnim pomenom ter besednih zvez iz splošnega ali strokovnega izrazja, katerih pomen je sicer v različni meri metaforičen, nima pa konotativne vrednosti. Prav tako ne vsebuje klišejev in citatov, razen tistih »retoričnih citatov« (prav tam), katerih vrednost je postala aforistična ali pregovorna. Izpuščene so tudi tiste zveze, ki so namenjene zgolj organizaciji govora (*tour, tournure*).

Frazemi so v slovarju razporejeni po abecednem zaporedju glede na prvi samostalnik v frazemu. V primeru, da bistveni del pomena frazema prinašajo katere druge sestavine, je frazem umeščen v slovar glede na to sestavino (glagol, pridevnik, drugi samostalnik) (prav tam: VI). Določena je besedna vrsta, v vlogi katere frazem nastopa, z oznakami: *locution nominale, verbale, adverbiale, adjectivale, proverbiale*. Pri nekaterih primerih je označena tudi stilna raba (kvalifikator *familier* (pogovorno), *vieilli* (zastarelo), *vulgaire* (vulgarno) ...) Sledi razlaga pomena frazema ter v nekaterih primerih etimologija frazema in primer rabe (ne vedno).

Primer:

BEURRE n. m. (sln. maslo, sam. m. sp.)

(...)

Compter pour du beurre (pour du beurre fondu) « être négligé ou méprisé, ne pas être pris en considération ». L'expression est récente et peut paraître contradictoire avec celles qui mettent en œuvre la valeur métaphorique de »richesse« (*assiette au beurre, faire son beurre*, etc.) Il pourrait s'agir d'une confusion entre *bourre* et *beurre* (écrit *burre* encore chez Nicot, 1606). Aujourd'hui l'aspect péjoratif du mot doit s'appuyer sur la mollesse, la fusibilité du beurre. L'ancienne locution adjective **de beurre** signifiait »sans valeur«.

A côté de cette fille brune et importante, Clé avait l'air d'une gamine qui comptait beurre [...].

M. Aymé, *Maison basse*, p. 116

(Prevod: **Šteti za maslo (za stopljeno maslo)** »biti zanemarjen in preziran, ne biti upoštevan«. Izraz je nedavnega izvora in se lahko zdi v nasprotju s tistimi izrazi, ki izpostavljajo metaforično vrednost »bogastva« (*krožnik masla* 'vir dobička', *narediti svoje maslo* 'imeti dobiček, veliko zaslužiti' itd.) Možno je, da gre za zamenjavo med *bourre*, izrazom za ostanek kože pri predelavi krzna, in *beurre*, maslom (kar se je še pri Nicotu (l. 1606) pisalo kot *burre*). Slabšalni odnos, ki ga ima izraz danes, je verjetno vezan na asociacijo na dve lastnosti masla, in sicer mehkost in topljivost. Starejša pridevniška stalna besedna zveza **iz masla** je pomenila 'brez vrednosti'.

Zraven te rjavolase pomembne deklice je bila Clé videti kot deklič, ki šteje za maslo [...].

M. Aymé, *Nizka hiša*, str. 116)

2.3.2.1.2 Trésor de la langue française

Je splošni enojezični slovar, s katerim v spletni verziji upravlja Nacionalni center za besedilne in besedne vire (*Centre national de ressources textuelles et lexicales* – CNRTL). Frazologija (v širšem smislu) je predstavljena v frazeološkem gnezdu na koncu posameznega pomenskega razdelka. Označena je s simbolom ♦.

Primer:

OEUIL, YEUX, subst. masc. (sln. oko, sam. m sp.)

I. – [L'œil en tant qu'organe de la vue] (sln. oko kot organ vida)

C. – [L'œil et la lumière] (sln. oko in svetloba)

(...)

♦ (...) ne pas fermer l'œil (de la nuit) (ne pas dormir) (dbs. ne zapreti očesa (noči) ('ne spati'))

Vendar ta oznaka ni povsem dosledna. Včasih se frazem nahaja v posameznem razdelku brez simbola, zgolj z oznako *Au fig.* (sln. v prenesenem pomenu).

Primer:

TÊTE, subst. fém. (sln. glava, sam. ž. sp.)

(...)

II – [À propos de qqc.] (sln. glede česa)

B. – *P. anal.* (de position) (sln. po analogiji (položaja))

4. *Au fig. À la tête.* Place de celui qui commande, dirige. (V prenesenem pomenu. (dbs.) Na glavi. 'Položaj tistega, ki ukazuje, vodi'.)

2.3.2.1.3 *Expressio*

Frazeološki spletni slovar *Expressio* poleg razlage in besedilnih primerov frazemov prinaša tudi njihovo etimologijo. Za slovar je kljub velikemu naboru frazemov in umeščenosti med spletna slovarska orodja splošnega slovarja *Reverso* značilen sproščen slog, ki strokovne razlage podaja na mestoma celo humoren način.

Primer:

Cracher au bassin (dbs. pljuniti v bazenček)

Payer, donner de l'argent (généralement à contrecœur) (sln. plačati, dati denar (navadno proti svoji volji))

(...) Avtor članka na tem mestu navaja obširno razlago v treh odstavkih.

2.3.2.2 Slovenski slovarji

Med slovenskimi slovarji sem uporabljala spletni *Slovar slovenskega knjižnega jezika* in Kebrov *Slovar slovenskih frazemov*. V primerih, ko frazema nisem našla v nobenem od omenjenih slovarjev, sem ga iskala še v korpusu slovenskega jezika *Gigafida*.¹⁸ V enem primeru sem uporabila tudi *Frazeološki slovar v petih jezikih* Josipa Pavlice.

2.3.2.2.1 Slovar slovenskega knjižnega jezika

Frazeologija je v SSKJ v geselskem članku zbrana po razlagalnem delu, v frazeološkem gnezdu, ki je označeno s simbolom ●. Velika pomanjkljivost gradiva v frazeološkem gnezdu je, da ni navedeno v invariantni obliki, temveč v prosto tvorjeni povedi v eni izmed oblik rabe. Na ta način SSKJ ne prinaša frazeološke norme.

máslo –a s (á) (...)● pog. te čenče so njegovo maslo *on jih je povzročil*

2.3.2.2.2 Slovar slovenskih frazemov Janeza Kebra

Kebrov *Slovar slovenskih frazemov* prinaša »stalne besedne zveze, katerih pomen ni ali je samo delno ugotovljiv iz pomenov njihovih sestavin in ki imajo praviloma stalno in samo omejeno spremenljivo sestavo« (Keber 2011: 9). Kot piše Keber v uvodu, v slovar ne vključuje terminoloških stalnih besednih zvez, frazemov s stavčno ali večstavčno strukturo (rekov, pregovorov, krilatic ...)

Gradivo je razporejeno po abecednem zaporedju, vsaka sestavina posameznega frazema se pojavi kot iztočnica (če ni glavna, s kazalko na glavno iztočnico). Slovarski članek je sestavljen iz: frazema v izhodiščni, osnovni slovarski obliki; zvrstne, stilne ali druge oznake; slovnične in druge oznake; razlage ali več razlag; ponazoritvenega gradiva; podatka o nastanku frazema, primerjave z ustreznimi frazemi v drugih jezikih (prav tam: 9 – 11).

¹⁸ V primerih, kjer frazema nisem našla niti v SFF niti v SSKJ, sem pregledala tudi spletni slovar www.slovenscina.eu/spletni-slovar, vendar teh primerov ni bilo niti tu.

Primer:

máslo

(...)

íti kot po máslu / ekspr.; primera/ iti gladko, uspešno, brez zapetljajev; sop.: **iti kakor po loju; iti kakor po olju; iti kot namazano**

»Pa ste dobre volje,« je namesto pozdrava ogovoril vozar. »Kaj ne bova, če se svet podira in luna vsak čas nanj pada, nama *gre* pa zadnja leta vse *kakor po maslu*. (Janez Jalen, Vozarji II, 1959, 91| (...))

♦ Primera *iti kot po maslu* z različico *teči kot po maslu* temelji na predstavi o lahkem gibanju, drsenju po namaščeni, namazani podlagi, kar se nanaša na lahkoten, uspešen potek človeških dejanj.

• (...)fr.: *marcher comme sur des roulettes; ça baigne dans l'huile*

2.3.3 Obdelava korpusa

Pri obdelavi korpusa sem se zgledovala po modelu Vesne Nedelko (2006), ki ga je predstavila v magistrskem delu *Frazeologija pri prevajanju umetnostnih besedil*. Avtorica je izhajala iz ekvivalenčnega modela prevajanja frazemov.

2.3.3.1 Ekvivalenčni model prevajanja frazemov

Ekvivalenčni model je ena izmed teorij prevajanja frazemov. Uporaben naj bi bil za »vzpostavitev razmerij med frazemi v izvirnem in ciljnem besedilu« (Nedelko 2006: 138). V skladu z različnimi terminologijami naj bi ekvivalenca pomenila enakovrednost oziroma prevodno ustreznost. V slovenski terminologiji Vevar ekvivalenco definira kot »relativno dosegljivo enakovrednost v prevodni praksi« (Vear 2001 v Nedelko 2006: 151). V francoskem jezikoslovnem prostoru pa Vinay in Darbelnet trdita, da »ekvivalentno besedilo temelji na ekvivalentni situaciji, ne glede na zgradbo« (Vinay in Darbelnet 1958: 22 v Nedelko 2006: 155).

Večina teorij navaja tristopenjsko tipologijo ekvivalentnosti. Te stopnje so: popolna, delna in ničta ekvivalenca. Glede na oblikovne in pomenske lastnosti frazema lahko postavimo kriterije za določanje frazeoloških ekvivalenčnih stopenj. Frazeme v izvirnem in ciljnem jeziku primerjamo glede na skladenjsko in leksikalno zgradbo ter glede na denotativni in konotativni pomen (Nedelko 2006: 162).

2.3.3.1.1 Popolna frazeološka ekvivalenca

Popolna ekvivalenca pomeni »oblikovno in pomensko prekrivnost frazema v izvirnem in ciljnem jeziku tako na slovarski kot tudi na besedilni ravni« (Nedelko 2006: 175). Dovoljene pa so jezikovnotipološke razlike, ki so posledica različnih slovničnih pravil obeh jezikov, na primer *praznih rok* in *les mains vides* (dbs. rok praznih); tu gre za zaporedje med jedrom in določilom, ki je, če je pridevniško, v slovenščini vedno na levi strani, v francoščini pa (večinoma) na desni. Do popolne ekvivalence pride zaradi zunajjezikovnih (medjezikovni stiki in vplivi) in znotrajjezikovnih (posledica univerzalnih jezikovnih značilnosti, ne pa posebnost posameznega jezika) dejavnikov (Jesenšek 2003 v Nedelko 2006: 178). Prevodni postopek, ki se uporablja pri popolni ekvivalenci, je zamenjava (Nedelko 2006: 175 – 180).

2.3.3.1.2 Delna frazeološka ekvivalenca

Pri delni ekvivalenci prihaja do razlik na oblikovni in na pomenski ravni. Pogoja, da lahko govorimo o delni ekvivalenci, pa sta: »prevodni ekvivalent mora imeti v ciljnem jeziku status frazema« in »frazem v izvirnem jeziku in prevodni ekvivalent v ciljnem jeziku morata imeti enak denotativni pomen ali pa mora obstajati vsaj sobesedilna ekvivalenca« (Higi-Wydler 1989: 185 v Nedelko 2006: 181).

Glede na omenjene tipe razlik lahko delne ekvivalence delimo v več podskupin. V prvi podskupini govorimo o ekvivalenci, kjer imata frazema enak denotativni in konotativni pomen, razlikujeta pa se z oblikovnega vidika; prihaja do delne oblikovne neprekrivnosti z majhnimi ali večjimi razlikami v skladenjski in leksikalni zgradbi ali pa do oblikovne neprekrivnosti, kjer sta si izraza različna v skladenjski in leksikalni zgradbi, na primer: francoski frazem *des quatre coins*

du monde (dbs. iz štirih kotov sveta 'od povsod') je delno ekvivalenten s slovenskim frazemom *z vseh koncev in krajev* 'od povsod'. Večje razlike v zgradbi so pri frazemih *ne faire ni une ni deux* (dbs. ne narediti ne ena ne dve, 'ne odlašati') in *kot bi mignil* 'izraža veliko hitrost dejanja', njuna pomena pa sta prekrivna. V drugi podskupini pa sta izraza pomensko neprekrivna, pri čemer sta lahko oblikovno prekrivna, delno prekrivna ali neprekrivna (Nedelko 2006: 180 – 182). Primer takšne ekvivalence sta frazema *avoir la tête dure* (dbs. imeti trdo glavo 'biti trmast') in *imeti trdo glavo*, pomeni 'težko se učiti'.

Prevodna postopka, ki jih uporabljamo pri delni ekvivalenci, sta delna zamenjava in frazeološka interpretacija. Slednja pomeni, da prevajalec ekvivalenta ne najde v dvojezičnem slovarju, temveč se ga mora domisliti iz lastnega mentalnega slovarja (Nedelko 2006: 191).

2.3.3.1.3 Ničta frazeološka ekvivalenca

Ničta ekvivalenca pomeni, da na jezikovnosistemski ravni ne obstaja popolno ali delno ekvivalenčno razmerje med frazemom v izvirnem in ciljnem besedilu. Frazem je v tem primeru preveden s sistemskim ali besedilnim nefrazeološkim enobesednim ali prostobesednozveznim prevodnim ekvivalentom. Prevodni postopek, ki se v tem primeru uporablja, je nevtralizacija I in II (Nedelko 2006: 194 – 196).

2.3.4 Delitev prevodov frazemov v obdelavi korpusa

Če povežemo postopke prevajanja frazemov, ki jih predlaga García (na splošno, torej tudi v literarnem prevajanju) in strategije podnaslovnega prevajanja, ki jih glede na omejitve tega tipa prevajanja navaja Vogrinc Javoršek, lahko ugotovimo, da nekateri izmed postopkov, ki jih navaja García, ne pridejo v poštev pri podnaslovnem prevajanju. Zlasti ne moremo pričakovati, da se bo prevajalec poslužil dilucije (prevod enega frazema s pomočjo dveh) ali kompenzacije I in II (prevod enobesednega nefrazeološkega izraza ali nefrazeološke proste besedne zveze s frazemom), saj je to v nasprotju s trditvijo Urše Vogrinc Javoršek, da se pri podnaslovnem prevajanju prevajalec posluži tehnik, ki zmanjšajo količino besedila (kondenzacije, decimacije in izpusta). Pričakujemo pa lahko ostale postopke: pri popolni in delni ekvivalenci zamenjavo, pri

ničiti ekvivalenci nevtralizacijo I in II, možna sta tudi izpust in koncentracija (prevod dveh frazemov z enim).

Zaradi prej predstavljenih splošnih značilnosti podnaslovnega prevajanja pa lahko našteje postopke pričakujemo v različni meri. Predvidevamo, da se bo prevajalec zaradi prostorske in časovne omejenosti večkrat odločil za nevtralizacijo I ali II (v tem primeru za prevod z besedno zvezo, ki je krajša od ustreznega frazema) ali za izpust, četudi bo imel na voljo popolnoma ali delno ekvivalenten frazem v CJ.

Glede na predstavljene razlike med tipi prevajanj (literarno in podnaslovno prevajanje), je bilo treba ekvivalenčni model prevajanja, kot ga opisuje Nedelko, nekoliko prilagoditi. To sem naredila po zgledu Simone Leskovar (2014), ki se je v svojem diplomskem delu ukvarjala s prevajanjem frazemov v kolumbijskih telenovelah. Frazeme je glede na stopnjo ekvivalence razporedila v sedem glavnih skupin, znotraj teh pa še na podskupine. Tudi sama sem delitev naredila ne glede na slovarske ekvivalence, temveč glede na besedilne, torej glede na to, kako je bil frazem iz IB v CB (v podnaslovu) dejansko preveden. Pri tem sem slovarsko ekvivalenco pri analizi dodala sama, če ta ni bila uporabljena v CB in če ta sploh obstaja. Frazeme, pri katerih slovarska ekvivalenca obstaja, vendar ni bila rabljena v prevodu, sem dala v posebno skupino. Delitev Simone Leskovar sem še nekoliko prilagodila glede na korpus, ki sem ga obdelala; v skupino posebnosti, kamor je Leskovarjeva štela združevanje frazemov in elipso sestavine frazema, sem dodala frazeološke prenovitve. Skupine, za katere v svojem gradivu nisem našla zgledov, sem pustila prazne.

1. Popolna ekvivalenca

Popolna ekvivalenca je ujemanje med obliko (skladenjsko in leksikalno) in pomenom (denotativnim in konotativnim) v IJ in CJ, dovoljena so le manjša odstopanja jezikovnotipološke narave. Uporabljen je prevajalski postopek zamenjava.

2. Delna ekvivalenca

Pri delni ekvivalenci sem se osredotočila na oblikovno neprekrivnost med frazemoma v IJ in CJ. Po zgledu Simone Leskovar (2014: 23) sem razdelile skupino v dve podskupini, na

tiste, kjer prihaja do manjših razlik, in na tiste, kjer prihaja do večjih razlik v obliki frazema.

- Majhne razlike: Med manjše razlike sem štela razlike v eni izmed sestavin v frazemu (večinoma je bil to predlog ali glagol). Upoštevala sem tudi frazeme z manjšimi razlikami v denotativnem ali konotativnem delu pomena.
- Večje razlike: Med ekvivalence z večjimi razlikami sem štela frazeme z različno sestavinsko in skladenjsko zgradbo, vendar z enakim ali zelo podobnim denotativnim in konotativnim pomenom.

3. Ničta ekvivalenca

Frazeme, pri katerih frazeološki ekvivalent v CJ ne obstaja, sem razvrstila v dve skupini, in sicer na frazeme, ki so prevedeni z enobesednim frazeološkim ekvivalentom, in na frazeme, ki so prevedeni z nefrazeološkim opisnim ekvivalentom.

- Nefrazeološki enobesedni prevodni ekvivalent: uporabljena je bila nevtralizacija I.
- Nefrazeološki opisni prevodni ekvivalent: uporabljena je bila nevtralizacija II.

4. Nefrazeološki prevod ni ekvivalent frazema

Prevod frazema na denotativni in konotativni pomenski ravni ne ustreza frazemu v IJ. Prav tako je prevod neustrezen na pragmatični ravni.

- Nefrazeološki enobesedni prevod ni ekvivalent frazema v IJ.
- Nefrazeološki opisni (besednozvezni) prevod ni ekvivalent frazema v IJ.

5. Frazem IJ ni bil preveden v CJ

6. Posebnosti:

- Združevanje frazemov
- Elipsa sestavine frazema
- Prenovitve:

Prenovitve sem razvrstila v štiri podskupine, glede na to, če je:

- a. prevodni ekvivalent frazema frazeološki in prenovljen;
- b. prevodni ekvivalent frazeološki in neprenovljen;

- c. prevodni ekvivalent nefrazeološki in neprenovljen;
- d. prevod neekvivalenten (in neprenovljen).

2.3.5 Obdelava posameznega frazema

Posamezni frazem je mogoče analizirati in primerjati z njegovo prevodno ekvivalenco na slovarski in besedilni ravni. Poleg tega pa po zgledu Simone Leskovar (2014) dodajam še dodatno kategorijo primerjave, namreč glede na pragmatično ekvivalenco. Obdelava posameznega frazema je torej takšna:

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ les mains pleines ou vides (praznih rok) TLF : en (n')apportant (pas) quelque chose à offrir (brez darila, brez česa, kar bi dal)	FRAZEM CJ praznih rok SSKJ: prišla je praznih rok k hiši v zakon <i>ni prinesla denarja, premoženja</i>
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB les mains vides (praznih rok)	FRAZEM CB praznih rok
IB: Je ne suis pas venu les mains vides.	
CB: Nisem prišel praznih rok.	
Komentar: Frazema sta povsem prekrivna.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Slovarska ekvivalenca pomeni ekvivalenco med frazemoma na ravni jezika kot sistema. Gre za vzpostavljanje razmerja med frazemoma, ki sta pomensko, lahko pa tudi oblikovno, prekrivna. Pri tem je pomembna tudi prekrivnost konotativnega dela pomena; nižjepogovorni ali vulgarni frazem ne more biti ekvivalenčen z zbornim. Slovarske ekvivalente lahko najdemo v dvojezičnih slovarjih ali v frazeološkem slovarju, če ta navaja tudi zglede v tujih jezikih. Velikokrat pa jih mora prevajalec poiskati sam v lastnem mentalnem slovarju. Kot že rečeno, sama sem slovarsko ekvivalenco pripisala tudi v primerih, ko ta v besedilu (torej v podnaslovu izbranega filma) ni bila uporabljena. Na ta način sem lažje ugotavljala, ali frazem ni bil preveden, ker ustreznik v CJ dejansko ne obstaja, ali iz katerih drugih razlogov.

Besedilna ekvivalenca je poslovarjena oblika izraza, ki je bil dejansko rabljen v besedilu podnaslova filma. Lahko gre za frazem (ki je lahko slovarsko ekvivalenten ali pa tudi ne, pa v besedilu kljub temu funkcionira kot ustrezen prevod), besedo, prosto besedno zvezo ali pa za izpust prevoda frazema v CJ. Skupaj z besedilno ekvivalenco navajam tudi besedilo, v katerem je bil frazem /prevod rabljen (zgleda sta označena s kraticama IB in CB). Temu sledi še komentar, v katerem ugotavljam, kateri tip besedilne ekvivalence je rabljen, ali je prevod ustrezen in ali obstaja še kakšna druga možnost prevoda.

S pragmatično ekvivalenco želim ugotoviti, ali je prevod funkcionalen, torej ali lahko gledalec iz podnaslova razume v filmu govorjeno besedilo. Upoštevanje te ekvivalence se zdi uporabno zlasti pri primerih, ko frazemi niso prevedeni s svojimi ekvivalenti. Lahko se namreč zgodi, da je nek frazem preveden tako, da prevod ne bi ustrezal pomenu slovarske definicije frazema, glede na konkretno situacijo v filmu, pa je lahko kljub temu ustrezen. Enako velja za izpust frazema – v nekaterih primerih kljub izpustu frazema ni prizadet pomen povedanega, spet v drugih primerih pa takšni izpusti lahko vodijo v nerazumevanje izvirnega besedila.

3 Praktični del

3.1 Izbor filmov

Po ogledu več filmov s slovenskimi podnaslovi sem v ožji izbor vzela tiste, ki so po pregledu IB vsebovali največ frazeološkega gradiva. Tako sem analizirala sledeče filme:

- *Asterix na olimpijskih igrah* (*Astérix aux jeux olympiques*), r. Frédéric Forestier, Thomas Langmann, 2008: komedija (avantura, družinska komedija)
- *Asteriks & Obeliks: Misija Kleopatra* (*Astérix & Obélix: Mission Cléopâtre*), r. Alain Chabat, 2002: komedija (avantura, družinska komedija)
- *Dobrodošli v Ch'tisu* (*Bienvenue chez les Ch'tis*), r. Danny Boon, 2008: komedija
- *Razred* (*Entre les murs*), r. Laurent Cantet, 2008: drama

Kot lahko vidimo, so med izbranimi filmi tri komedije in ena drama. To se tudi ujema z mojim pričakovanjem, da je največ frazemov rabljenih v komedijah, verjetno iz prej omenjenih razlogov: frazemi so sami po sebi ekspresivni; nudijo možnost tvorbe prenovitev, kar lahko učinkuje humorno; poleg tega frazemi v govoru omogočajo hitre in učinkovite reakcije. Edini film v izboru, ki ni komedija, temveč drama, je *Razred*.

Vsakemu izmed filmov pa lahko pripišemo tudi nekaj specifičnih jezikovnih potez. Filma o Asterixu in Obelixu se dogajata v Starem Egiptu v času vladavine Kleopatre (*Asterix in Obelix: Misija Kleopatra*) ter v antičnem Rimu in v antični Grčiji v času Julija Cezarja (*Asterix na olimpijskih igrah*). Ti podatki so pomembni zlasti za interpretacijo frazeoloških prenovitev; te so v filmu rabljene nekajkrat, vse pa se nanašajo na prostor in čas, v katerih se filma dogajata. Trdimo lahko celo, da humor filma do neke mere gradi na frazeoloških prenovitvah. Če jih prevajalec ne zazna ali ne uspe prevesti in prenoviti v ciljno besedilo, se s tem izgubi humorni učinek, v nekaterih primerih pa tudi pomen ali del pomena izvirnega besedila.

Tretja komedija, ki jo analiziram, je *Dobrodošli v Ch'tisu*. Tu je glavni junak, ki sicer živi na jugu Francije, zaradi poskusa goljufije premeščen na sever države, med »štije«. Zapleti v filmu gradijo

na predstavah, ki jih imajo Francozi o »štijih«, prebivalcih severnih predelov države. Med te sodi tudi dialekt (t. i. štijevski govor), ki je zelo močan in ostalim Francozom težko razumljiv. V filmu je tako velik poudarek na jeziku kot sredstvu (ne)sporazumevanja, na čemer tudi mnogokrat temelji humor. V večini primerov sicer ne gre za frazeme (v analiziranem gradivu sta le dva štijevska izraza), temveč za razlike v izgovarjavi, naglasu, skladnji, načinu izražanja in posameznih leksemih.

Film *Razred* se dogaja v eni izmed srednjih šol v socialno problematičnem pariškem predmestju. Glavni lik v filmu je profesor francoščine, ki želi dijakom približati jezik in književnost, pri tem pa pogosto naleti na njihov odpor, problematično obnašanje, pa tudi neznanje in rabo pogovornega ali celo nižjepogovornega jezika. Z jezikovnega vidika je film zanimiv prav zaradi slengovskih izrazov, ki jih v izobilju uporabljajo dijaki. Med njimi lahko srečamo tudi izraze, ki izhajajo iz jezika priseljencev (arabščine).

3.2 Analiza besedil

Najprej sem pregledala francoske podnaslove (te sem našla na spletu ali v podnaslovih filma). Na ta način sem iz besedila izluščila uporabljene frazeme. Frazemom sem nato poiskala slovarsko obliko ter ugotovila njihov pomen. Nato sem si film ogledala še s slovenskimi podnaslovi ter iskala prevodne rešitve pri posameznih frazemih. Nato sem frazeme analizirala, kot je opisano v poglavju o metodologiji.

3.3 Analiza frazemov

3.3.1 Popolna ekvivalenca

Popolna ekvivalenca je ujemanje med obliko (skladenjsko in leksikalno) in pomenom (denotativnim in konotativnim) v IJ in CJ. Dovoljena so le manjša odstopanja jezikovnotipološke narave.

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ les mains vides (praznih rok) DEL: sans apporter de cadeau (ne da bi prinesel darilo)	FRAZEM CJ praznih rok SSKJ: prišla je praznih rok k hiši v zakon ni prinesla denarja, premoženja
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB les mains vides (praznih rok)	FRAZEM CB praznih rok
IB: Je ne suis pas venu les mains vides. (Nisem prišel praznih rok.)	
CB: Nisem prišel praznih rok.	
Komentar: Frazema sta povsem prekrivna.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Péché avoué est à moitié pardonné. (Greh, ki ga priznamo, je polovično odpuščen.) DEI: Le mal est moindre si la faute est avouée (Zlo je manjše, če napako priznamo.)	FRAZEM CJ Kdor prizna, se mu pol oprosti. GF: izpričuje enako rabo kot frazem v IJ (15 zadetkov)
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Faute avouée est à moitié pardonnée. (Napaka, ki jo priznamo, je polovično odpuščena.)	FRAZEM CB Kdor prizna, se mu pol oprosti.
IB: Faute avouée est à moitié pardonnée. (Napaka, ki jo priznamo, je polovično odpuščena.)	
CB: Kdor prizna, se mu pol oprosti.	
Komentar: Prevod je ustrezen, saj se ta rečenica rabi tudi v slovenščini.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ prendre en main(s) qqc. ou qqn. (vzeti kaj v roko/e) DEL: commencer à s'occuper personnellement de quelque chose (začeti se ukvarjati s čim, osebno se posvetiti čemu)	FRAZEM CJ vzeti kaj v roke SSKJ: ekspr., s predlogom, v zvezi z biti, imeti, vzeti izraža, da kdo vodi kaj, odloča o čem: predsednik je sam vzel stvar v roke
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB prendre en main quelque chose (vzeti kaj v roko)	FRAZEM CB vzeti kaj v roke
IB: César va prendre les choses en main. »Cezar bo vzel stvari v roke.«	
CB: Cezar bo vzel stvar v svoje roke.	
Komentar: Frazem v CJ sicer ni v frazeološkem gnezdu, vendar korpus GF izpričuje frazeološko rabo SBZ.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 4: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Le sort en est jeté. (Kocka je padla.) DEL: Il n'y a plus à reculer, la décision est prise irrévocablement. (Ne da se več umakniti, odločitev je bila sprejeta nepovratno; odločitev je dokončna.)	FRAZEM CJ Kocka je padla. SFF: /ekspr., pren./ odločeno je
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Le sort en est jeté. (Kocka je padla.)	FRAZEM CB Kocka je padla.
IB: Le sort en est jeté. (Kocka je padla.)	
CB: Kocka je padla.	
Komentar: Cezarjev izrek je prešel v citat v obeh jezikih.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.2 Delna ekvivalenca

Pri delni ekvivalenci sem se osredotočila na oblikovno neprekrivnost med frazemoma v IJ in CJ. Po zgledu Simone Leskovar (2014: 23) sem razdelila skupino v dve podskupini, na tiste, kjer prihaja do manjših razlik in na tiste, kjer prihaja do večjih razlik v obliki frazema.

3.3.2.1 Manjše razlike

Med manjše razlike sem štela razlike v eni izmed sestavin v frazemu (večinoma je bil to predlog ali glagol). Upoštevala sem tudi frazeme z manjšimi razlikami v denotativnem ali konotativnem delu pomena. Skupino sem ločila na dve podskupini; na tiste s samo oblikovnimi manjšimi razlikami in na tiste z oblikovnimi in pomenskimi manjšimi razlikami.

3.3.2.1.1 Samo oblikovne razlike, brez razlik v pomenu

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ aux quatre coins du monde (v štirih kotih sveta) DEL: partout (povsod)	FRAZEM CJ na vse štiri konce sveta SSKJ: ekspr. vsepovsod z vseh koncev in krajev SSKJ: ekspr. od povsod
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB des quatre coins du monde (iz štirih kotov sveta)	FRAZEM CB z vsega sveta
IB: Les athlètes et les supporteurs des quatre coins du monde (Atleti in navijači iz štirih kotov sveta)	
CB: ... kajti športniki in navijači z vsega sveta se bodo zgrinjali v drugo mesto.	
Komentar: Prevod je ustrezen. Z vsega sveta sicer ni v SSF niti v SSKJ, je pa zato podoben frazem: <i>po celem svetu</i>	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir entre les mains (imeti med rokami) TLF: idée de propriété, de disposition (ideja o oblasti, o razpolaganju s čim)	FRAZEM CJ imeti v rokah kaj SSKJ: ekspr., s predlogom, v zvezi z biti, imeti, vzeti izraža, da kdo vodi kaj, odloča o čem: izlet ima v rokah tajnik
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir entre les mains (imeti med rokami)	FRAZEM CB imeti v rokah kaj
IB: Le sort de toute l'Égypte est entre tes mains. (Usoda celega Egipta je med tvojimi rokami.)	
CB: Usoda Egipta je v tvojih rokah.	
Komentar: Frazem v CJ sicer ni v frazeološkem gnezdu, vendar korpus GF izpričuje frazeološko rabo SBZ.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir quelqu'un dans le nez (imeti koga v nosu) DEL: ne pas le supporter (ne prenašati koga)	FRAZEM CJ v nos gre kaj komu SFF: /ekspr.; pren., 3. os. edn./ čutiti se užaljenega, prizadetega
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir quelqu'un dans le nez (imeti koga v nosu)	FRAZEM CB kaj gre v nos komu
IB: Faudrait pas que Cléopâtre m'ait dans le nez. (Kleopatra me ne sme imeti v nosu.)	
CB: Ne bi hotel, da bi ji šel v nos.	
Komentar: S stilističnega vidika bi bilo bolje: »Kleopatri nočem iti v nos.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 4: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ entre quatre yeux (med štirimi očmi) DEL: en privé, sans témoins (v zasebnosti, brez prič)	FRAZEM CJ med štirimi očmi ¹⁹ SSKJ: brez prič, zaupno
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB entre quatre yeux (med štirimi očmi)	FRAZEM CB na štiri oči
IB: Je suis fort content de voir entre quatre yeux celui qui va s'occuper de mon compte en banque. (Zelo sem zadovoljen, da vidim med štirimi očmi tistega, ki se bo ukvarjal z mojim bančnim računom.)	
CB: Lepo, da na štiri oči vidim, kdo skrbi za moj denar.	
Komentar: Frazema sta skoraj povsem prekrivna, razlika je le v predlogu <i>entre</i> (med) in <i>na</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 5: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ n'en penser pas moins (ne misliti si manj o čem) DEL: avoir son opinion bien établie, alors même qu'on ne dit rien, qu'on ne l'exprime pas (imeti svoje mnenje, četudi nič ne rečemo oziroma ga ne izrazimo)	FRAZEM CJ misliti si svoje GF: izpričuje rabo frazema s pomenom ohraniti svoje mnenje ne ozirajoč se na druge
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB n'en penser pas moins (ne misliti si manj o čem)	FRAZEM CB misliti si svoje
IB: Je dirai rien, mais j'en pense pas moins. (Nič ne bom rekla, a ne mislim si manj.)	
CB: Molčala bom, si pa mislim svoje.	
Komentar: Frazema sta delno ekvivalentna, v IJ je glagol misliti zanikan.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

¹⁹ Kot kaže korpus Gigafida, pa se raba umika obliki *na štiri oči*.

Primer št. 6: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ prendre parole, avoir parole de quelqu'un (vzeti, imeti čigavo besedo) TLF: faire promettre à quelqu'un de, avoir la promesse de quelqu'un que (dobiti, imeti čigavo obljubo)	FRAZEM CJ dati besedo [<i>komu</i>] SFF: /ekspr. ; pren. ed./ obljubiti
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir parole de qqn. (imeti čigavo besedo)	FRAZEM CB dati besedo [<i>komu</i>]
IB: J'ai votre parole? (Imam vašo besedo?)	
CB: Mi daste besedo?	
Komentar: Frazema v IJ in CJ nista povsem ekvivalentna, saj je osebek v IJ nosilec stanja (ima obljubo nekoga), v CJ pa nosilec dogajanja (da obljubo). Tako je CB osebek druga oseba kot v IB.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.2.1.2 Oblikovne razlike z manjšimi razlikami v pomenu

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ face de pet (obraz od prdca) DEL: formule injurieuse et métonymique (žaljiva metonimična besedna zveza)	FRAZEM CJ SSF: stari prdec /nizko, pren./ malovreden, nepomemben starejši človek
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB face de pet (obraz od prdca)	FRAZEM CB Stari prdec!
IB: Hé, face de pet ! (Hej, obraz od prdca!)	
CB: Stari prdec!	
Komentar: Razlika je v pridevniku <i>stari</i> , zaradi katerega se v slovenščini zmerljivko uporablja le za starejše osebe. V francoščini se zmerljivka uporablja za vsakogar. Denotativna vrednost torej ni povsem prekrivna.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.2.2 Večje razlike

Med ekvivalence z večjimi razlikami sem štela frazeme z različno sestavinsko in skladijsko zgradbo, vendar z enakim ali zelo podobnim denotativnim in konotativnim pomenom. Skupino sem razdelila na dve podskupini glede na to, če gre med frazemoma za slovarsko in besedilno ekvivalenco, ali če gre samo za besedilno ekvivalenco.

3.3.2.2.1 Slovarska in besedilna ekvivalenca

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ à vous de jouer (na vas je, da igrate) DEL: à vous d'agir (nekdo mora nekaj storiti, je na vrsti, da nekaj stori)	FRAZEM CJ biti na potezi SSKJ: igralec je na potezi <i>mora napraviti potezo</i> GF: izpričuje frazeološko rabo v smislu nekdo je na vrsti, da nekaj stori
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB À toi de jouer !	FRAZEM CB kdo je na potezi
IB: À toi de jouer ! (Na tebi je, da igraš!)	
CB: Na potezi si!	
Komentar: Slovenski frazem sicer ni v SSF, v SSKJ pa ne kot frazem / šah. igralec je na potezi <i>mora napraviti potezo</i> ; vendar deluje frazeološko in smiselno glede na francoski frazem. Oba frazema izhajata iz pomenskega polja iger.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ n'avoir qu'une parole (imeti samo eno besedo) DEL: être fidel à ses promesses (biti zvest svojim obljubam)	FRAZEM CJ držati besedo SFF: /ekspr., pren./ izpolniti obljubo
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Le roi Samagas n'ayant qu'une parole. (Kralj Samagas ima samo eno besedo.)	FRAZEM CB biti mož beseda SSKJ: narediti, kar je bilo obljubljeno
IB: Le roi Samagas n'ayant qu'une parole. (Kralj Samagas ima samo eno besedo.)	
CB: Kralj Samagas je mož beseda.	
Komentar: V obeh frazemih je uporabljena sestavina beseda. Francoski frazem je glagolski (glag. + sam.), slovenski pa samostalniški (sam. + sam.), zato predlagam kot slovarsko ekvivalenco glagolski frazem z enakim pomenom, <i>držati besedo</i> . Možno pa je tudi, da je prevajalec razumel francoski frazem v pomenu karakterne oznake neke osebe (v pomenu ,se vedno drži tega, kar reče'). Tovrstno razumevanje je namreč možno, vsaj glede na slovarje in na zgled, ki sem jih našla v drugih besedilih. V tem primeru bi lahko bila raba frazema <i>biti mož beseda</i> primernejša, ker označuje karakter, za razliko od frazema <i>držati besedo</i> , ki označuje (enkratno) dejanje.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ casser quelque chose dans l'œuf; dans l'œuf (razbiti v jajcu; v jajcu) DEL: dans le départ, au début, avec des verbes comme tuer, écraser, étouffer (v izhodišču, v začetku, z glagoli kot so ubiti, streti, zadušiti)	FRAZEM CJ zatreti v kali kaj SSKJ: ekspr. preprečiti, onemogočiti, da se kaj razvije, takoj ko se prvič pojavi
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB casser dans l'œuf (razbiti v jajcu)	FRAZEM CB zatreti v kali kaj
IB: Dès que j'ai une petite ambition, tu me la casse dans l'œuf. »Čim imam majhno ambicijo, mi jo razbiješ v jajcu.«	
CB: Takoj ko imam kakšno majčkeno željo, mi jo zatreš v kali.	
Komentar: Oba frazema sta glagolska (glag. + sam.) in imata enak pomen, le sestavine so različne.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 4: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Nom d'un chien! (Pasje ime!) DEL: juron faisant partie de la série des euphémismes formés pour éviter le nom de Dieu (Kletvica, ki sodi v serijo evfemizmov, nastalih v izogib preklinjanju božjega imena)	FRAZEM CJ tristo kosmatih SFF: /ekspr., v medmetni rabi, izpust/ izraža podkrepitev trditve
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Nom d'un chien ! (Pasje ime!)	FRAZEM CB Tristo kosmatih!
IB: Nom d'un chien ! (Ime psa!)	
CB: Tristo kosmatih !	
Komentar: Ustrezen prevod, ker gre v obeh primerih za kletvico, ki izhaja iz pomenskega polja živali.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 5: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ la porte à côté (vrata zraven) DEL: tout près (blizu)	FRAZEM CJ pred nosom SSKJ: ekspr. trgovino ima pred nosom: zelo blizu
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB la porte à côté (vrata zraven)	FRAZEM CB pred nosom
IB: La Grèce, ce n'est pas la porte à côté. (Grčija niso vrata zraven.)	
CB: Gremo, Grčija ni ravno pred nosom.	
Komentar: Frazema imata sicer različno zgradbo (tako sestavinsko kot skladiščno), a sta pomensko prekrivna.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 6: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ faire la tronche (delati obraz) TLF: tronche (pop.) tête, visage. Synon. gueule (pop.): faire la tronche (obraz, glava (pog.), sinonim za <i>guele</i> : kujati se)	FRAZEM CJ kislo se držati GF: primeri iz korpusa kažejo pomen ‘držati se nezadovoljno’ kuhati mulo SFF: /pog.; pren./ kazati jezo, nejevoljo..., sop. kujati se
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB faire la tronche (delati obraz)	FRAZEM CB kislo se držati
IB: Arrête de faire la tronche ! (Nehaj delati obraz!)	
CB: Nehaj se kislo držati!	
Komentar: Frazološki prevod s podobno zgradbo (glag. + sam.), vendar z različnimi sestavinami, bi bil <i>kuhati mulo</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 7: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ crever (fam.) à la tâche (crkniti (pog.) pri nalogi) ; možna je tudi pogovorna varianta : crever quelqu’un à la tâche (fentati koga pri nalogi) TLF: travailler durement et sans relâche jusqu'à la mort; succomber à une entreprise (delati trdo in brez počitka do smrti ; nekoga siliti, da gara)	FRAZEM CJ piti kri komu SFF: /pog., ekspr.; pren./ brezobzirno izkoriščati ; zelo mučiti, trpinčiti
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB crever quelqu’un à la tâche (fentati koga pri nalogi)	FRAZEM CB piti kri komu
IB: On vous crève à la tâche ... (Fentajo vas pri nalogi ...)	
CB: Pijejo vam kri ...	
Komentar: Frazema sta sestavinsko različna, vendar pomensko prekrivna. V prevodu pa je izpuščena konotativna vrednost frazema v IJ (pogovornost izraza crkniti).	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 8: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Une fois n'est pas coutume. (Enkrat ni navada.) DEL: S'emploie pour s'autoriser à faire quelque chose en soulignant le caractère exceptionnel de l'acte. (Se rabi, kadar si dovolimo neko dejanje, s poudarkom na tem, da se je to zgodilo izjemoma.)	FRAZEM CJ Enkrat ni nobenkrat. SSKJ: preg. če kdo kaj naredi samo enkrat, ne pomeni nič
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Une fois n'est pas coutume. (Enkrat ni navada.)	FRAZEM CB Enkrat ni nobenkrat.
IB: Une fois n'est pas coutume. (Enkrat ni navada.)	
CB: Enkrat ni nobenkrat.	
Komentar: Prevod je ustrezen, v obeh primerih gre za pregovor z enakim pomenom.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 9: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ foutre le bazar à quelqu'un (varianta foutre le bordel) (narediti (vulg.) bazar komu) DEL: faire régner le désordre, désorganiser (spraviti v nered) * <i>foutre</i> je sinonim za glagol <i>faire</i> 'delati' z oznako pogovorno ali vulgarno	FRAZEM CJ narediti štaló GF: izpričuje rabo s pomenom spraviti v neprijetno situacijo
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB foutre le bazar à quelqu'un (narediti (vulg.) bazar komu)	FRAZEM CB nasankati ga SSKJ: nasánkati -am dov. (â) pog., ekspr. ; frazemi z <i>ga</i> pa so produktivna skupina v slovenščini
IB: Il va nous foutre le bazar. (Naredil nam bo bazar.)	
CB: Nasankali smo ga.	
Komentar: V IJ in CB sta pogovorna frazema, ki imata sicer različno zgradbo in sta v konverzivnem pomenskem odnosu (v IJ je osebek povzročitelj dejanja, stanja, v CJ pa nosilec stanja kot posledice dejanja), vendar pomensko prevod funkcionira.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 10: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir, garder une dent contre quelqu'un (imeti zob proti nekomu) DEL: lui garder rancune (imeti zamero do koga)	FRAZEM CJ imeti koga/kaj na piki SFF: /ekspr. ; pren./ imeti koga za predmet napadov.
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir, une dent contre quelqu'un (imeti zob proti nekomu)	FRAZEM CB imeti koga na piki
IB: Je sais que vous avez une dent contre moi, mais je ne sais pas pourquoi. (Vem, da imate zob proti meni, ne vem pa, zakaj.)	
CB: Vem, da me imate na piki, ne vem pa, zakaj.	
Komentar: Frazema v IJ in CJ sta delno prekrivna zaradi različnih sestavin in skladišne zgradbe.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 11: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ prendre la tête (vzeti glavo) DEL: obséder, excéder (obsedati, utrujati)	FRAZEM CJ razbijati si glavo s čim SFF: /ekspr. ; pren., tudi nikalno/ zelo razmišljati o čem
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB prendre la tête (vzeti glavo)	FRAZEM CB gnati si kaj k srcu SFF: /ekspr.; pren., tudi nikal./ žalostit se, vznemirjati se zaradi česa
IB: Te prends pas la tête. (Ne jemlji si glave!)	
CB: Ne ženite si k srcu.	
Komentar: Frazema sta v besedilu prekrivna ; v prizoru učitelj tolaži učenko in jo (z omenjenim frazemom) spodbudi, naj se ne obremenjuje z neko težavo. Frazema v IJ in CB sta si različna zlasti v sestavinah. Možen bi bil še drug frazeološki prevod, s frazemom, ki ohranja sestavino <i>glava</i> , <i>razbijati si glavo s čim</i> : »Ne razbijaj si glave s tem!«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.2.2 Samo besedilna ekvivalenca

Primer št. 1: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir de la tête (imeti glavo) DEL: de la raison, du bon sens (imeti pamet ; biti razumen)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir de la tête (imeti glavo)	FRAZEM CB Kje imaš pamet? GF: izraz, ki nagovarja k razumnosti sogovorca
IB: Tu sais que tu n'as pas de tête ? (Veš, da nimaš glave?)	
CB: Kje imaš pamet?	
Komentar: Frazem v IB je preveden z besedilno ekvivalenco. Delno ekvivalenten frazem v CJ bi bil tudi: Kje se te glava drži?, kar izhaja iz <i>ne vedeti, kje se drži glava koga</i> (SFF: ekspr.; pren./ zaradi zahtevnosti, preobremenjenosti, stresa, utrujenosti ne obvladovati položaja).	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ On est toujours l'imbécile de quelqu'un. (Vedno smo za nekoga neumni.) PF: citat Henryja de Montherlanta	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB On est toujours l'imbécile de quelqu'un. (Vedno smo za nekoga neumni.)	FRAZEM CB Nihče ni popoln. GF: izpričuje rabo z enakim kot frazem v IJ.
IB: On est toujours l'imbécile de quelqu'un. (Vedno smo za nekoga neumni.)	
CB: Nihče ni popoln.	
Komentar: Frazem CB funkcionira v CJ kot rečenica z enakim pomenom kot frazem v IJ.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.3 Ničta ekvivalenca

Frazeme, pri katerih frazeološki ekvivalent v CJ ne obstaja niti na ravni slovarske niti na ravni besedilne ekvivalence, sem razvrstila v dve skupini, in sicer na frazeme, ki so prevedeni z enobesednim frazeološkim ekvivalentom, in na frazeme, ki so prevedeni z nefrazeološkim opisnim ekvivalentom.

3.3.3.1 Nefrazeološki enobesedni prevodni ekvivalent

Skupina je razdeljena na dve podskupini. V prvi so frazemi, ki sicer imajo slovarski ekvivalent, vendar ta v prevodu ni uporabljen. V drugi so frazemi brez slovarskega ali sobesedilnega ekvivalenta.

3.3.3.1.1 Frazemi s slovarskim ekvivalentom, ki v prevodu ni uporabljen

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ donner [...] la main à qqn. (dati roko komu) TLF: accepter [...] d'épouser quelqu'un (privoliti v zaroko s kom)	FRAZEM CJ ponuditi komu roko SSKJ: ekspr. izraziti željo se s kom poročiti
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB donner [...] la main à qqn. (dati roko komu)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB dati
IB: C'est juste que le gros Samagas donnera la main de sa fille au vainqueur des Jeux Olympiques. (Samo to, da bo debeli Samagas dal roko svoje hčere zmagovalcu olimpijskih iger.)	
CB: ... da bo hčer dal zmagovalcu iger	
Komentar: Ohranjen je glagol dati, v francoščini sledi predmet roko, kar tvori frazem, v slovenščini pa hčer, kar sicer tudi simbolno pomeni privoliti v poroko svoje hčere. Še ustrenejši prevod bi bil s frazemom <i>ponuditi komu roko</i> 'izraziti željo se s kom poročiti': ponudil je roko svoje hčere.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ faire le paon (fam.) (delati se pava (pog.)) TLF: prendre des airs avantageux, se pavaner, se faire valoir (delati se pomembnega)	FRAZEM CJ šopiriti se kot pav SFF: /slabš. ; primera/ zelo važno, napihnjeno
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB faire le paon (delati se pava)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB šopiriti se
IB: Puisque tu veux faire le paon ... (Če se hočeš delati pava ...)	
CB: Če se hočeš šopiriti ...	
Komentar: Frazem, iz katerega izhaja prevod, je <i>šopiriti se kot pav</i> /slabš. ; primera/ zelo važno, napihnjeno. Zaradi pomanjkanja prostora se drugi del frazem izpusti, skupna sestavina s francoskim frazemom pa je prisotna v zavesti govorca.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ un coup d'œil (udarec z očesom) DEL: regarde rapide ou examen superficiel; s'emploie aussi en locution verbale avec les verbes donner et surtout jeter (hiter pogled ali površen pregled; rabi se v glagolski SBZ z glagoloma dati in zlasti vreči)	FRAZEM CJ vreči oko na koga, kaj GF: koga, kaj (hitro) pogledati, si ogledati
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB jeter un coup d'œil (vreči udarec z očesom)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB pogledati
IB: Jette un coup d'œil sur ton essieu ! (Vrzi udarec z očesom na tvojo os (kolesje)!)	
CB: Poglej svojo os!	
Komentar: V SFF frazem <i>vreči oko na koga/kaj</i> pomeni želeči si, rad imeti koga, kaj. Drugi pomen tega frazema najdemo v korpusu GF, ta povsem ustreza francoskemu frazemu, le da je v francoščini dodana še sestavina <i>coup de</i> (udarec z).	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 4: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ en tête (na glavi) TLF: à l'avant, en se portant sur les éléments les plus avancés (v ospredju, nanašajoč se na elemente, ki so najbolj napredni)	FRAZEM CJ (biti) na čelu SSKJ: med tekmovanjem je bil ves čas na čelu: prvi
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB être en tête (biti na glavi)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB voditi
IB: Il est en tête et il s'arrête. (On je na glavi in se ustavlja.)	
CB: Vodi, pa se ustavlja.	
Komentar: Ustresen frazeološki prevod bi bil: »Na čelu je.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 5: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ un coup de main (udarec roke) DEL: aide momentanée sollicitée (ou offerte) à quelqu'un dans un travail; avec verbe donner (pomoč pri nekem delu; rabi se z glagolom dati)	FRAZEM CJ ponuditi komu roko SFF: /ekspr.; ed.; pren./ želeti komu pomagati
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB donner un coup de main (dati udarec z roko)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB pomagati
IB: Faudrait peut-être lui donner un coup de main ? (Bi mu bilo treba dati udarec roke ?)	
CB: Morda bi mu bilo treba pomagati?	
Komentar: V prevodu je uporabljen denotativni pomen frazema. Frazeološki prevod bi lahko bil: »Naj mu ponudimo roko?« V tem primeru bi sicer prišlo do neujemanja v konotativni vrednosti frazemov, saj je <i>ponuditi komu roko</i> v slovenščini frazem, ki se rabi v zbornem jeziku, medtem ko gre v francoščini za zelo pogost pogovorni frazem.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 6: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ perdre son temps (izgubljati svoj čas) DEL: ne rien faire ou agir, parler en vain (nič ne delati ali delovati, govoriti v prazno)	FRAZEM CJ izgubljati čas s čim SSKJ: ekspr. s tem ne bom izgubljal časa: se ne bom ukvarjal.
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB perdre son temps (izgubljati svoj čas)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB muditi se
IB: Il y a pas de temps à perdre ! (Ni časa za zgubljati!)	
CB: Mudi se!	
Komentar: Ekvivalentni frazem bi bil <i>izgubljati čas s čim</i> , saj je povsem prekriven s frazemom v IJ.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 7: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir quelqu'un sur le dos (imeti koga na hrbtu) TLF: subir la présence de quelqu'un (prenašati prisotnost nekoga)	FRAZEM CJ imeti na grbi koga GF: izpričujejo rabo frazema s pomenom biti obremenjen s čim dobiti na grbo SSKJ : pog., ekspr. če njemu ustrežem, bom kmalu dobil vso vas na grbo <i>vsi vaščani me bodo nadlegovali s prošnjami</i>
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir quelqu'un sur le dos (imeti koga na hrbtu)	ENOBESEDNI NEFRZEOLŠKI EKVIVALENT zdržati (koga)
IB: Vous m'avez encore sur le dos pendant au moins deux jours. (Vsaj še dva dni me boste imeli na hrbtu.)	
CB: Zdržite me še dva dni.	
Komentar: V prizoru v filmu se šef poslavlja od svojih podrejenih, pri čemer jim v šali reče, da bodo morali potrpeti z njim še dva dni. V izvirniku pri tem uporabi frazem <i>imeti koga na hrbtu</i> (Vsaj še dva dni me boste imeli na hrbtu). V prevodu pa zaradi zelo zgoščenega govora v tem prizoru prevajalec ni mogel uporabiti frazeološkega prevoda, <i>imeti na grbi koga</i> (»Še dva dni me boste imeli na grbi!«), zato je izbral enobesedni ekvivalent. Stilno bi bilo ustrezneje: »Prenašajte me še dva dni.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Čeprav skladenjsko prevod ni tvorjen najbolje, je za gledalca, ki ima pred očmi živahno dogajanje med šefovim poslavljanjem, razumljiv.	

Primer št. 8: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ ouvrir les yeux à quelqu'un sur quelque chose (odpreti oči komu glede česa) DEL: lui montrer ce qu'il se refusait à voir, lui révéler quelque chose (pokazati komu kaj, česar ni želel sprevideti, razkriti komu kaj)	FRAZEM CJ odpreti [<i>komu</i>] oči SFF: /ekspr., mn., pren./ omogočiti komu, da zagleda, spozna stvar, kakršna dejansko je.
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB ouvrir les yeux (odpreti oči)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB premisлити
IB: Ouvre les yeux, Philippe ! (Odpri oči, Philippe!)	
CB: Premisli!	
Komentar: Možen prevod bi bil Odpri oči!, saj sta frazema v IJ in CJ popolnoma ekvivalentna.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 9: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ être blanc comme un linge (biti bel kot perilo) DEL: blanc comme ... s'emploie surtout pour qualifier le teint, la couleur de peau, en suggérant généralement une cause (maladie, peur) (Bel kot ... se uporablja za opis tena, polti, navadno nakazuje na razlog za takšno barvo (bolezen, strah))	FRAZEM CJ bel kot kreda SFF: /ekspr.; primera, v povedni rabi/ zelo bled, zelo bel
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB être blanc comme un linge (biti bel kot perilo)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB bled
IB: Ca ne va pas ? Vous êtes blanc comme un linge. (Vam ni dobro? Bledi ste kot perilo.)	
CB: Bledi ste.	
Komentar: V CJ je ekvivalenten frazem <i>bel kot kreda</i> , a v CB ni uporabljen.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 10: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ C'est du propre ! (To je pa nekaj čistega!) DEL: inacceptable, peu convenable, immorale (nesprejemljivo, neprimerno, nemoralno)	FRAZEM CJ Lepa reč! SSF:/ekspr., v medm. rabi/ izraža zadrego, začudenje
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB C'est du propre ! (To je pa nekaj čistega!)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB ogabno
IB: C'est du propre ! (To je pa nekaj čistega!)	
CB: Ogabno!	
Komentar: Kot vzklik bi bil morda primernejši <i>Lepa reč!</i> (SSF:/ekspr., v medm. rabi/ izraža zadrego, začudenje), ki sicer ni pomensko povsem ekvivalenten, gre pa za pridevnik s pozitivno konotacijo (lep), enako kot v IJ (čist), ki v obeh frazemih pomeni ravno nasprotno – nekaj negativnega.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. V prevodu je uporabljena beseda z denotativnim pomenom frazema. Izgubi pa se ironičnost, ki je prisotna v izvirnem besedilu. Sploh bi bila ohranitev le-te dobrodošla, saj v prizoru starejša gospa, mama prijatelja glavnega lika, zaloti glavnega junaka, kako si ogleduje izložbo s spodnjim perilom. V tovrstni situaciji se zdi primernejše, da stara gospa ironično rabi frazem s pozitivno konotacijo, kakor da bi neposredno izustila zmerljivko oziroma ogorčen komentar.	

Primer št. 11: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ tenir tête (držati glavo) DEL: résister, s'opposer (upirati se, nasprotovati)	FRAZEM CJ postaviti se po robu SFF: /ekspr., pren./ upreti se komu
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB tenir tête (držati glavo)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB upreti se (komu)
IB: Un jour, j'ai tenu tête à sa mère. (Nekega dne sem držala glavo njegovi mami.)	
CB: Enkrat sem se uprla njegovi mamici.	
Komentar: Uporabljena je beseda z denotativnim pomenom frazema v IJ.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. V prizoru v filmu ni posebej poudarjena ekspresivnost frazema (dekle razlaga prijatelju, da se je nekega dne uprla materi svojega bivšega fanta), zato je prevod ustrezen.	

Primer št. 12: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir quelque chose sur le cœur (imeti kaj na srcu) DEL: en avoir du ressentiment (zameriti, imeti slabe občutke)	FRAZEM CJ kaj leži komu na duši, srcu SSKJ : ekspr. povej, kar ti leži na duši, na srcu <i>kar (že dolgo) želiš povedati</i>
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir quelque chose sur le cœur (imeti kaj na srcu)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB težiti (kaj koga teži)
IB: Ce n'est pas lui rendre service de ne pas lui dire ce que vous avez sur le cœur. (Ne delate ji usluge s tem, ko ne poveste, kaj imate na srcu.)	
CB: [...], kaj vas teži.	
Komentar: Uporabljen bi bil lahko delno prekrivni frazem v IJ <i>kaj leži komu na srcu</i> . Slovarsko sicer ni povsem ekvivalenten, vendar bi bil besedilno v tej situaciji primeren. Lik v filmu potoži svojemu šefu, da ga ima mati ves čas pod nadzorom, sam pa ji ne upa odreči svoje pozornosti in družbe, ker naj bi v pretklosti mati veliko pretrpela. Iz tega je razvidno, da lik materi ne zameri, temveč da ga situacija žalosti. Zaradi tega bi bila primerna raba frazema <i>kaj leži komu na srcu</i> : »Ne delate ji (vaši materi) usluge s tem, ko ji ne poveste, kaj vam leži na srcu.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 13: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ lâcher la grappe à quelqu'un (spustiti grozd komu) DEL: (fam.) laisser tranquille (pustiti pri miru)	FRAZEM CJ pustiti koga na miru, pri miru SSKJ: ne moti, ne nadlegovati, ne vznemirjati ga; ne vitkati se v njegove zadeve
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB lâcher la grappe à quelqu'un (spustiti grozd komu)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB upreti se
IB: ... qui n'est même pas capable de dire à sa mère de lui lâcher la grappe. (... ki ni zmožen niti reči svoji mami, naj mu pusti grozd.)	
CB: ... ki se ne zna upreti svoji mami.	
Komentar: Prevod je smiseln glede na kontekst, je pa neekspresiven v primerjavi z IB. Poleg tega zajema širšo besedno zvezo kot sam frazem; BZ <i>reči, naj mu spusti grozd</i> je prevedena z <i>upreti se</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Četudi bi se uporabil frazeološki prevod <i>pustiti koga pri miru</i> , ne bi bila s tem dosežena enaka vrsta konotacije – francoski frazem je namreč nižjepogovorni. Glede na to, da lahko gledalec iz dogajanja v prizoru razume, da gre za prepir med dvema likoma in da je izjava prej očitek kot nasvet, zaradi česar se sogovornik očitno užali, je prevod zadosten.	

Primer št. 14: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ sans faute (brez napake) DEL: d'une manière certaine (zagotovo)	FRAZEM CJ kaj komu ne uide SSKJ: evfem. deset let mu ne uide <i>obsojen bo na deset let zavora</i> ; ekspr. zmaga mu ne bo ušla <i>zmagal bo</i>
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB sans faute (brez napake)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB pozabiti
IB: Sans faute. (Brez napake.)	
CB: Ne pozabite.	
Komentar: V prizoru v filmu učitelj učencem naloži domačo nalogo, v tem trenutku pa ravno zazvoni zvonec za konec pouka in učenci v hipu začnejo odhajati. Nato učitelj v splošnem hrupu zakliče repliko »Sans faute!« (v prevodu »Ne pozabite!«), s čimer učence opozori, da to morajo narediti. Frazem v CB bi lahko bil: »To vam ne uide!«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Prevod je sicer pomensko ustrezen, zapis s klicajem namesto s piko kot končnim ločilom pa bi prevod bolj približal izvirniku, kjer učitelj zaradi hrupa resnično povzdigne glas.	

Primer št. 15: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ faire la gueule (à quelqu'un) (narediti gobec (komu)) DEL: bouder (kujati se)	FRAZEM CJ kuhati mulo SFF: /pog.; pren./ kazati jezo, nejevoljo ..., sop. kujati se
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB faire la gueule (narediti gobec)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB kujati se
IB: ...tu fais la gueule ... (... delaš gobec ...)	
CB: Kar naprej se kujaš.	
Komentar: Možen bi bil tudi frazeološki prevod s frazemom <i>kuhati mulo</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 16: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ du jour au lendemain (z dneva na naslednji dan) DEL: sans transition, brusquement (brez prehoda, nenadoma)	FRAZEM CJ od danes na jutri SFF: /ekspr., prislovna zv./ kmalu, zelo hitro čez noč SFF: /ekspr. ; predl. zveza, pren./ nepričakovano
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB du jour au lendemain (z dneva na naslednji dan)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB naenkrat
IB: Pourquoi, du jour au lendemain, les choses changent? (Zakaj se stvari z dneva na naslednji dan spremenijo?)	
CB: Kaj se je naenkrat spremenilo ?	
Komentar: Možen bi bil prevod s popolnoma ekvivalentnim frazemom <i>od danes na jutri</i> ali s krajšim enakopomenskim frazemom <i>čez noč</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 17: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ être, (se) mettre au courant (biti, postaviti se v tok) DEL: conscient et instruit de ce qui se passe (zavedajoč in poučen o tem, kar se dogaja)	FRAZEM CJ biti na tekočem [s čim] GF: izkazuje rabo s pomenom biti poučen o nečem, kar se dogaja
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB être au courant (biti v toku)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB vedeti
IB: Maintenant, vous êtes au courant de la situation. (Zdaj ste v toku s situacijo.)	
CB: Zdaj veste, kako je.	
Komentar: V CJ obstaja delno ekvivalenten izraz, <i>biti na tekočem</i> , vendar ga ne SSKJ ne SFF ne navajata kot frazeološkega, rabo pa izpričuje GF.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. V filmu učitelj podučí dijake o neki situaciji, ki se je zgodila na šoli. Zaključi z repliko zgoraj. Ker frazem že sam na sebi ni ekspresiven in niti ni rabljen kot takšen, je nefrazeološki prevod z enobesednim ustreznikom funkcionalen.	

Primer št. 18: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ faire la gueule (à qqn) (delati gobec (komu)) DEL: Bouder (kujati se)	FRAZEM CJ kuhati mulo SFF: /pog., ; pren./ kazati jezo, nejevoljo ..., sop. kujati se
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB faire la gueule (delati gobec)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB kujati se
IB: Elle fait la gueule? (Ona dela gobec?)	
CB: Se kuja?	
Komentar: Možen bi bil tudi frazeološki prevod s frazemom <i>kuhati mulo</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 19: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ casser les couilles à quelqu'un (razbiti jajca ('moda') komu) DEL: importuner, ennuyer (nadlegovati)	FRAZEM CJ spraviti koga ob živce SFF: /ekspr.; mn. pren./ narediti, doseči, da se razburi
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB casser les couilles à quelqu'un (razbiti jajca (v pomenu moda))	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB razkuriti
IB: On lui avait cassé les couilles avec mon frère. (Z bratom sva ji zlomila jajca.)	
CB: Z bratom sva jo razkurila.	
Komentar: Možen bi bil tudi frazeološki prevod s frazemom <i>spraviti koga ob živce</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 20: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ nuit blanche (bela noč) DEL: où l'on ne dort pas (ko ne spimo)	FRAZEM CJ bele noči SSKJ: knjiž. to so bile njene bele noči <i>brez spanja</i>
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB nuit blanche (bela noč)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB ponočevanje
IB: J'aime mes potes, faire des nuits blanches. (Rad imam svoje prijatelje, rad delam bele noči.)	
CB: Rad imam svoje prijatelje in ponočevanje.	
Komentar: V CB je uporabljen denotativni pomen frazema v IJ. SSKJ sicer navaja frazeološki ekvivalent, vendar ga raba (korpus Gigfida) ne izpričuje niti v enem primeru, iz česar lahko sklepamo, da gre v slovarju zgolj za kreativno metaforo.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 21: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ se voiler la face (zakriti si obraz) DEL: s'empêcher de voir ce qui est indigène ou ce qui induit en tentation (ne dovoliti si, da bi videli, kar je nedostojno ali kar vodi v skušnjava)	FRAZEM CJ zatiskati si oči pred čim SFF: /ekspr. ; pren./ ne hoteti spoznati, priznati česa
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB se voiler la face (zakriti si obraz)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB (ne) meniti se (za kaj)
IB: Une punition peut mener à ce genre de conséquences, mais je me voile la face? (Kazen lahko vodi v takšne posledice, jaz pa si zakrijem obraz?)	
CB: Vem, da ima lahko kazen take posledice, vendar naj se ne menim za to ?	
Komentar: Ekvivalenten frazem bi bil <i>zatiskati si oči pred čim</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.3.1.2 Frazemi brez slovarskega ali sobesedilnega ekvivalenta

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ en jeter (metati ga) DEI: avoir beaucoup d'allure (kaj ima izgled, pojavo; nekaj je dobro, naredi vtis)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB en jeter (metati ga)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB Carsko! (pogost pogovorni izraz, ki izraža navdušenje)
IB: Ça en jette ! (To ga meče!)	
CB: Carsko!	
Komentar: Prevod je ustrezen zaradi konotativnega pomena, ki je prekriven s konotacijo v izvirniku. Je pogost pogovorni izraz, ki izraža navdušenje. Možen bi bil tudi frazeološki prevod <i>To ga seka!</i> , ki sicer ni v SFF niti v SSKJ, je pa pogost pogovorni frazem, pomensko in oblikovno ustrezen frazemu IJ (glag. + zaim.)	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ fouter le camp /vulg./ (équivalent vulgaire de lever le camp) (vulgarni ekvivalent frazema dvigniti tabor) DEL: s'en aller, partir (oditi) *Op.: <i>fouter</i> je v francoščini sinonim za glagol <i>faire</i> (delati), ki se ga uporablja v pogovornih in nižjepogovrnih situacijah	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB fouter le camp (dvigniti (vulg.) tabor)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB pobrat se SSKJ: slabš. oditi, umakniti se: poberite se (mi izpred oči)
IB: Fous-moi le camp! (Dvigni mi tabor!)	
CB: Poberi se!	
Komentar: Prevod ohranja ekspresivnost, ker gre za slabšalni izraz (v francoščini pa za vulgarnega). Enak denotativni pomen ima slovenski frazem <i>pobrat šila in kopita</i> , vendar je med frazemom v IJ in CJ velika razlika v konotaciji : glagol <i>fouter</i> in posledično celoten frazem ima v francoščini vulgarno konotacijo, medtem ko je v slovenščini frazem <i>pobrat šila in kopita</i> zgolj ekspresiven.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ perdre la face (izgubiti obraz) DEL: perdre son prestige dans un conflit, une négociation (izgubiti svojo veljavo v nekem konfliktu, v pogajanjih)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB perdre la face (izgubiti obraz)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB osmešiti se
IB: Je ne peux pas perdre la face. (Ne morem izgubiti obraza.)	
CB: Nočem se osmešiti.	
Komentar: V prevodu je uporabljena beseda z denotativnim pomenom frazema IJ.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Glede na to, da je prevod nefrazeološki, se sicer izgubi ekspresivnost, denotativni pomen pa ostane isti. Poleg tega v prizoru izrečena replika ne deluje ekspresivno, Kleopatra zgolj izrazi strah, da bi se osmešila pred Cezarjem.	

Primer št. 4: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ en baver (sliniti se (od česa)) DEL: Souffrir, être soumis à des conditions très pénibles (trpeti, biti izpostavljen zelo težavnim pogojem)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB en baver (sliniti se (od česa))	ENOBESEDNI NEFRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB trpeti
IB: J'en bave. (Slinim se (od tega).)	
CB: Trpim.	
Komentar: Frazem nima ekvivalentnega frazema v CB, zato je uporabljen zgolj denotativni pomen.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 5: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ foutre le camp /vulg./ (équivalent vulgaire de lever le camp) (vulgarni ekvivalent frazema dvigniti tabor) DEL: S'en aller, partir (oditi)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB foutre le camp (dvigniti tabor)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB Marš SSKJ: izraža ukaz za takojšnji odhod /nizko: vsi marš ven!
IB: Fous-moi le camp! (Dvigni mi tabor!)	
CB: Marš!	
Komentar: Prevod ohranja ekspresivnost, ker gre za nižjepogovorni izraz (v francoščini pa za vulgarnega). Enak denotativni pomen ima slovenski frazem <i>pobradi šila in kopita</i> , vendar je med frazemom v IJ in CJ velika razlika v konotaciji: glagol <i>foutre</i> in posledično celoten frazem ima v francoščini vulgarno konotacijo, medtem ko je v slovenščini frazem <i>pobradi šila in kopita</i> zgolj ekspresiven.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 6: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ être, rester fidèle à son/au poste (zvest delovnemu mestu) DEL: stable dans un travail (biti trdno na nekem delovnem mestu)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB fidèle à son/au poste (zvest delovnemu mestu)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB garati
IB: Fidèle au poste? Au taquet, comme d'hab. (Zvest delovnemu mestu? Na bitvi, kot po navadi.)	
CB: Garaš? Kot vedno.	
Komentar: Oba frazema v replikah bi bilo mogoče združiti v enega: <i>predan komu/čemu z dušo in telesom</i> /ekspr. ; dvojč., pren/ popolnoma, brez pridržka; »Predan delu? Z dušo in telesom.« Vendar bi bil prevod potem zborni, medtem ko je francoski frazem rabljen v pogovorni zvrsti.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 7: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ mettre la puce à l'oreille de qqn. (postaviti bolho v čigavo uho) DEL: éveiller l'attention, la méfiance (zbuditi pozornost, sum)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB mettre la puce à l'oreille de qqn. (postaviti bolho v čigavo uho)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIAVALENT CB posveti se komu
IB: Ça devrait vous mettre la puce à l'oreille. (To bi vam moralo postaviti bolho v uho.)	
CB: Ob tem, kar sem vam rekel, bi se vam moralo posvetiti.	
Komentar: Prevod izhaja iz frazema <i>komu se je posvetilo v glavi</i> (SFF:/ekspr., pren., brez os. 3.os.edn./ razumel je, doumel je) – kar se skrajša v <i>komu se posveti</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 8: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ sur le tas (na kupu) DEL: sur le lieu du travail (na delovnem mestu)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB sur le tas (na kupu)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB spotoma
IB: Ça, c'est des choses qui s'apprennent sur le tas. (To so stvari, ki se jih naučimo na kupu.)	
CB: Po navadi je to nekaj, česar se naučiš spotoma.	
Komentar: Možno bi bilo vključiti sobesedilno ekvivalentni frazem vaja dela mojstra (SSKJ: <i>za dobro obvladanje česa je potrebna (dolgotrajna) vaja</i>).	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 9: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ se taper un délire (udariti si delirij) DZ: s'amuser, prendre plaisir à faire quelque chose (zabavati se, privoščiti si kaj)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB se taper un délire (udariti si delirij)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB noreti
IB: J'aime manger au restau et me taper des délires. (Rad jem v restavraciji in si udarim delirij.)	
CB: Rad jem v restavracijah in norim.	
Komentar: Frazem v IJ je slengovski. Glede na njegov pomen bi bil še primernejši prevod <i>zabavati se</i> , a v tem primeru bi se izgubila konotacija. Možen bi bil frazološki prevod z <i>dati si duška z veseljačenjem</i> , kar bi sicer pomenilo, da je frazeološko preveden samo del frazema, pomenska sestavina zabave pa bi bila še vedno prisotna zgolj z nefrazeološkim enobesednim ustreznikom.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. Dijak v prizoru v filmu našteva stvari, ki jih ima rad. Pomen frazema v IB je, da se rad zabava, medtem ko lahko gledalec glede na prevod razume, da dijak rad vpije, se vede norčavo ali objestno.	

Primer št. 10: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ ne rien avoir à voir avec quelqu'un/quelque chose (ne imeti nič za videti s kom/čim) DEL: n'avoir pas de relation avec, ne pas concerner quelqu'un (ne imeti veze s čim, ne tikati se koga)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB ne rien avoir à voir avec quelqu'un/quelque chose (ne imeti nič za videti s kom/čim)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB sploh
IB: Ça n'a rien à voir avec de la vengeance. (To nima nič za videti z maščevanjem.)	
CB: Sploh ni maščevanje.	
Komentar: V predhodnem dogajanju se učitelj spre z eno izmed dijakinj. V prizoru, kjer je rabljen omenjeni frazem, pa od nje zahteva, naj pred celim razredom reši neko nalogo. Dijakinja mu tedaj očita, da se ji s tem maščuje, učitelj pa ji odvrne, da njegovo početje nima nobene zveze z maščevanjem. Ker je besedilo zgoščeno, je frazem povzet s členkom sploh, in prevod na ta način funkcionira.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 11: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ péter les plombs (počiti svinec; SBZ se prvotno rabi v pomenu 'varovalke pregorijo') DEL: [fam.] s'énervé, exploser, devenir fou (razburiti se, eksplodirati, znoreti)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB péter les plombs (pokati svinec)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB vzkipeti
IB: Peu importe, il a pété les plombs et c'est grave. (Ni važno, pokal je svinec in to je grozno!)	
CB: Vzkipel je in to je slabo.	
Komentar: Možen bi bil tudi frazeološki prevod s frazemom <i>izgubiti živce</i> (SFF: ekspr.; pren./ razburiti se).	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.3.2 Nefrazeološki opisni prevodni ekvivalent

Skupina je, enako kot prejšnja, razdeljena na frazeme s slovarskim ekvivalentom, ki v prevodu ni bil uporabljen, in na frazeme brez slovarskega ekvivalenta.

3.3.3.2.1 Frazemi s slovarskim ekvivalentom, ki v prevodu ni bil uporabljen

Primer št. 1: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ yeux neufs, regard neuf (nove oči, nov pogled) TLF: regard qui découvre ou paraît découvrir les choses pour la première fois, jugement sans a priori que l'on porte sur quelque chose. (Pogled, ki odkriva ali se zdi, da odkriva neko stvar prvič, brez vnaprejšnjih sodb.)	FRAZEM CJ zapiha nov veter SSKJ: ekspr. nov veter je zapihal <i>razmere so se spremenile</i>
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB œil neuf (novo oko)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB mladosten pristop
IB: J'ai envie d'un œil neuf, d'une vision jeune. (Želim si nekega novega očesa, mlade vizije.)	
CB: Rada bi bolj mladosten pristop.	
Komentar: Frazeološko bi bilo še najbližje <i>zapiha nov veter</i> , vendar pomensko ni povsem prekrivno.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ L'abîme appelle l'abîme. (Brezno kliče po breznu.) TLF: Un malheur en attire une autre plus grand (Nesreča privablja drugo, še hujšo nesrečo.)	FRAZEM CJ Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. SSKJ: preg. nesreča, ki jo kdo pripravlja drugim, navadno zadene njega samega.
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB L'abîme appelle l'abîme.	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB Brezno kliče po breznu.
IB: L'abîme appelle l'abîme. Abyssus abyssum invocat. (Brezno kliče po breznu. – Sledi še isti pregovor v latinščini.)	
CB: Brezno kliče po breznu.	
Komentar: Lahko bi bil uporabljen pomensko podoben pregovor <i>Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade</i> , četudi prihaja do razlike v pomenu; francoski pregovor namreč pomeni, da ena nesreča priključuje drugo.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. Četudi rek izhaja iz latinščine, ga v slovenščini v tej obliki ne poznamo, zato deluje za gledalca nerazumljivo.	

Primer št. 3: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ la main dans la main (roka v roki) TLF: ensemble, en collaboration étroite (skupaj, v tesnem sodelovanju)	FRAZEM CJ z roko v roki GF: izpričuje rabo s pomenom 'v sožitju, v sodelovanju'
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB la main dans la main	NEFRAZEOLŠK OPISNI EKVIVALENT V CB z združenimi močmi
IB: Ils travaillèrent main dans la main. (Delali so roka v roki.)	
CB: Rimljani in Egipčani delajo z združenimi močmi.	
Komentar: Čeprav sta frazema v IJ in CJ skoraj povsem prekrivna, je uporabljen opisni ekvivalent.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 4: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir la tête ailleurs (imeti glavo drugje) TLF: ne prêter aucune attention à ce qui vous entoure (ne posvečati pozornosti stvarim okoli sebe)	FRAZEM CJ ne vedeti, kje se glava drži koga SFF: /ekspr., pren./ zaradi zahtevnosti, preobremenjenosti, stresa, utrujenosti ne obvladovati položaja
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir la tête ailleurs (imeti glavo drugje)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB biti zaskrbljen
IB: J'ai la tête ailleurs. (Glavo imam drugje.)	
CB: Zaskrbljen sem.	
Komentar: Frazem v IJ je sicer bližje pomenu 'biti raztresen', glede na situacijo v filmu ustreza tudi prevod 'biti zaskrbljen'. Glavni lik se namreč pelje na sever, kjer bo moral preživeti dve leti. Na poti ga ustavi policist, češ da vozi prepočasi. Glavni lik mu na to odgovori, da »ima glavo drugje« oziroma v prevodu, da je »zaskrbljen.« V tej situaciji niti frazeološki ekvivalent <i>ne vedeti, kje se glava drži koga</i> ne bi bil povsem ustrezen.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 5: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ appuyer sur le champignon (pritisniti na gobo) DEL: aller plus vite (iti hitreje)	FRAZEM CJ pritisniti na plin SFF: /žarg.; tudi pren./ hitro voziti z motornim vozilom
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB appuyer sur le champignon (pritisniti na gobo)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB voziti hitreje
IB: Appuyez sur le champignon quand même ! (Vseeno pritisnite na gobo!)	
CB: In vozite malo hitreje.	
Komentar: Lahko bi se uporabil pomensko ekvivalenten frazem v IJ <i>pritisniti na plin</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Denotativni pomen je ohranjen, izgubi pa se konotacija in z njo del prikaza odnosa med liki. Policist namreč izve od glavnega lika, da se ta seli na sever, kar pri njem zbudi součutje. Glavnemu liku tako ne predpiše kazni zaradi prepočasne vožnje, temveč ga skuša spodbuditi z besedami : »Vseeno pritisnite na gobo!«, kar bi bilo lahko prevedeno v: »Vseeno pritisnite na plin!« Raba frazema v tej situaciji s strani državnega uradnika deluje kot sočustvovanje, kar pa se v dejanskem prevodu (»In vozite malo hitreje.«) izgubi.	

Primer št. 6: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ de père en fils (z očeta na sina) DEL: de génération en génération, par transmission héréditaire (iz generacije v generacijo)	FRAZEM CJ iz roda v rod SSKJ: ekspr. obrt je prehajala v hiši od rodu do rodu <i>od staršev so jo prevzemali otroci</i>
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB de père en fils (z očeta na sina)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB kaj se prenaša z očeta na sina
IB: Dans sa famille ils sont carillonneur de père en fils. (V njihovi družini so zvonarji z očeta na sina.)	
CB: To se prenaša z očeta na sina.	
Komentar: Uporabljen je dobesedni prevod, ki pa v CJ ni frazeološki.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Lika v filmu se pogovarjata o prijatelju, ki med tem igra na zvonove v mestnem zvoniku. Dekle pojasni glavnemu liku, da je to poklic, ki se v njegovi družini prenaša z očeta na sina.	

Primer št. 7: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ foutre le bazar à quelqu'un (varianta foutre le bordel) (Narediti (vulg.) bordel komu) DEL: Faire régner le désordre, désorganiser (napraviti nered)	FRAZEM CJ delati štaló GF: izpričana je raba s pomenom 'povzročiti neprijetnosti'
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB foutre le bordel à quelqu'un (narediti (vulg.) bazar komu)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT CB povzročati težave
IB: ... ou vous foutez le bordel entre moi et les élèves? (... ali delaš bordel med mano in učenci?)	
CB: ... da zastopaš učence, da razred bolje dela, ali da mi povzročaš težave?	
Komentar: V tem primeru najverjetneje spremljamo spremembo konotacije, ki se j zgodila zaradi prehoda iz govornega v pisni diskurz. Frazem je namreč v francoščini nižjepogovorni, in učitelj s tem ko ga izreče v pogovoru z dvema dijakinjama prestopi mejo konvencionalne komunikacije med učenci in učitelji. Iz prevoda pa to ni razvidno, ker je frazem preveden z besedno zvezo, ki zajema zgolj denotativni pomen frazema. Kot ekvivalent frazema IJ bi bil možen <i>delati štaló</i> , ki sicer ni v SSKJ ali SFF, rabo pa izpričuje GF.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. V prizoru je učitelj zelo jezen, a tega ne pokaže fizično (ne vpije, skuša se vesti mirno), samo z govorom izrazi, da sta ga učenki razjezili. To pokaže tako, da uporabi (ali pa mu uide) nižjepogovorni izraz. Ker je ta v CB preveden nevtrarno, gledalec težje zazna, v kolikšni meri je učitelj v jezi že izgubil kontrolo nad sabo.	

Primer št. 8: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ péter un câble (počiti kabel) R: perdre tout contrôle de soi-même (izgubiti kontrolo nad sabo)	FRAZEM CJ film se je strgal komu SFF: /eksp. ; pren./ izgubil je logično presojo, rdečo nit, razsodnost; podivjal je
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB péter un câble (počiti kabel)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB biti nor
IB: Vous pétez un câble? (Pokate kabel?)	
CB: Nori ste, da žalite po nas.	
Komentar: Ekvivalenten frazem v CJ bi bilo mogoče tudi okrajšati v <i>strgalo se vam je</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. Prevod ni ekvivalenten že zaradi tega, ker gre za napako v vezljivosti, ki pa je v izvirniku ni. Prevajalec bi moral uporabiti obliko : »... da nas žalite.«	

Primer št. 9: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir des mots avec quelqu'un (imeti besede s kom) DEL: une altercation (prepir)	FRAZEM CJ povedati si svoje SSKJ: ošteti (koga), izraziti nezadovoljstvo
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir des mots avec quelqu'un (imeti besede s kom)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB imeti živahen pogovor s kom
IB: Vous auriez eu des mots avec les élèves... (Imeli ste besede z učenci ...)	
CB: Julie mi je povedala, da ste imeli živahen pogovor z dvema dekletoma.	
Komentar: Prevod je v širšem kontekstu filma funkcionalen. V prejšnjem prizoru se učitelj prepira z dvema učenkama. V enem izmed naslednjih prizorov pa učiteljica povpraša dotičnega učitelja o tem dogodku. Gledalec se spomni preteklega prepira, zato iz prevoda razume, da učiteljica z »živahnim pogovorom« namiguje na prepir.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.3.2 Frazemi brez slovarskega ali sobesedilnega ekvivalenta

Primer št. 1: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ arranger le coup à quelqu'un (urediti udarec komu) BOB: arranger une situation problématique (pomagati urediti problem)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB arranger le coup à quelqu'un (urediti udarec komu)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB urediti zadevo
IB: Tu vas m'arranger le coup ? (Mi boš uredil udarec?)	
CB: Uredil boš zadevo.	
Komentar: Ni primerljivega frazema v CJ, zato se uporabi denotativni pomen.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Ferme ta bouche, ton nez va tomber dedans. (Zapri usta, sicer ti bo nos padel vanje.) AC: expression ch'ti, se dit de quelqu'un qui a l'air ébahi (štijeovski izraz: se reče nekemu, ki je videti osupel)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Ferme ta bouche, ton nez va tomber dedans. (Zapri usta, sicer ti bo nos padel vanje.)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB Zapri usta, sicer boš pojedel muho.
IB: Ferme ta bouche, ton nez va tomber dedans. (Zapri usta, sicer ti bo nos padel vanje.)	
CB: Zapri usta, sicer boš pojedel muho.	
Komentar: BZ v CJ ni frazeološka, se pa zdi stilno zaznamovana, saj deluje šaljivo, in se na ta način približa IB.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Ta langue, elle sera usée que tes bras seront encore tous neufs. (Tvoj jezik bo obrabljen, tvoje roke pa bodo še povsem nove.) AC: expression ch'ti: se dit de quelqu'un qui parle beaucoup (štijeovski izraz: se reče nekemu, ki veliko govori)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Ta langue, elle sera usée que tes bras seront encore tous neufs. (Tvoj jezik bo obrabljen, tvoje roke pa bodo še povsem nove.)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB Jezik vrtilš, roke so pa še nedolžne.
IB: Ta langue, elle sera usée que tes bras seront encore tous neufs. (Tvoj jezik bo obrabljen, tvoje roke pa bodo še povsem nove.)	
CB: Jezik vrtilš, roke so pa še nedolžne.	
Komentar: Prevod ohranja frazeološki prvi del (<i>sukati jezik</i> SSKJ: pog., ekspr. kar naprej suka, vrtil jezik <i>govori</i>). V prizoru odrasel moški zabrusi svoji materi, da zna sam poskrbeti zase. Mati na to odvrne z omenjenim izrazom. Prevod namiguje tudi na širšo situacijo – moški namreč še vedno živi pri materi in nima dekleta. Zaradi tega je prevod ustrezen.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 4: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ de fil en aiguille (od niti do šivanke) DEL: en passant progressivement d'une chose à la suivante dans les propos (izraža postopno prehajanje enega dejanja v drugo)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB de fil en aiguille (od niti do šivanke)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB in na koncu
IB: Et puis de fil en aiguille... – Et de fil en aiguille, il se bat devant La Poste ! (In potem, od niti do šivanke ... – Od niti do šivanke se stepe pred pošto!)	
CB: In na koncu ... – In na koncu se stepe pred pošto.	
Komentar: Francoski frazem je prislov, ki izraža, kako eno dejanje vodi v drugo. V filmu gre za fanta, ki je nesrečen v ljubezni, zaradi tega popiva, nato pa se pijan pred pošto stepe z ljubimcem svojega bivšega dekleta. Njegovo zgodbo opiše sodelavka fantovemu šefu, da bi opravičila njegovo dejanje. S francoskim frazemom želi povedati, kako ena nesrečna situacija vodi v drugo. Glede na to, da ta izjava sledi celotnemu orisu fantove zgodbe, je tudi slovenski prevod: »In na koncu ...« smiseln.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 5: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ tenir le coup (držati udarec) DEL: résister avec persévérance (zdržati, biti vztrajen)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB tenir le coup (držati udarec)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB biti vzdržen
IB: Je tiens le coup. (Zdržim udarec.)	
CB: Vzdržen sem	
Komentar: Frazem je v CB preveden ustrezno glede na kontekst – žena sprašuje glavnega junaka, če lahko zdrži brez alkoholne pijače.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Prevod je funkcionalen, saj se iz konteksta razume, da je glavni junak vzdržen do alkoholne pijače.	

Primer št. 6: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir/n'avoir pas le cœur à qqc./à l'ouvrage. ((ne) imeti srce/a za kaj) TLF: être/n'être pas disposé à telle chose (ne imeti želje po čem)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB n'avoir pas le cœur à quelque chose (ne imeti srca za kaj)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB komu je do česa V SSKJ sicer ni v frazeološkem gnezdu, je pa zveza razložena za <i>izražanje razmerja, navadno čustvenega</i> prim. dekletu ni do plesa ; nam je do tega, da pridete
IB: Je n'ai pas le cœur à rire. (Nimam srca za smeh.)	
CB: Ni mi do smeha.	
Komentar: V CB je uporabljen samo denotativni pomen frazema. Omeniti gre, da v slovenščini obstaja enak frazem, <i>ne imeti srca</i> , ki pa ima drugačen pomen, 'ne imeti poguma'. Gre torej za primer lažnega prijatelja.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 7: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir le seume (imeti strup proti komu) DZ: être dégoûté, avoir de la rancœur (ne marati koga, zameriti mu kaj)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir le seume contre quelqu'un (imeti strup proti komu)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB biti proti komu
IB: Vous avez le seume contre moi. (Vi imate strup proti meni.)	
CB: Proti meni ste.	
Komentar: Frazem IJ je slengovski in izhaja iz arabščine (<i>seume</i> pomeni strup.) V takem primeru bi lahko iskali primerljiv frazem (ali sestavino) v južnoslovanskih jezikih – to bi bila podobna kulturna referenca, kot je za Francoze arabščina, namreč jezik priseljencev. Sama se sicer nisem spomnila primerne frazema.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 8: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ faire des vagues (delati valove) DEL: produire des réactions vives, susciter un scandale (povzročiti burne reakcije, škandal)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB faire des vagues (delati valove)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB delati težave
IB: Notre boulot, c'est pas en sorte que l'élève reste au fond et qu'il fasse pas de vague. (Naše delo ni, da učenec ostane v zadnji vrsti in da ne dela valov.)	
CB: Naše delo ni skrbeti, da učenci tiho sedijo in ne delajo težav.	
Komentar: V CJ ni ekvivalentnega frazema.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 9: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir le seume (imeti strup proti komu) DZ: être dégoûté, avoir de la rancœur (ne marati koga, zameriti mu kaj)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir le seume contre quelqu'un (imeti strup proti komu)	NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB biti jezen na koga
IB: Vous avez le seume contre moi. (Strup imate proti meni.)	
CB: Jezni ste name.	
Komentar: Frazem IJ je slengovski in izhaja iz arabščine (<i>seume</i> pomeni strup.) V takem primeru bi lahko iskali primerljiv frazem (ali sestavino) v južnoslovanskih jezikih (gl. primer št. 7).	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ voir la couleur de (videti barvo česa) DEL: s'emploi surtout négativement, dans des phrases comme il n'en a pas vu la couleur: il n'en a rien vu (se rabi v nikalni obliki v stavkih, kot je: ni videl barve česa, kar pomeni, tega še ni videl)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB voir la couleur de (videti barvo česa)	NEFRAZEOLŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB do česa pride
IB: Combien sont menacés d'internat, et on n'en voit jamais la couleur. (Koliko učencem je že grozil internat, pa niso videli njegovih barv.)	
CB: Nekaterim grozijo z internatom, ampak do tega nikoli ne pride.	
Komentar: V CB bi bilo možno uporabiti frazem <i>od daleč</i> (SSKJ: še (od) daleč mu ni podoben <i>sploh ne</i>), četudi je oblikovno povsem različen: »Nekaterim grozijo z internatom, pa ga še od daleč ne vidijo.« Drugi možen frazeološki prevod bi bil z <i>ne videti česa od znotraj</i> (v korpusu GF izpričan s pomenom 'nič ne vedeti o čem, nečesa ne poznati'): » ... pa ga še niso videli od znotraj.« Ta frazem bi bil z vidika zgradbe bolj prekriven.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.4 Nefrazeološki prevod ni ekvivalent frazema

Prevod frazema na denotativni in konotativni ravni ne ustreza frazemu v IJ. Prav tako je prevod neustrezen na pragmatični ravni.

3.3.4.1 Nefrazeološki enobesedni prevod ni ekvivalent frazema v IJ

Primer št. 1: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ avoir mal au cœur (imeti slabo v srcu) DEL: avoir des nausées (slabo je komu)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB avoir mal au cœur (imeti slabo v srcu)	ENOBESEDNI NEFRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB Srce ...
IB: J'ai mal au cœur. (Slabo imam v srcu.)	
CB: Srce ...	
Komentar: Prevod je napačen. Frazem v IJ ne pomeni, da ima kdo težave s srcem, temveč da mu je slabo. Ustrezen prevod bi bil: »Želodec ...«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne.	

3.3.4.1.1 Nefrazeološki opisni prevod ni ekvivalent frazema v IJ

V analiziranem gradivu nisem našla tovrstnih primerov.

3.3.5 Frazem IJ ni preveden v CB

Frazem v IJ ni bil preveden v CB.

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ péter le feu (pop.) (prdeti ogenj (pog.)) DEL: avoir une activité, une énergie très intense (biti zelo aktiven, imeti veliko energije)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB péter le feu (prdeti ogenj)	FRAZEM CB /
IB: Tu me péttais le feu, toi ! (Prdel si mi ogenj!)	
CB: /	
Komentar: Replika je izrečena kot spodbuda konju med dirko.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. Replika sploh ni prevedena, zato pragmatične ekvivalence ni.	

Primer št. 2: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ à fond (do dna) DEL: complètement (popolnoma)	FRAZEM CJ dati vse od sebe SFF: /ekspr. ; pren./ narediti vse, kar je mogoče, zelo se potruditi. s polno paro SFF: ekspr. ; pren., prisl. zv./ zelo hitro, zelo intezivno
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB à fond (do dna)	FRAZEM CB /
IB: Je suis à fond. (Sem do dna.)	
CB: Samo dvokonjski voz imam, ne potegne.	
Komentar: Frazem v IJ v tej situaciji pomeni polno hitrost, kar je v prevodu pomensko nakazano, a frazem je izpuščen. Slovarsko prekriven frazem bi bil <i>s polno paro</i> , vendar v tej situaciji ne bi bil funkcionalen, ker izraža zelo veliko hitrost, v prizoru v filmu pa je poudarek na tem, da gre hitro, kolikor je mogoče, a ne more hitreje. Poleg tega gre za dirko s konji, zato bi raba frazema s pomenskega polja vlakov delovala nenavadno.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ se crever le cul <i>cul</i> – vulg. (počiti si rit <i>rit</i> – vulg.) DEL: faire des efforts démesurés (preživljati izredne napore, zelo se truditi)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB se crever le cul	FRAZEM CB /
IB: Ça fait onze ans que je me crève le cul au bureau de Salon-de-Provence ! (Že enajst let si pokam rit v pisarni v Salonu!)	
CB: Administrativni delavec sem že 11 let.	
Komentar: Frazem zaradi zgoščenega govora v prizoru sploh ni preveden. Prevod je nakazan le s členkom že, vendar se iz tega ne razume, da glavni lik zase meni, da že dovolj dolgo gara na istem delovnem mestu v istem kraju. Prevod, četudi nefrazeološki, bi lahko bil: »Že 11 let garam v tej pisarni.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne.	

Primer št. 4: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ attraper la mort (ujeti smrt) TLF: fam. prendre un refroidissement (pog. prehladiti se)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB attraper la mort (ujeti smrt)	FRAZEM CB /
IB: Je vais avoir chaud, et une fois dans le nord, je vais attraper la mort. (Vroče mi bo, ko bom enkrat na severu, pa bom ujel smrt.)	
CB: Na poti mi bo vroče.	
Komentar: V CJ ni primerljivega frazema, frazem je v CB izpuščen. V prizoru se glavni lik odpravlja na sever Francije. Žena mu ob slovesu nadene jakno iz puha in pri tem zahteva, da jo mož vso pot ne sleče. Mož ji odgovori, da mu bo vroče, zaradi česar se bo ob prihodu na sever prehladil. Ker je govor v prizoru zgoščen, se zdi izpust dela replike potreben, prevod pa je še vedno funkcionalen, ker je smisel celotne replike, da bo junaku v topli zimski jakni vroče.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 5: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ d'un coup (od enega udarca) TLF: en une fois (naenkrat)	FRAZEM CJ Na mah GF: z eno potezo, hitro, nenadoma En dva tri SSKJ: v trenutku, v hipu
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB d'un coup (od enega udarca)	FRAZEM CB /
IB: D'un coup – bim ! La nuit tombe. (Od udarca – bum! pade noč.)	
CB: Spet se znoči.	
Komentar: Morda bi lahko rekli, da prislov <i>spet</i> v neki meri prinaša pomen hitrosti, nenadnosti. Možen bi bil tudi frazeološki prevod: »Na mah se znoči.« ali »En dva tri se znoči.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. V prevodu je zaradi odsotnosti frazema izpuščen pomen nenadnosti, hitrosti, s katero se na severu znoči.	

Primer št. 6: Dobrodošli v Ch'tisu

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ au / du fond du cœur (na dnu/ z dna srca) TLF: en accord avec sa nature profonde (v skladu s svojo globoko naravo)	FRAZEM CJ z dna srca SSKJ: ekspr., v prislovni rabi, s predlogom, v zvezi: dno duše, srca izraža visoko stopnjo, intenzivnost čustvene prizadetosti GF: izpričuje rabo <i>iz dna srca</i> , kar je nepravilno
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Merci du fond du cœur ! (Hvala z dna srca!)	FRAZEM CB /
IB: Merci du fond du cœur pour le café! (Hvala z dna srca za kavo!)	
CB: Hvala za kavo!	
Komentar: Gre za vljudnostno frazo, ki je poudarjena s frazemom, z namenom, da bi govorec izrazil iskrenost. V CB je uporabljena samo beseda <i>hvala</i> . Prostora bi bilo sicer dovolj za »Iz srca hvala« ali »Prisrčna hvala za kavo!«, a ker gre zgolj za vljudnostno frazo, je prevod kljub izpustu frazema funkcionalen.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 7: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ être au taquet (biti na bitvi) EXP: être, se donner à fond (popolnoma se predati)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB être au taquet (biti na bitvi)	FRAZEM CB /
IB: Fidèle au poste? Au taquet, comme d'hab. (Zvest delovnemu mestu? Na bitvi, kot po navadi.)	
CB: Garaš? Kot vedno.	
Komentar: Frazem je izpuščen, smisel pa se ohrani z drugim delom stavka, ki funkcionira kot pritrdilni odgovor vprašanju. Oba frazema v replikah bi bilo mogoče združiti v enega : predan komu/čemu z dušo in telesom /ekspr. ; dvojč., pren/ <i>popolnoma, brez pridržka</i> : Predan delu? Z dušo in telesom. Kot je bilo rečeno že zgoraj, bi bila takšna raba izrazito zborna, medtem ko gre v izvirniku za pogovorni frazem.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Prevod je funkcionalen, saj je ekvivalenca dosežena z besedo <i>garati</i> .	

Primer št. 8: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ (être) en train* de (biti na vlečenju za) DEL: (être) dans de bonnes dispositions, enclin à une activité, une action (biti sredi nekega dejanja, pravkar nekaj storiti) *train izhaja iz glagola <i>train</i> er 'vleči', v tem primeru se je etimološki pomen že skoraj povsem izgubil	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB (être) en train de (biti na vlečenju za)	FRAZEM CB /
IB: ...vous êtes déjà en train de dire que ça sert à rien. (... pa ste že na tem, da mi rečete, da to ne služi ničemur.)	
CB: Preden kaj obvladamo, mi pravite, da nima smisla.	
Komentar: Gre za pogosto uporabljen frazem, ki izraža, da je neko dejanje v teku. V CJ ni primerljivega frazema. Morda bi prevod: » ... mi že pravite ... « zajel tudi pomen frazema.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Pomen frazema na pomen celotnega stavka nima velikega vpliva, zato je prevod funkcionalen, četudi je frazem izpuščen.	

Primer št. 9: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ aller de soi(-même) (iti od sebe (samo od sebe)) DEL: être évident (biti očitno)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB aller de soi (iti od sebe)	FRAZEM CB /
IB: J'ai l'impression que ça va pas de soi. (Zdi se mi, da to ne gre samo od sebe.)	
CB: Praviš, da ni, ampak očitno te moti.	
Komentar: V prizoru eden izmed dijakov izzivalno sprašuje učitelja, če je ta homoseksualec. Učitelj se sprva izogiba odgovoru in sprašuje dijaka, če in zakaj je to pomembno in če bi to dijaka motilo. Dijak odvrne, da to ni nič nenavadnega, na to pa mu učitelj odgovori z zgornjo repliko. V prevodu le-te je frazem sicer izpuščen, a smisel ostane enak in gledalec lahko razume, kaj je učitelj želel povedati.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 10: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Ta gueule! (Tvoj gobec!) DEL: Tais-toi. (Utihni.)	FRAZEM CJ držati gobec SFF: /nizko ; pren., navadno vel./ molčati
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB Ta gueule! (Tvoj gobec!) IB: Ta gueule! (Tvoj gobec!)	FRAZEM CB / CB: /
Komentar: Med dijaki se med igro nogometa začne pretep. Eden izmed dijakov drugega zmerja, zato mu prvi odvrne, naj bo tiho. Možen bi bil prevod z delno prekrivnim frazemom v CB: drži gobec!	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. Frazem in s tem celotna replika nista prevedena, kar onemogoča razumevanje govora v filmu.	

Primer št. 11: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ garder la pêche (obdržati breskev) DEL: avoir la pêche: être en forme (imeti breskev: biti v dobrem stanju)	FRAZEM CJ / CB: /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB garder la pêche (obdržati breskev) IB: Vas-y, garde la pêche! (Pojdi, obdrži breskev!)	FRAZEM CB / CB: Ja, kar govorite.
Komentar: Frazem v IJ je slengovski, v filmu je rabljen ironično. To je v CB nakazano s členkom <i>kar</i> v zvezi <i>kar govorite</i> , pomen izrečenega pa je ravno nasproten: <i>nehajte govoriti</i> . Učitelj namreč dijakom predava o obnašanju in jih ošteva, pri tem pa opravičuje svoje ravnanje (v prejšnjem prizoru je užalil eno izmed dijakinj). Med njegovim govorom ena izmed dijakinj v znak nestrinjanja z učiteljem izreče zgornjo repliko. S tem misli, naj se učitelj kar opravičuje, pa s tem ne bo ničesar dosegel – dijaki mu spodrsrljaja ne bodo oprostili.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Kljub izpustu frazema je iz dogajanja in s pomočjo prevoda ostalega dela replike za gledalca govor razumljiv.	

Primer št. 12: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ de fil en aiguille (od niti do šivanke) DEL: en passant progressivement d'une chose à la suivante dans les propos (izraža postopno prehajanje enega dejanja v drugo)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB de fil en aiguille (od niti do šivanke)	FRAZEM CB /
IB: De fil en aiguille, on arrive à des choses complètement démesurées. (Od niti do šivanke pridemo do prekomernih stvari.)	
CB: Vse je ušlo iz rok.	
Komentar: V prizoru v filmu učitelj brani enega izmed svojih dijakov, ki mu grozi izključitev iz šole zaradi vedenjskih težav. Učitelj pojasnjuje, kako je dijak začel z manjšimi prestopki, nato nadaljeval z vedno večjimi, in na koncu so stvari, po učiteljevih besedah »ušle iz rok«. Frazem, ki v IB izraža postopnost, to, kako so dogodki vodili eden v drugega, je v prevodu izpuščen.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Po smislu je replika enaka IB, gledalec lahko razume, kako so sledili dogodki in kaj se je zgodilo na koncu, četudi frazem ni bil preveden.	

Primer št. 13: Razred

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ de but en blanc (iz cilja v belo, etimološko pa s strelišča v tarčo) DEL: brusquement, sans détour (nenadoma)	FRAZEM CJ izstreliti kot iz topa SFF: /ekspr., primera/ odgovoriti hitro, brez oklevanja
BESEDILNA RAVEN	
FRAZEM IB de but en blanc (iz cilja v belo)	FRAZEM CB /
IB: C'est pas facile, de se souvenir de but en blanc de ce qu'on a appris. (Težko se je spomniti iz cilja v belo, česa smo se naučili.)	
CB: Ni se lahko spomniti, kaj si se naučil.	
Komentar: Frazem ni preveden. Možno bi bilo uporabiti frazeološki ekvivalent <i>izstreliti kot iz topa</i> , ali pa okrajšavo tega frazema <i>kot iz topa</i> .	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.6 Posebnosti

3.3.6.1 Frazeološke prenovitve

V filmih o Asterixu so posebnosti rabe frazemov frazeološke prenovitve. Velikokrat so grajene na podlagi kulturnih refernc, njihova funkcija v besedilu pa je humorna. Prenovitve sem razvrstila v štiri podskupine, glede na to, ali je prevodni ekvivalent frazema frazeološki in prenovljen, ali je frazeološki in neprenovljen, ali je nefrazeološki in neprenovljen in ali prenovitev (in posledično frazem) nista prevedena.

3.3.6.1.1 Prenovljeni frazeološki prevodni ekvivalent frazema

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Tous les chemins mènent à Rome. DEL: on peut arriver au même résultat par des moyens différents (do istega rezultata lahko pridemo z različnimi sredstvi)	FRAZEM CJ Vse poti vodijo v Rim. SSKJ: preg. isti cilj, namen se lahko doseže na različne načine
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB Il y avait une amphorisage à la sortie de Rome. Toi qui dis que tous les chemins y mènent. Dès qu'il s'agit d'en sortir, c'est une autre affaire. (Na izhodu iz Rima je bil prometni zamašek. Praviš, da vse potijo vodijo v Rim, ko pa je treba iti iz njega, je pa to povsem druga stvar.)	PRENOVLJENI FRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB Vse poti vodijo v Rim, iz Rima pa ne.
IB: Il y avait une amphorisage à la sortie de Rome. Toi qui dis que tous les chemins y mènent. Dès qu'il s'agit d'en sortir, c'est une autre affaire. (Na izhodu iz Rima je bil prometni zamašek. Praviš, da vse potijo vodijo v Rim, ko pa je treba iti iz njega, je pa to povsem druga stvar.)	
CB: Vse poti vodijo v Rim, iz Rima pa ne.	
Komentar: Prevajalec je kljub kratkosti besedila naredil prenovitev frazema.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 2: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ casser les pieds à quelqu'un (lomiti noge komu) DEL: ennuyer, importuner (nadlegovati koga)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB casser les pyramides (lomiti piramide)	PRENOVLJENI FRAZEOLOŠKI EKVIVALENT V CB imeti koga do vrha glave SSKJ: pog. do vrha glave te imam <i>zelo mi presedaš</i> imeti koga do vrha piramid
IB: Arrête de me casser les pyramides ! (Nehaj mi lomiti piramide!)	
CB: Do vrha piramid te imam!	
Komentar: V IB je prenovitev narejena pri sestavini <i>pieds</i> (noge), ki se spremeni v <i>pyramides</i> (piramide), izhaja pa iz zunajbesedilne refernce – film se namreč dogaja v Starem Egiptu. Sestavina <i>pieds</i> je zamenjana s <i>pyramides</i> verjetno tudi zaradi zvočne podobnosti prvega zloga; pomenske povezave med tema dvema sestavinama sicer ni. V CB je uporabljen ekvivalenti frazem, sicer sestavljen iz drugih sestavin, ampak z istim pomenom. Prenovitev pa gradi na povezovanju sestavin glava in piramide – oboje je visoko. Tako ohranja sestavino iz prenovitve v IB, ter hkrati funkcionira tudi v slovenščini.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Chacun son métier, les vaches seront bien gardées. (Vsak svoj poklic, pa bodo krave dobro varovane.) DEL: Que chacun ne s'occupe que de ses affaires et tout ira pour le mieux. (Vsak naj se ukvarja s svojimi stvarmi, in vse bo šlo najbolje.)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB Chacun chez soi et les hippopotames seront bien gardés ! (Vsak pri sebi in nilski konji bodo dobro varovani!)	PRENOVLJENI FRAZEOLŠKI EKVIVALENT V CB [in] mirna Bosna SFF: /pog., ekspr.; pren., v medmetni rabi, kot podkrepitev/ v redu, končano je. Vsak na svojem in mirni nilski konji !
IB: Chacun chez soi et les hippopotames seront bien gardés ! (Vsak pri sebi in nilski konji bodo dobro varovani!)	
CB: Vsak na svojem in mirni nilski konji !	
Komentar: Prenovitev spet izhaja iz refernce na kraj in čas (Stari Egipt) dogajanja filma, torej iz zunajbesedilne reference. V IJ je prenovitev na dveh mestih: <i>vsak svoj poklic</i> se spremeni v <i>vsak pri sebi</i> (vsak na svojem), <i>krave</i> pa v <i>nilski konji</i> . V IJ je frazeološki samo drugi del prevoda (<i>pa mirna Bosna</i>), ta se prenavlja pri sestavini <i>Bosna</i> , ki se spremeni v <i>nilski konji</i> . Pri tem so v IJ zamenjane <i>krave</i> z <i>nilskimi konji</i> , kar je bolj logično, ker gre za živali. V CJ pa zamenjava <i>nilskih konjev</i> na mesto <i>Bosne</i> ne funkcioniira najbolje. Možno bi bilo pustiti izbrani frazem in kot prenovitev uporabiti npr. Palestino, ki prav tako velja za nemirno območje (kot Bosna) v delu sveta, kjer se dogaja film. Možno pa bi bilo tudi prevzeti Prešernov verz – <i>le čevlje sodi naj Kopitar</i> , ki se pomensko ujema s frazemom IJ. Prenovitev pa bi lahko bila <i>Le hierogliffe sodi naj pisar</i> . Verz sicer izhaja iz pregovora <i>Čevljar, ostani pri svojem kopitu!</i> , pri katerem Pavlica v svojem večjezikovnem frazeološkem slovarju navaja kot francoski prevod prav <i>Chacun son métier!</i> A v tej verziji pregovor v slovenščini ni več v rabi (ni ga v noben slovarju ne v korpusu), pač pa v korpusu najdemo pogosto rabljen Prešernov verz.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da, ekspresija je dosežena z drugim frazemom.	

3.3.6.1.2 Neprenovljeni frazeološki prevodni ekvivalent

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ Parle à mon cul, ma tête est malade. (Govori moji riti, moja glava je bolna.) DEL: Je refuse de t'écouter. (Ne želim te poslušati.)	FRAZEM CJ Kaj je [kot]bob ob steno SFF: / ekspr.; pren., primera .../ kaj je brez uspeha, zaman
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB Parle à mon cubitus, ma tête est malade. (Govori moji podlahtnici, moja glava je bolna.)	NEPRENOVLJENI FRAZEOLOŠKI EKVIVALENT CB To je bob ob steno.
IB: Parle à mon cubitus, ma tête est malade. (Govori moji podlahtnici, moja glava je bolna.)	
CB: To je bob ob steno.	
Komentar: Prenovitev je narejena iz sestavine <i>cul</i> (rit), ki preide v neposredno izposojenko iz latinščine <i>cubitus</i> (podlahtnica). Obe besedi se začneta z zlogom cu-. V prevodu ni narejena prenovitev, je pa uporabljen ustrezen frazem. Prenovitev bi se lahko naredilo iz sestavine stena, npr.: Bob ob korintski steber!	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. Prenovitve v filmu učinkujejo komično, v prevodu pa se zaradi izpusta prenovitve ta učinek izgubi.	

Primer št. 2: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ L'habit ne fait pas le moine. (Obleka ne naredi meniha.) DEL: Il ne faut pas juger les gens sur leur apparence. (Ljudi se ne sme soditi po njihovem videzu.)	FRAZEM CJ /
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB La violence du moine n'a jamais fait l'habit du moine. (Menihovo nasilje ni še nikoli naredilo menihovega oblačila.)	NEPRENOVLJENI FRAZEOLŠKI EKVIVALENT CB Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. SSKJ: preg. nesreča, ki jo kdo pripravlja drugim, navadno zadene njega samega.
IB: La violence du moine n'a jamais fait l'habit du moine. (Menihovo nasilje ni še nikoli naredilo menihovega oblačila.)	
CB: Kdor drugemu jamo koplje ...	
Komentar: Prenovitev je narejena glede na situacijo v filmu; staroegipčanski menih in pisar se namreč stepeta. Situacijsko je prevod ustrezen. Pomensko pa bi bil primernejši <i>volk v ovčji preobleki</i> (SFF: /ekspr., pren./ človek, ki se dela dobrega, plemenitega), iz česar bi se dalo tudi narediti prenovitev, npr.: volk v meniški preobleki. Drugi možen frazeološki prevod bi bil s frazemom: »Obleka ne naredi človeka.« A pri tem bi bila izključena sestavina nasilje, na kateri v IB gradi prenovitev. Pavlica navaja pregovor <i>Obleka ne naredi človeka</i> in ga prevede prav v <i>L'habit ne fait pas le moine</i> , a danes raba tega pregovora vidno slabi (v GF 46 primerov), uveljavila pa se je nezanimiva oblika (392 primerov).	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

Primer št. 3: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ être dans les petits papiers (de quelqu'un) (biti v čigavih malih papirjih) DEL : être protégé, favorisé par lui (biti njegov ljubljenelec)	FRAZEM CJ biti dobro zapisan pri kom SSKJ: pog. pri meni je dobro zapisan: o njem imam ugodno mnenje.
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB Je suis dans ses petits papyrus. (Sem v njenih malih papirusih.)	NEPRENOVLJENI FRAZEOLOŠKI EKVIVALENT CB biti dobro zapisan pri kom
IB: Je suis dans ses petits papyrus. (Sem v njenih malih papirusih.)	
CB: Pri njej sem dobro zapisan.	
Komentar: Prenovitev je v IB narejena pri sestavini papirji, ki je spremenjena v papirus, tj. predhodnik papirja, ki so ga uporabljali v dogajalnem času v filmu. Ustrezen prevod s frazemom, a brez prenovitve.	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da.	

3.3.6.1.3 Neprenovljeni nefrazeološki opisni ekvivalent

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ éveiller le chat qui dort (buditi mačka, ki spi) DEL: susciter ou réveiller un danger par imprudence, en général au négatif: Il ne faut pas éveiller le chat qui dort. (izzivati nevarnost z neprevidnostjo, navadno se rabi z zanikanjem: Ne sme se buditi mačka, ki spi.)	FRAZEM CJ dregniti v osje gnezdo SFF: /ekspr.; pren. .../ dati povod za hudo, množično razburjenje
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB On ne réveille pas un César qui dort. (Ne sme se zbuditi Cezarja, ki spi.)	NEPRENOVLJENI NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB zbuditi spečega Cezarja
IB: On ne réveille pas un César qui dort. (Ne sme se zbuditi Cezarja, ki spi.)	
CB: Ne zbujaj spečega Cezarja.	
Komentar: Morda bi bil primeren frazeološki ekvivalent <i>dregniti v osje gnezdo</i> , iz katerega bi se dalo narediti prenovitev: »Ne dregaj v Cezarjevo gnezdo.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. V filmu Brutus dejansko zbudi Cezarja, ki spi, prenovljeni frazem pa je replika na to. Zato je prevod primeren, izgubi pa se namig na frazeološkost (izzivanje nevarnosti) in s tem del denotativnega ter konotativni pomen.	

Primer št. 2: Asterix & Obelix: Misija Kleopatra

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ dire/parler en face (reči, govoriti v obraz) TLF: dire/parler ouvertement, franchement (reči, govoriti odkrito)	FRAZEM CJ povedati v obraz komu/kaj SFF: /ekspr. ; pren./ izraziti, navadno ogorčenje, jezo, neposredno povzročitelju
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB Viens me le dire de profil si t'es un homme ! (Pridi mi povedat s profila, če si mož!)	NEPRENOVLJENI NEFRAZEOLOŠKI OPISNI EKVIVALENT V CB pokazati v profilu
IB: Viens me le dire de profil si t'es un homme ! (Pridi mi povedat s profila, če si mož!)	
CB: V profilu mi pokaži, če si mož!	
Komentar: Prenovitev bi bilo mogoče narediti na enak način kot je v IJ iz ekvivalentnega frazema v CJ, povedati v obraz: »Povej mi iz profila!«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Da. Situacijsko opisni prevod ustreza, ker ohranja namig na staroegipčanske risbe, kjer so ljudje narisani s profila.	

3.3.6.1.4 Neprenovljeni nefrazeološki prevod ni ekvivalent prenovljenega frazema

Primer št. 1: Asterix na olimpijskih igrah

SLOVARSKA RAVEN	
FRAZEM IJ On ne fait pas d'omelette sans casser les/des œufs. (Ni mogoče narediti omlete, ne da bi razbil jajce.) DEL: On n'obtient rien sans faire un minimum de sacrifices inévitables. (Ničesar ni mogoče pridobiti, ne da bi se vsaj minimalno žrtvovali.)	FRAZEM CJ Brez muje se še čevelj ne obuje. SSKJ: preg. Brez truda, prizadevanja ni pričakovati uspeha Brez nič ni nič GF: izkazuje rabo s pomenom 'brez lastnega prispevka, truda, se ne moremo nadejati zelenih rezultatov'
BESEDILNA RAVEN	
PRENOVLJENI FRAZEM IB On ne fait pas d'omelette ... sans faire d'omelette. (Ne moreš narediti omlete ... ne da narediš omleto.)	VEČBESEDNI NEPRENOVITVENI NEFRAZEOLŠKI PREVOD V CB Palačink ne bo ...
IB: On ne fait pas d'omelettes ... sans faire d'omelettes. (Ne moreš narediti omlete ... ne da narediš omleto.)	
CB: Palačink ne bo ...	
Komentar: V prizoru se Brutus, ki si zelo želi zmage na olimpijskih igrah, vendar sam sploh ni športnik, med preizkušnjo meta kopja pojavi z nenaravno napihnjnimi mišicami. Ob metu kopja se mu konica kopja zapiči v mišico, jo prebode in Brutus začne puščati zrak in poleti po zraku kot balon. Dogajanje komentirata dva rimska vojščaka z zgornjo repliko. Prevajalec ni zaznal frazema in prenovitve frazema v IJ. V CJ je ustrezen pregovor <i>Brez muje se še čevelj ne obuje</i> , ki bi se ga dalo prenoviti: »Še čevelj se ne obuje ... ne da se čevelj obuje.«	
PRAGMATIČNA EKVIVALENCA	
Ne. Iz prevoda sploh ni razvidno, kaj sta vojščaka želela povedati.	

3.3.6.2 Združevanje frazemov

V analiziranem korpusu nisem našla tovrstnih primerov.

3.3.6.3 Elipsa sestavine frazema IJ

V analiziranem korpusu nisem našla tovrstnih primerov.

3.4 Statistična analiza gradiva

3.4.1 Tabela rezultatov

V tabeli rezultatov (gl. Tabela 2) so predstavljeni izsledki analize frazemov v filmih glede na število primerov, v katerih se je pojavila določena vrsta ekvivalence. Skupno število glavnih skupin ekvivalenc je označeno s krepkim tiskom v zadnjem stolpcu tabele. Skupno število primerov na dnu tabele je seštevek teh števil. Poleg njih so v zadnjem stolpcu tudi števila primerov posameznih podskupin (ta so v oklepajih), ter njihovh podskupin (v navadnem tisku). Ta števila so informativne narave in se v skupnem seštevku ne upoštevajo.

Tabela 2: Rezultati analize frazemov v filmih

Vrsta ekvivalence	Število primerov v gradivu
Popolna ekvivalenca	4
Delna ekvivalenca	20
<i>Manjše razlike</i>	(skupaj 7)
Samo oblikovne razlike, brez razlik v pomenu	6
Oblikovne razlike z manjšimi razlikami v pomenu	1
<i>Večje razlike</i>	(skupaj 13)
Frazemi s slovarsko in besedilno ekvivalenco	11
Frazemi s samo besedilno ekvivalenco	2
Ničta ekvivalenca	51
<i>Nefrazeološki enobesedni prevodni ekvivalent</i>	(skupaj 32)
S slovarsko ekvivalenco	21
Brez slovarske ekvivalence	11
<i>Nefrazeološki opisni prevodni ekvivalent</i>	(skupaj 19)
S slovarsko ekvivalenco	9
Brez slovarske ekvivalence	10
Nefrazeološki prevod ni ekvivalent frazema	1
<i>Nefrazeološki enobesedni prevod ni ekvivalent frazema</i>	1
<i>Nefrazeološki opisni prevod ni ekvivalent frazema</i>	0
Frazem IJ ni preveden v CB	13
Posebnosti	9
<i>Frazeološke prenovitve</i>	(skupaj 9)
Prenovljeni frazeološki prevodni ekvivalent frazema	3
Neprenovljeni frazeološki prevodni ekvivalent frazema	3

	Neprenovljeni nefrazeološki opisni ekvivalent frazema	2
	Neprenovljeni nefrazeološki prevod ni ekvivalent prenovljenega frazema	1
	<i>Združevanje frazemov</i>	0
	<i>Elipsa sestavine frazema</i>	0
SKUPAJ		98

Kot lahko razberemo iz tabele, je v prevodu frazema iz IJ v CJ največkrat prišlo do ničte ekvivalence (v 51 primerih), nato do delne ekvivalence (v 20 primerih), nato do izpusta (13 primerov), nato do popolne ekvivalence (4 primeri), le v enem primeru pa prevod ni ekvivalenten, torej ga lahko štejemo za napako. Tem številkam lahko dodamo še primere frazeoloških prenovitev, ki se sicer obnašajo nekoliko drugače (poleg frazeološkosti prevoda se opazuje tudi, ali je prevod upošteval prenovitev), kljub temu pa jih lahko umestimo med posamezne ekvivalence. Prenovitvi št. 1 in 2 sem uvrstila med delne ekvivalence z manjšimi oblikovnimi razlikami, prenovitve št. 3, 4, 5, 6 sem uvrstila med delne ekvivalence z večjimi razlikami. Prenovitvi št. 7 in 8 sem uvrstila med ničte ekvivalence z opisnim frazeološkim ustreznikom, št. 9 pa med nefrazeološke opisne neekvivalente. Rezultati bi bili potemtakem sledeči: 53 primerov ničte ekvivalence, 26 primerov delne ekvivalence, 13 primerov izpusta frazema, 4 primeri popolne ekvivalence in 2 primera neekvivalentnega prevoda.

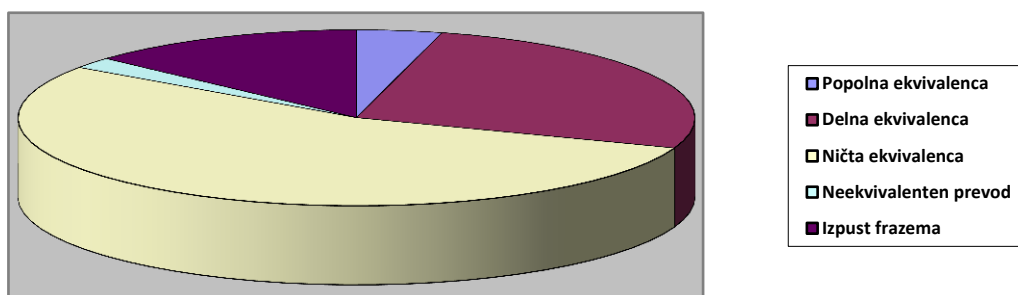
V statistični analizi sem upoštevala prenovitve, kot je predstavljeno zgoraj. V odstotkih so bili frazemi prevedeni takole:

- Popolna ekvivalenca: s popolno ekvivalenco je bilo prevedenih 4.08 % frazemov.
- Delna ekvivalenca: z delno ekvivalenco je bilo prevedenih 26.53 % frazemov, od tega:
 - 9.18 % z manjšimi razlikami v zgradbi in pomenu;
 - 17.35 % z večjimi razlikami v zgradbi in pomenu.
- Ničta ekvivalenca: z ničto ekvivalenco je bilo prevedenih 54.08 % frazemov, od tega:
 - 32.65 % z nefrazeološkim enobesednim ekvivalentom;
 - 21.43 % z nefrazeološkim enobesednim ekvivalentom.
- Nefrazeološki prevod ni ekvivalent frazema v 2.04 %, od tega:
 - nefrazeološki enobesedni prevod ni ekvivalent frazema 1.02 %;

- nefrazeološki opisni prevod ni ekvivalent frazema 1.02 %.
- Frazem IJ ni bil preveden v 13.27 %.

Rezultate lahko ponazorimo še z grafom. V grafu sem upoštevala samo glavne tipe ekvivalenc, brez delitve na podskupine. Posebnosti sem štela k ekvivalenčnim tipom, kot je to predstavljeno zgoraj.

Graf 1: Zastopanost posameznih prevodnih rešitev pri prevajanju francoskih frazemov v slovenske podnaslove

3.4.2 Interpretacija rezultatov

Najbolj splošna ugotovitev, do katere lahko pridemo iz pregleda rezultatov, je, da so frazemi v večini primerov prevedeni, vendar ne frazeološko. Po drugi strani pa lahko glede na zelo majhno število napačnih prevodov (samo 2 od 98) sklepamo, da so prevajalci frazeme prepoznali in razumeli, v prevodu pa jih niso uporabili iz različnih razlogov. Najbolj očiten razlog je zagotovo časovna in prostorska omejenost, ki je bila opisana že v zgornjem delu naloge. Predpostavljamo lahko, da je prevajalec frazem zaznal, razumel njegov pomen, odločil pa se je za skrajšan prevod: najsi je bil to opisni ali enobesedni ekvivalent frazema najsi je frazem izpustil. V nadaljevanju naloge bomo pri posameznih skupinah frazemov poskušali poiskati še druge razloge za nefrazeološkost prevodov.

V gradivu najdemo samo štiri primere popolne ekvivalence. V dveh primerih lahko kot razlog, da je ta uporabljena, navedemo, da gre hkrati tudi za dobesedni prevod frazema: *praznih rok* je

dobesedni prevod *les mains vides* (sicer s prilagoditvijo sklona, a ta v francoščini sploh ni izražen; vsekakor pa gre za enake sestavine), *vzeti kaj v roke* pa je prav tako dobesedni prevod frazema *prendre quelque chose en mains*. V drugih dveh primerih pa gre za izrek oziroma pregovor. Prvi, *kocka je padla* (fr. *le sort en est jeté*) je znan Cezarjev izrek, ki predstavlja skupno kulturno referenco; drugi, *Le péché avoué est à moitié pardonné*, pa ima svoj slovenski ekvivalent *Kdor prizna, se mu pol oprusti*, ki ga je prevajalec tudi uporabil.

Frazeološkost je prav tako ohranjena v prevodih z delnimi ekvivalenti. Med njimi najdemo 8 primerov ekvivalenc, pri katerih gre za zelo majhne razlike (vse so oblikovne narave, razen pri enem primeru prihaja tudi do pomenske razlike). Pri teh so v besedilu prav tako kot pri popolni ekvivalenci uporabljeni slovarski ekvivalenti, le da se, za razliko od popolne ekvivalence, že sami po sebi nekoliko razlikujejo od frazema v IJ. Gre za frazeme, ki imajo večino sestavin enakih, do odstopanj pa pride pri sestavinah, ki jih lahko imenujemo nepomenonosne (večinoma so predlogi, v nekaterih primerih pa tudi glagol in prislov). Iz tega lahko sklepamo, da je prevajalec že iz dobesednega prevoda frazema lahko sklepal na ekvivalentni slovenski frazem. Pri takšnih primerih bi lahko govorili o podobnosti med pomenskimi prenosi v francoščini in slovenščini; v obeh jezikih srečamo frazeme, ki gradijo na isti metafori. Kot primer lahko vzamemo frazem *imeti v rokah kaj* (fr. *avoir entre les mains*, dbs. imeti med rokami), kjer je očitno v obeh primerih slika držanja nečesa fizičnega v rokah prispodoba za nadzor oziroma oblast nad čim. Sestavina *roka* kot prispodoba za upravljanje z nečim (najprej fizično, nato pa tudi v prenesenem pomenu) je prisotna tudi v zgoraj omenjenem frazemu *vzeti kaj v roke* (fr. *prendre quelque chose en mains*) 'posvetiti se čemu, odločati o čem'. Podoben primer je tudi frazem *med štirimi očmi* oziroma *na štiri oči* (fr. *entre quatre yeux*) 'v zasebnosti'. Oko je tu razumljeno kot organ zaznavanja in s tem védenja; odsotnost ostalih oči pa pomeni, da se nekaj dogaja brez prič, torej da za nekaj vesta le dve osebi. Preprosteje pa bi to lahko razložili z dejstvom, ki je univerzalno in nanj enako gledajo govorci različnih jezikov, da imajo ljudje (večinoma) dve očesi, torej bi štiri oči pomenilo, da se nekaj zgodi med dvema človekoma. Gre torej za somatske frazeme, pri katerih najpogosteje zasledimo univerzalne pomenske prenose. Pri frazemu *na vse štiri konce sveta* (*aux quatre coins du monde* dbs. v štiri kote sveta) 'vsepovsod' lahko najdemo navezavo na štiri strani neba (sever, jug, vzhod, zahod), iz katere verjetno izhaja skupna metafora.

Pri tem lahko opozorimo tudi na primere lažnih prijateljev, ko imata frazema v IJ in CJ enako zgradbo, pomen pa je različen. Kot primer navedimo *n'avoir pas le cœur à quelque chose*, ki v francoščini pomeni ne želeči početi česa, ter *ne imeti srca* 'ne imeti poguma'.

Tudi delno ekvivalenčni prevodi z večjimi razlikami v zgradbi so frazeološki. Teh je v analiziranem gradivu 13. Če smo pri ekvivalencah z manjšimi razlikami v zgradbi razmišljali o podobnih pomenskih prenosih v obeh jezikih, lahko pri frazemih z večjimi razlikami v zgradbi iščemo še druge načine, ki prevajalcu olajšajo frazeološko prevajanje. V frazemih, ki imata vsaj še eno sestavino skupno, lahko asociacija na slovenski frazem še vedno izhaja iz pomena te sestavine. Takšna primera sta *n'avoir qu'une parole* (dbs. imeti samo eno besedo) in *biti mož beseda* (oziroma *držati besedo*) in *une fois n'est pas coutume* (dbs. enkrat ni navada) ter *enkrat ni nobenkrat*. V nekaterih primerih frazem v IJ in njegova ekvivalenca v CJ izhajata iz iste slike, ki jo opisuje frazem oziroma pomen proste besedne zveze. Tako se naprimer *à vous de jouer* (dbs. na vas je, da igrate) in *biti na potezi* nanašata na igro; *nom d'un chien* (dbs. pasje ime!) in *tristo kosmatih!* pa na živali. Zanimiv je tudi ekvivalenčni par *casser quelque chose dans l'œuf* (dbs. razbiti kaj v jajcu) in *zatreti v kali kaj*. Tu gre za različne sestavine, vendar za enako zgradbo in podobno metaforo iz sveta narave (uničiti nekaj v najbolj zgodnji fazi razvoja). Najti pa je tudi frazeme, kjer si prevajalec ni mogel pomagati z nobenim od naštetih načinov, saj so si frazemi v IJ in CJ med sabo že preveč različni (tako na primer *la porte à côté* (dbs. vrata zraven) in *pred nosom*).

Največjo skupino prevodnih rešitev predstavljajo ničte ekvivalence. Skupina je razdeljena na tiste, kjer je uporabljen enobesedni nefrazeološki (teh je 32), in na tiste, kjer je uporabljen opisni (besednozvezni) frazeološki ekvivalent (teh je 19). Zlasti pri prvi skupini lahko spet navedemo najbolj jasen razlog za tovrsten prevod: prostorska in časovna omejenost. Temu pritruje tudi dejstvo, da jih med 32 frazemi 21 ima slovarsko ekvivalenco, a ta ni bila uporabljena. Med 51 primeri pa najdemo le dva, kjer nefrazeološki prevod izhaja iz ekvivalenčnega frazema; *faire le paon* (dbs. delati pava), katerega slovarski ekvivalent je *šopiriti se kot pav*, je preveden enobesedno s *šopiriti se, mettre la puce à l'oreille* (dbs. postaviti bolho v uho), katerega besedilni ekvivalent bi lahko bil *komu se je posvetilo v glavi*, pa je preveden s *posveti se komu*. V obeh primerih gre za osamosvojitve sestavine iz frazema.

Primeri, ko prevod sploh ni ekvivalent frazema, in je torej napačen, sta samo dva (eden med prenovitvami). Tu je očitno, da prevajalec v IB ni zaznal frazema, in je naredil zgolj dobesedni prevod (z izpustom nepomenonosnih sestavin). Opozoriti pa gre tudi na 11 primerov, ko ni bila dosežena pragmatična ekvivalenca. Z njo sem ugotavljala, če je prevod funkcionalen, in v primerih, ko to ni bil, bi se prav tako lahko vprašali o pravilnosti prevoda. Gre za primere, ko je bil frazem izpuščen, s tem pa onemogočeno razumevanja govora (in dogajanja v filmu) – na primer Brutus spodbuja konja s frazemom *peter le feu* (dbs. prdeti ogenj 'imeti veliko energije'), med dijaki se vname pretep in eden izmed njih reče drugemu, naj utihne: »Ta gueule!« (dbs. tvoj gobec!), v podnaslovih pa sta obe repliki izpuščeni. V nekaterih primerih je frazem sicer preveden, a besedilno ni povsem ekvivalenčen ali pa vodi v napačno razumevanje; tako sta *C'est du propre!* (dbs. To je nekaj čistega!), kar bi lahko prevedeli kot *Lepa reč!* in *se taper un délire* (dbs. udariti si delirij), kar bi lahko prevedli kot zabavati se, prevedena v *Ogabno!* in *noreti*. Četudi gledalec kljub pragmatični neekvivalenci razume dogajanje, lahko dobi o katerem izmed likov drugačno predstavo, kot je mišljeno v scenariju. Poseben primer je še frazeološka prenovitev *Parle à mon cubitus, ma tête est malade* (dbs. Govori mojemu komolcu, moja glava je bolna), ki je sicer prevedena frazeološko z *bob ob steno*, a ker se pri prevodu izgubi komični učinek, ki ga ima prenovitev v originalu, o pragmatični ekvivalenci ne moremo govoriti.

Frazem iz IB ni bil preveden v CJ v 13 primerih. Poleg že prej omenjenih prevajalčevih omejitev lahko tu dodamo še, da v 7 primerih slovarska ekvivalenca med frazemoma sploh ne obstaja, kar je lahko še razlog več, da je prevajalec frazem v CB izpustil. Kot že rečeno, izpusti frazemov lahko vplivajo tudi na pragmatično ekvivalenco in s tem otežujejo ali pa vsaj nekoliko spreminjajo razumevanje filma.

Med devetimi prenovitvami so bile tri prevedene in (bolj ali manj uspešno) prenovljene, tri pa so bile prevedene frazeološko, a neprenovljene. Trdimo torej lahko, da prenovitve v besedilu izstopajo, in da se prevajalec trudi, da bi to njihovo lastnost ohranil, najsi bo to s poskusom prenovitve tudi v CB najsi bo to s frazeološkim prevodom, ki je že sam po sebi ekspresiven. Ohranitev prenovitev je v filmih, kot sta oba filma o Asterixu, pomembna tudi za zagotavljanje humornega učinka (več o tem v poglavju o posameznih filmih (gl. poglavje 3.1)).

Skupine, ki so navedene kot možne (glede na zgled Simone Leskovar, na katerega sem se pri analizi oprla), pa zanje nisem našla primera v svojem gradivu, sem pustila prazne. Tu gre omeniti, da tudi v avtoričinem delu najdemo le po nekaj primerov za skupino združevanja frazemov in elipso sestavine frazema – to nam da misliti, da do tovrstne prevajalske rešitve ne pride zelo pogosto.

Nekaj težav sem imela z ugotavljanjem prekrivnosti konotativne vrednosti. Francoski slovarji, ki sem se jih posluževala, je ne navajajo dosledno (Rey sicer piše, da so večinoma vsi frazemi ekspresivni), pri posameznih primerih pa redko dodaja stilne oznake. Tako pri nobenem izmed štirih primerov popolne ekvivalence, kjer naj bi bila tudi konotacija prekrivna, nisem mogla ugotavljati, če je to res. Zgolj iz dejstva, da so si frazemi enaki (po sestavinah, dva izreka pa tudi po izvoru), pa bi lahko sklepala, da razlik v konotaciji ni. Več pozornosti sem namenila frazemom, pri katerih je konotacija zelo izrazita (in posledično tudi slovarsko zabeležena – to velja zlasti za francoščino), npr. vulgarni ali nižjepogovorni frazemi. Tako na primer nisem mogla šteti za slovarsko ekvivalenco razemrja med frazemom *foutre le camp* (dbs. narediti (vulgarno) tabor) in *pobрати šila in kopita*, četudi imata isti pomen – hitro oditi.

Glede konotativnosti dodajmo še opažanje, da je v štirih primerih v prevodu upoštevana, četudi je ta nefrazeološki. Tako je pravkar omenjeni *foutre le camp*, ki ima v francoščini oznako vulgarno preveden enkrat z *Marš!* (v SSKJ z oznako nizko), drugič pa s *Poberi se!* (oznaka slabšalno). Enako je še pogovrni frazem *en jeter* (dbs. metati ga 'nekaj je dobro, naredi dobre vtis') preveden s pogostim pogovrnim izrazom, ki izraža navdušenje: *Carsko!* Tudi štijeovski izraz *Ferme ta bouche, ton nez va tomber dedans!* (dbs. Zapri usta, sicer ti bo nos padel vanje! 'se reče nekemu, ki veliko govori') je preveden s sicer prosto tvorjenim stavkom (ne pa ustaljenim rekom), a ta ohranja šaljivost, ki je prisotna tudi v IB: *Zapri usta, sicer boš pojedel muho!* Za te prevode lahko trdimo, da ohranjajo konotativni del pomena frazema – s tem je prevajalec približal jezik izvirnika gledalcu.

V splošnem ocenjujem, da so izsledki analize takšni, kot jih je bilo pričakovati. Kot slabost raziskave ocenjujem, da sem pri zbiranju frazemov v originalnem besedilu izhajala iz

podnaslovov v izvirnem jeziku, ki so že sami nekoliko prilagojeni. Ob ogledu filma sem poskusila to nadoknaditi, a verjetno mi ni uspelo prepoznati prav vseh frazemov, ki so bili uporabljeni.

3.5 Mali frazeološki slovar

Iz analiziranih frazemov sem pare, ki so tvorili popolno ekvivalenco (najsij je bila ta uporabljena že v prevodu IB, torej v podnaslovu, najsij sem jo določila po pregledu ustreznih slovarjev), zbrala in iz njih uredila majhno frazeološko slovarsko zbirko.

Gesla sem razvrstila po abecednem zaporedju, večinoma glede na samostalniško sestavino ali glede na katero drugo, če je ta nosilka pomena frazema ali če frazem nima samostalniške sestavine. Frazemi so nato razporejeni še po abecednem zaporedju, pri čemer so najprej navedeni samostalniški frazemi, nato pridevniški, prislovni in na koncu glagolski.

3.5.1 Slovensko-francoski frazeološki slovar

A	Č
B	ČAS sam. m. sp. izgubljati čas s čim perdre son temps <i>nič ne delati ali delovati</i>
BEL prid. (biti) bel kot kreda être blanc comme un linge <i>zelo bled, zelo bel</i>	ČELO sam. sr. sp. (biti) na čelu FF: en tête <i>v ospredju, prvi</i>
BESEDA sam. ž. sp. (biti) mož beseda n'avoir qu'une parole <i>narediti, kar je bilo obljubljeno, rečeno</i>	ČEVELJ sam. m. sp. Brez muje se še čevelj ne obuje. On ne fait pas d'omelette sans casser les/des œufs. <i>Ničesar ni mogoče pridobiti, ne da bi se vsaj minimalno žrtvovali.</i>
držati besedo n'avoir qu'une parole <i>narediti, kar je bilo obljubljeno, rečeno</i>	D
dati besedo [komu] prendre parole, avoir parole de quelqu'un <i>dobiti, imeti čigavo obljubo</i>	DAN sam. m. sp. od danes na jutri du jour au lendemain <i>zelo hitro, nepričakovano</i>
C	

DUŠA sam. ž. sp.

dno duše, srca au/du fond du cœur
izraža visoko stopnjo, intenzivnost čustvene prizadetosti

kaj leži komu na duši, srcu avoir quelque chose sur le cœur
zameriti, imeti slabe občutke glede česa

biti predan komu/čemu z dušo in telesom
être au taquet
popolnoma se predati komu/čemu

E

ENKRAT prisl.

Enkrat ni nobenkrat. Une fois n'est pas coutume.
Se rabi, kadar si dovolimo neko dejanje, s poudarkom na tem, da se je to zgodilo izjemoma.

F

FILM sam. m. sp.

film se je strgal komu péter un câble
izgubiti kontrolo nad sabo

G

GLAVA sam. ž. sp.

ne vedeti, kje se glava drži koga avoir la tête ailleurs
ne posvečati pozornosti stvarem okoli sebe ; zaradi zahtevnosti, preobremenjenosti, stresa, utrujenosti ne obvladovati položaja

razbijati si glavo s čim prendre la tête
zelo razmišljati o čem

GRBA sam. ž. sp.

imeti/dobiti [koga] na grbi/na grbo avoir quelqu'un sur le dos
prenašati prisotnost nekoga

GOBEC sam. m. sp.

držati gobec (vel. Drži gobec !) Ta gueule!

molčati

H

I

J

K

KAL sam. ž. sp.

zatreti v kali kaj casser quelque chose dans l'œuf
preprečiti, onemogočiti, da se kaj razvije, takoj ko se prvič pojavi

KOCKA sam. ž. sp.

Kocka je padla. Le sort en est jeté.
Odločitev je bila sprejeta nepovratno.

L

M

MAH sam. m. sp.

na mah d'un coup
hitro, nenadoma

MISLITI glag.

misлити si svoje n'en penser pas moins
imeti svoje mnenje, četudi nič ne rečemo oziroma ga ne izrazimo

MULA sam. ž. sp.

kuhati mulo faire la gueule (à quelqu'un),
varianta: faire la tronche
kujati se

N

NIČ zaim.

brez nič ni nič On ne fait pas d'omelette sans casser les/des œufs.
Ničesar ni mogoče pridobiti, ne da bi se vsaj minimalno žrtvovali.

NOČ sam. ž. sp.
bele noči nuit blanche
noč brez spanja

čez noč du jour au lendemain
zelo hitro, nepričakovano

NOS sam. m. sp.
pred nosom la porte à côté
blizu

v nos gre kaj komu avoir quelqu'un dans le nez
ne prenašati koga/česa

O

OBRAZ sam. m. sp.
povedati v obraz komu/kaj dire/parler en face
reči, govoriti odkrito

OKO sam. sr. sp.
na štiri oči entre quatre yeux
v zasebnosti, brez prič

odpreti [komu] oči ouvrir les yeux à quelqu'un sur
pokazati komu kaj, česar ni želel sprevideti, razkriti komu kaj

vreči oko na koga, kaj jeter un coup d'œil
koga, kaj (hitro) pogledati, si ogledati

zatiskati si oči pred čim se voiler la face
ne hoteti spoznati, priznati česa

OSJI prid.
dregniti v osje gnezdo éveiller le chat qui dort (Il ne faut pas éveiller le chat qui dort.)
izzivati nevarnost z neprevidnostjo

P

PAV sam. m. sp.
šopiriti se kot pav faire le paon (fam.)
delati se pomembnega

PIKA sam. m. sp.
imeti koga/kaj na piki avoir, garder une dent contre quelqu'un
imeti koga za predmet napadov

PLIN sam. m. sp.
pritisniti na plin appuyer sur le champignon
voziti hitreje

POPOLN prid.
Nihče ni popoln. On est toujours l'imbécile de quelqu'un.
Nihče ni brez napak.

POTEZA sam. ž. sp.
kdo je na potezi à vous de jouer
nekdo mora nekaj storiti, je na vrsti, da nekaj stori

POVEDATI glag.
povedati si svoje avoir des mots avec quelqu'un
ošteti koga, prepirati se

PRIZNATI glag.
Kdor prizna, se mu pol oprost. Péché avoué est à moitié pardonné.
Zlo je manjše, če napako priznamo

R

REČ sam. ž. sp.
Lepa reč! C'est du propre !
nesprejemljivo, neprimerno, nemoralno

RIM sam. m. sp.
Vse poti vodijo v Rim. Tous les chemins mènent à Rome.
isti cilj, namen se lahko doseže na različne načine

ROD sam. m. sp.
iz roda v rod de père en fils
iz generacije v generacijo

ROKA sam. ž. sp.

praznih rok les mains vides
ne da bi prinesel darilo

z roko v roki la main dans la main
skupaj, v sodelovanju

imeti v rokah kaj avoir entre les mains
kdo vodi kaj, odloča o čem

ponuditi komu roko (1) (donner) un coup de main
pomagati pri nekem delu

ponuditi komu roko (2) donner la main à quelqu'un
privoliti v zaroko s kom

vzeti kaj v roke prendre en main(s) quelque chose ou quelqu'un
začeti se ukvarjati s čim, osebno se posvetiti čemu

ROB sam. m. sp.
postaviti se po robu tenir tête
upirati se, nasprotovati

S

Š

ŠTALA sam. ž. sp.
delati/narediti štaló foutre le bazar
(varianta bordel) à quelqu'un

napraviti nered, povzročiti neprijetno situacijo

T

TEKOČ op. del.
biti na tekočem être, (se) mettre au courant
biti poučen o tem, kar se dogaja

TOP sam. m. sp.
kot iz topa de but en blanc
nenadoma

U

V

Z

ZAPISATI glag.
biti dobro zapisan pri kom être dans les petits papiers (de quelqu'un)
biti njegov ljubljeneec

Ž

ŽIVEC sam. m. sp.
izgubiti živce péter les plombs
razburiti se

spraviti koga ob živce casser les couilles à quelqu'un
nadlegovati koga ; doseči, da se razburi

3.5.2 Francosko-slovenski frazeološki slovar

A

B

BAZAR n. m.
foutre le bazar (varianta bordel) à quelqu'un delati/narediti štaló
napraviti nered, povzročiti neprijetno situacijo

BLANC adj.
être blanc comme un linge (biti) bel kot kreda
zelo bled, zelo bel

BUT n. m.
de but en blanc kot iz topa
nenadoma

C

CÂBLE n. m.

péter un câble film se je strgal komu
izgubiti kontrolo nad sabo

CHAMPIGNON n. m.

appuyer sur le champignon pritisniti na
plin
voziti hitreje

CHAT n. m.

éveiller le chat qui dort (Il ne faut pas
éveiller le chat qui dort.) dregniti v osje
gnezdo
izzivati nevarnost z neprevidnostjo

CŒUR n. m.

au/du fond du cœur dno duše, srca
*izraža visoko stopnjo, intenzivnost čustvene
prizadetosti*

avoir quelque chose sur le cœur kaj leži
komu na duši, srcu
zameriti, imeti slabe občutke glede česa

COUILLES n. m. pl.

casser les couilles à quelqu'un spraviti
koga ob živce
nadlegovati koga ; doseči, da se razburi

COUP n. m.

d'un coup na mah
hitro, nenadoma

COURANT n. m.

être, (se) mettre au courant biti na tekočem
biti poučen o tem, kar se dogaja

COUTUME n. f.

Une fois n'est pas coutume. Enkrat ni
nobenkrat.
*se rabi, kadar si dovolimo neko dejanje, s
poudarkom na tem, da se je to zgodilo
izjemoma*

D

DENT n. f.

avoir, garder une dent contre quelqu'un
imeti koga/kaj na piki
imeti koga za predmet napadov

DOS n. m.

avoir quelqu'un sur le dos imeti/dobiti
[koga] na grbi/na grbo
prenašati prisotnost nekoga

E

F

FACE n. f.

dire/parler en face povedati v obraz
komu/kaj
reči, govoriti odkrito

se voiler la face zatiskati si oči pred čim
ne hoteti spoznati, priznati česa

G

GUELE n. f.

Ta gueule! držati gobec (vel. Drži gobec!)
molčati

faire la gueule (à qqn) kuhati mulo
kujati se

H

I

IMBÉCILE n. m.

On est toujours l'imbécile de quelqu'un.
Nihče ni popoln.
Nihče ni brez napak.

J

JOUER v.

à vous de jouer kdo je na potezi
*nekdo mora nekaj storiti, je na vrsti, da
nekaj stori*

JOUR n. m.

du jour au lendemain (1) od danes na jutri;
(2) čez noč
zelo hitro, nepričakovano

K

L

M

MAIN n. f.
la main dans la main z roko v roki
skupaj, v sodelovanju

les mains vides praznih rok
ne da bi prinesel darilo

avoir entre les mains imeti v rokah kaj
kdo vodi kaj, odloča o čem

donner la main à quelqu'un ponuditi komu roko
privoliti v zaroko s kom

prendre en main(s) qqquelque chose ou quelqu'un vzeti kaj v roke
začeti se ukvarjati s čim, osebno se posvetiti čemu

MOT n. m.
avoir des mots avec quelqu'un povedati si svoje
ošteti (koga), prepirati se

N

NEZ n. m.
avoir quelqu'un dans le nez v nos gre kaj komu
ne prenašati koga/česa

NUIT n. f.
nuît blanche bele noči
noč brez spanja

O

ŒIL n. m.
entre quatre yeux na štiri oči
v zasebnosti, brez prič

jeter un coup d' œil vreči oko na koga, kaj koga, kaj (hitro) pogledati, si ogledati

ouvrir les yeux à quelqu'un sur odpreti [komu] oči
pokazati komu kaj, česar ni želel sprevideti, razkriti komu kaj

ŒUF n. m.
casser quelque chose dans l'œuf zatreti v kali kaj
preprečiti, onemogočiti, da se kaj razvije, takoj ko se prvič pojavi

OMELETTE n. f.
On ne fait pas d'omelette sans casser les/des œufs. (1) Brez muje se še čevelj ne obuje. (2) Brez nič ni nič.
Ničesar ni mogoče pridobiti, ne da bi se vsaj minimalno žrtvovali.

P

PAON n. m.
faire le paon (fam.) šopiriti se kot pav
delati se pomembnega

PAPIER n. m.
être dans les petits papiers (de quelqu'un) biti dobro zapisan pri kom
biti njegov ljubljeneec

PAROLE n. f.
n'avoir qu'une parole (1) držati besedo (2) biti mož beseda
narediti, kar je bilo obljubljeno, rečeno

prendre parole, avoir parole de quelqu'un dati besedo [komu]
dobiti, imeti čigavo obljubo; obljubiti

PÉCHÉ n. m.

Péché avoué est à moitié **pardonné**. Kdor prizna, se mu pol oprosti.
Zlo je manjše, če napako priznamo.

PENSER v.

n'en penser pas moins misliti si svoje imeti svoje mnenje, četudi nič ne rečemo oziroma ga ne izrazimo

PÈRE n. m.

de père en fils iz roda v rod
iz generacije v generacijo

PLOMBS n.m. pl.

péter les plombs izgubiti živce
razburiti se

PORTE n. f.

la porte à côté pred nosom
blizu

PROPRE n. m.

C'est du propre! Lepa reč!
nesprejemljivo, neprimerno, nemoralno

Q

R

ROME n. f.

Tous les chemins mènent à Rome. Vse poti vodijo v Rim.
Isti cilj, namen se lahko doseže na različne načine.

S

SORT n. m.

Le sort en est jeté. Kocka je padla.
Odločitev je bila sprejeta nepovratno.

T

TAQUET n. m.

être au taquet biti predan komu/čemu z dušo in telesom
popolnoma se predati komu/čemu

TEMPS n. m.

perdre son temps izgubljati čas s čim
nič ne delati ali delovati

TÊTE n. f.

en tête (biti) na čelu
v ospredju, prvi

avoir la tête ailleurs ne vedeti, kje se glava drži koga
ne posvečati pozornosti stvarim okoli sebe ; zaradi zahtevnosti, preobremenjenosti, stresa, utrujenosti ne obvladovati položaja

prendre la tête razbijati si glavo s čim
zelo razmišljati o čem

tenir tête postaviti se po robu
upreti se, nasprotovati

TRONCHE n. f.

faire la tronche kuhati mulo
kujati se

U

V

W

X

Y

Z

4 Zaključek

Nalogo lahko sklenemo z nekaj ugotovitvami, ki jih delo prinaša. V prvem delu teoretičnega dela, kjer sem se posvetila frazeologiji kot jezikoslovni vedi v slovenskem in francoskem jezikoslovju, neposrednih povezav med jezikoma na to temo nisem zasledila veliko. To lahko pripišemo jezikovnim (in verjetno tudi jezikoslovnim) stikom med obema jezikoma, ki so bili tudi v preteklosti manj pogosti kot na primer med slovenščino in nemščino ali ruščino. Tako se za izdelavo primerjave nisem oprla na strokovno literaturo, ki bi že obdelovala to temo, temveč sem primerjavo delala sama na podlagi zdaj slovenske zdaj francoske frazeološke literature. Ker pa gre vendarle za skupen širši jezikovnoraziskovalni prostor, sem naletela na veliko podobnosti. Marsikatero podobnost v teoretični obravnavi frazeologije lahko pripišemo skupnim temeljem, tj. strukturalizmu, ki se je pri nas uveljavil zaradi vpliva ruskih jezikoslovcev, v Franciji pa s Saussurjem. Verjetno bi lahko že tu iskali skupne točke, ki so omogočale nadaljno primerjavo frazeologije v obeh jezikoslovjih. Druga ugotovitev je, da je frazeologija v filmih s teoretičnega vidika na splošno malo raziskana. Raziskava v nalogi je pokazala, da je frazeologija v filmih (zlasti v komedijah) veliko rabljena, za primer filmov o Asterixu lahko celo trdimo, da je ena bistvenih jezikovnih značilnosti filma. Literature o tej konkretni tematiki pa sem našla zelo malo; izhajati sem morala iz posameznih omemb v člankih z drugačnimi tematiki, ki so bile navržene skoraj mimogrede; v drugih primerih sem morala nekatere značilnosti filmskega jezika prenesti še na rabo frazemov v filmu (na primer, da so ti lahko del nekega idiolekta). Menim torej, da bi bilo lahko to področje podrobneje raziskano tudi s teoretičnega vidika.

Glede na analize frazemov v praktičnem delu naloge si lahko skušamo odgovoriti na vprašanje iz uvoda, če in v kakšni meri je frazeologija v francoskih filmih zastopana tudi v slovenskih podnaslovih. Vsekakor lahko ovržemo trditev, da je frazeologija izpuščena iz podnaslovov, saj se je v pregledanem gradivu to zgodilo le v 13,27 % primerov. Po drugi strani pa so bili frazeološki prevodi narejeni v nekaj več kot 30 % primerov. Iz analize gradiva lahko ugotovimo, da je najbolj pogosta praksa v podnaslovnem prevajanju prevajanje frazemov z enobesednim nefrazeološkim ekvivalentom (približno 32 % primerov). Redko naletimo na primer, ko enobesedni prevod izhaja iz frazema ali ko nefrazeološki prevod ohranja konotacijo frazema. Za

te prevode lahko skupaj z ostalimi frazeološkimi prevodi trdimo, da se je prevajalec trudil ohraniti nekatere karakteristike frazema in s tem približati gledalcu izvorni jezik filma.

Frazeološki slovar, ki je nastal kot končni izdelek analize filmskih frazemov, je po obsegu skromen in, kot že rečeno, predstavlja bolj vzorec slovarja. Trdimo pa lahko, da je frazeološkega materiala, ki bi bil lahko zajet v takšen slovar, veliko, in da bi bilo takšno delo potreben pripomoček za prevajanje frazemov.

Menim, da je namen naloge izpolnjen, saj naloga prinaša sopostavitev francoske in slovenske frazeologije s teoretičnega vidika, ter izpostavlja tako nekatere skupne točke kot tudi razlike med obema. Prav tako menim, da je cilj naloge dosežen s tem, da je podrobneje predstavljena raba frazemov v izbranih filmih in ustreznih slovenskih podnaslovih. Za ugotavljanje bolj splošne slike stanja frazeologije v filmih bi bilo treba, po mojem mnenju, obdelati večji korpus, zlasti pa tudi različne žanre filmov ter filme iz različnih obdobj: tovrstne raziskave bi zagotovo prinesle natančnejše in bolj univerzalne ugotovitve.

5 Résumé

5.1 Introduction

Dans mon mémoire de maîtrise je me suis consacrée à la comparaison des phraséologies française et slovène sur l'exemple du discours des films français et de leur traduction en sous-titres slovènes. Je viens de constater, comme spectatrice de films, que la phraséologie est souvent employée pour créer des effets expressifs (faire rire, exprimer l'excitation d'un personnage ...). Or, comme l'espace et le temps dont le traducteur de sous-titres dispose pour traduire une réplique sont beaucoup plus restreints, la phraséologie est souvent omise dans la traduction. Pour cette raison-là, la traduction peut perdre des effets comiques, humoristiques et expressifs. Le but du mémoire était de vérifier cette constatation générale en analysant le discours et les sous-titres de quatre films français. En même temps mon intention était aussi de présenter la phraséologie française à la fois comme une discipline scientifique et un phénomène linguistique, et de la comparer avec la phraséologie slovène.

Le mémoire est divisé en deux parties, la partie théorique et la partie pratique. La partie théorique comporte trois chapitres. Dans le premier chapitre je présente les phraséologies slovène et française à la fois comme discipline linguistique et comme l'objet d'étude de cette discipline. J'ai fait la comparaison entre les deux langues là où il l'était possible. Dans le second chapitre je parle des techniques de la traduction des phrasèmes dans les œuvres littéraires et des techniques de traduction en sous-titres en général. Pour la sélection des techniques de traduction des phrasèmes en sous-titres il faut prendre en compte l'intersection des procédés décrits. Dans le troisième chapitre je présente la méthodologie que j'ai employée pour analyser les phrasèmes dans les films choisis et leurs traductions en sous-titres. Je présente le modèle d'équivalence, une technique dont on peut se servir pour faire la comparaison entre un phrasème français et son équivalent slovène. Dans ce chapitre je présente aussi les dictionnaires utilisés au cours de l'analyse des phrasèmes.

La partie pratique est divisée en deux sous-parties. Dans la première, je présente les résultats de l'analyse des phrasèmes et leurs traductions en sous-titres dans les quatre films. Dans la seconde partie un petit dictionnaire phraséologique slovène-français et français-slovène a été rédigé à

partir des phrasèmes analysés dans la sous-partie précédente. Ce dictionnaire est censé être un modeste recueil phraséologique bilingue, mais aussi un exemple de ce genre d'œuvre qui n'existe pas encore en langues mentionnées, mais qui est sans aucun doute nécessaire.

5.2 Partie théorique

5.2.1 La phraséologie en linguistique slovène et français

5.2.1.1 Histoire de la phraséologie

Isabel Gonzalez Rey (2002 : 20) explique que la phraséologie est un terme issu du 18e siècle, et qu'à l'époque il était interprété de deux manières différentes : soit comme un ensemble de phrases prétentieuses, vidées de sens, soit comme un système des signes linguistiques où les groupes de mots comportent un sens global, compréhensible par la métaphore ou d'une manière figurative. Au 19e siècle les linguistes constatent qu'il existe des syntagmes qui sont construits régulièrement, mais dont le sens ne peut pas être déduit à partir de sens des mots du syntagme : Michel Bréal les appelle formules, locutions et groupes articulés.

Comme l'écrit Kržišnik (2014 : 106 – 109), les premières études des syntagmes figés en slovène sont faites par deux auteurs de 18e siècle, Ožbald Gutsman et Fran Metelko. Ils se sont rendu compte du caractère particulier de certains syntagmes, et chacun d'entre eux est auteur d'un recueil phraséologique allemand-slovène.

On considère Charles Bally comme « le père » de la phraséologie. Dans ses ouvrages *Précis de stylistique* (1905), *Traité de stylistique* (1951) et *Linguistique générale et linguistique française* (1932) il élabore une théorie de la phraséologie dont il fournit la définition. Il considère comme phraséologique toute combinaison de mots dans laquelle « chaque mot graphique perd sa signification individuelle », et qui « se présente seule avec un sens bien net » (Bally 1951 : 65 – 66 dans Gonzalez Rey 2002 : 22). Bally parle de trois types de syntagmes : combinaison libres/groupements passagers (ex. *avoir une maison*), séries phraséologiques (ex. *avoir de la chance*) et unités phraséologiques (ex. *avoir maille à partir*) (Gonzalez Rey 2002 : 22 – 23).

Les constatations de Bally ont été développées par les linguistes soviétiques, surtout par Polivanov et Vinogradov. Ce dernier considère comme la troisième caractéristique des unités phraséologiques la non-compositionnalité du sens (les autres sont le figement et la lexicalisation). En considérant les différents degrés de cette caractéristique, Vinogradov distingue trois types des composés phraséologiques : les assemblages phraséologiques, les groupes phraséologiques soudés et les unités phraséologiques (Gonzalez Rey 2002 : 23). Cette théorie est influente aussi en Europe de l'Est (aussi en Slovénie) et de l'Ouest (en France – grâce aux linguistes espagnoles par le biais de la collaboration scientifique entre l'URSS et Cuba).

Dans la seconde moitié du XXe siècle la phraséologie est devenue un champ de recherche pour les linguistes russes (Chanski, Molotkov ...), espagnoles, allemands, français (de Saussure, Sechehaye ...) et autres. En Slovénie on cite comme le début de la phraséologie moderne l'élaboration du *Dictionnaire de la langue slovène* (SSKJ), paru en 1971, qui inclut la phraséologie dans la zone phraséologique, et la parution de l'article de Jože Toporišič *K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije* (fr. À propos de la terminologie et la typologie de la phraséologie slovène), paru en 1974.

Selon Mejri (2007 : 684) les recherches phraséologiques françaises après Bally et Sechehaye ne continuaient que dans les années 80, avec Maurice et Gaston Gross, Robert Galisson, Alain Rey ... À la même époque la phraséologie slovène s'appuyait encore sur les recherches russes (Mel'čuk et plus tard Čermák). Dans les années 90 et plus tard, les linguistes slovènes s'ouvrent aussi vers des théories linguistiques d'autres parts du monde (Europe de l'Ouest, États-Unis), les recherches dans les différents champs de la phraséologie commencent (Kržišnik, 2014 : 116). Il en va de même pour la France. Gonzalez Rey (2002 : 31) énumère quatre directions principales dans lesquelles la phraséologie s'est développée jusqu'à présent : la phraséologie descriptive, la phraséologie historique, la phraséologie comparative ou contrastive et la phraséographie.

5.2.1.2 La terminologie

Dans les différentes langues (et théories linguistiques) on observe deux types de terminologie ; celle avec phras- et celle avec idiom-. Les deux sont dérivés du grec, et le choix terminologique dépend de la caractéristique qu'une théorie linguistique trouve la plus importante. Les linguistes qui emploient les termes avec la racine phras- (gr. *phrasis* 'manière d'exprimer, expression') soulignent le caractère figé, la forme fixe, la polylexicalité et les autres caractéristiques formelles de l'unité fondamentale de la phraséologie. Ceux qui emploient les termes provenant d'idiom- (gr. *idioma* 'particularité, originalité') font prévaloir l'irrégularité (la non-compositionnalité) de sens de cette unité (Kržišnik 2010 : 84 – 85).

5.2.1.2.1 La terminologie slovène

Les spécialistes slovènes emploient en général les termes avec phras-. Toporišič propose le terme *frazologem* (fr. phraséologème), les autres (p. ex. Pavlica) emploient aussi le terme *fraza* (fr. phrase) et *frazologizem* (fr. phraséologisme). En 1987 Erika Kržišnik emploie pour la première fois en slovène le terme *frazem* (fr. phrasème) qui semble le plus approprié et dont l'emploi est le plus largement répandu encore aujourd'hui (Kržišnik 2013 : 17 – 21).

5.2.1.2.2 La terminologie française

Les linguistes français ne sont pas si unanimes en ce qui concerne la terminologie phraséologique (Gonzalez Rey 2002 : 47 – 48). On observe l'emploi des termes « expression » et « locution » qu'Alain Rey (1994 : V, VII) distingue de manière suivante : « locution », d'après l'étymologie du terme, signifie manière de dire, tandis que « expression » signifie manière d'exprimer quelque chose. On observe aussi l'emploi des deux termes, suivis d'un adjectif tel que « figée, imagée, idiomatique ». Gertrud Gréciano (2000 : 92) signale qu'après des vifs débats sur la terminologie phraséologique en France le terme phrasème / phraséologisme / phraséolexème s'emploie pour désigner l'hyperonyme d'autres termes phraséologiques comme locution, collocation, idiome, proverbe ...

5.2.1.3 Délimitation du phrasème : les phrasèmes minimaux, le mot phraséologique

Les linguistes slovènes (Babič 2008 ; Kržišnik ; Toporišič) définissent comme le type des phrasèmes minimaux des syntagmes, construits d'un mot indépendant et un clitique, dont le caractère est idiomatique. Le terme « phrasème minimale » a été proposé par Erika Kržišnik d'après le terme de Levant. On l'oppose au terme « mot phraséologique ». Il s'agit de mots dérivés des phrasèmes, mais comme ils ne sont pas construits de plusieurs lexèmes (ils ne sont donc pas polylexicaux), on ne peut pas les prendre pour des phrasèmes.

Le phrasème minimal peut donc être construit de différents mots et de clitics. Saša Babič (2008) propose une typologie des phrasèmes minimaux pour la langue slovène. Elle distingue quatre groupes de phrasèmes minimaux, selon le groupe de mot auquel appartient le lexème indépendant :

1. phrasèmes minimaux dont le noyau est un nom
2. phrasèmes minimaux dont le noyau est un adjectif
3. phrasèmes minimaux dont le noyau est un adverbe
4. phrasèmes minimaux dont le noyau est un verbe

En français, par contre, on ne trouve pas une typologie aussi précise qu'en slovène. Bien que les linguistes français n'emploient pas le terme phrasème minimal, on peut aussi bien trouver le concept de celui-ci en s'appuyant sur le *Dictionnaire des expressions et locutions* d'Alain Rey. On y trouve des syntagmes tout comme en slovène, construits d'un mot indépendant et un clitique, par exemple : *à poil, à fond, y passer, y être, en baver* ...

En ce qui concerne le problème des mots phraséologiques, on peut citer Rey (1994 : VII) qui exclut de son dictionnaire phraséologique « ce qui n'appartient pas à son objet : emplois figurés des mots simples [...] ». On voit donc qu'en français non plus les mots phraséologiques ne font pas partie de la phraséologie.

5.2.1.4 Les traits caractéristiques des phrasèmes

Selon différents auteurs français et slovènes on peut attribuer à phrasème trois traits principaux : la polylexicalité, le figement lexical et le sens global.

5.2.1.4.1 Les caractéristiques formelles des phrasèmes

5.2.1.4.1.1 Polylexicalité

Comme l'écrivent Náray-Szabó (2002: 72) et Gross (1996: 9) pour le français et Nedelko (2006: 23) pour le slovène, un phrasème est construit d'au moins deux éléments lexicaux. En français, on exclut de la phraséologie tout mot composé, et tout mot construit avec un trait d'union ou une apostrophe (p. ex. un tire-bouchon).

5.2.1.4.1.2 Figement lexical

Čermák (1985: 184 dans Kržišnik 1988: 55) affirme qu'il existe une forme de base pour chaque phrasème. Cette forme doit être définie selon le nombre exact des constituants du phrasème et les rapports entre eux. Gross (1996: 15 – 16) emploie pour ce même concept le terme la portée du figement.

Le figement est en fait une notion plus large que la fixité formelle. Il implique aussi les autres caractéristiques telles que l'opacité sémantique (voir plus tard le sous-chapitre sur le sens global), le blocage des propriétés transformationnelles, la non-actualisation des éléments, le blocage de paradigmes synonymiques, la non-insertion et, à la fin, le défigement. Gross définit toutes ces caractéristiques dans son œuvre *Les expressions figées en français* (Gross 1996 : 9 – 20).

Entre les caractéristiques énumérées on peut attirer l'attention sur ce qu'appelle Náray-Szabó (2002: 76) le figement syntaxique. Les phrasèmes ne se comportent pas toujours comme les autres unités syntaxiques. Gross (1996 : 9 – 20), Náray-Szabó (2002: 76) et Kržišnik (pour le slovène) (d'après Burger (1988: 56 – 58)) décrivent quelques types des transformations syntaxiques auxquelles les phrasèmes ne se soumettent pas :

	Transformation	Phrasème	Exemple
1	la formation de l'impératif	prendre la tangente	*Prends la tangente !
2	la passivation	prendre la tangente	*La tangente a été prise par quelqu'un.
3	la relativisation	prendre la tangente	*La tangente que quelqu'un a prise.
4	la juxtaposition avec conjonction ni ... ni	prendre la tangente	*Il n'a pris ni la tangente ni la droite sécante.
5	la formation des questions	prendre la tangente	*Qu'a pris quelqu'un ? La tangente.
6	l'insertion d'un complément	prendre la tangente, un col blanc	*Il a pris une longue tangente. *un col très blanc
7	la pronominalisation	prendre la tangente	*Quelqu'un l'a prise.
8	la liaison en coordination des éléments qui exercent la même fonction	prendre la tangente, prendre une veste	*Il a pris la tangente et une veste.
9	la nominalisation du verbe	prendre la tangente	*la prise de tangente
10	la nominalisation de l'adjectif	un cordon-bleu	*le bleu de ce cordon
11	l'extraction	prendre la tangente	*C'est la tangente que quelqu'un l'a prise.
12	le détachement	prendre la tangente	*Cette tangente, quelqu'un l'a prise.
13	l'actualisation	Prendre une veste	*prendre cette, sa veste
14	la prédicativité	un cordon-bleu	*Ce cordon est bleu.
15	le remplacement d'un élément par son synonyme	casser sa pipe	*briser sa pipe

5.2.1.4.2 Les traits sémantiques

5.2.1.4.2.1 Le sens global

Comme l'écrivent différents auteurs français (Náray-Szabó 2002 : 73; Gonzalez Rey 2002 : 137) et slovènes (Kržišnik 1988 : 62), le trait sémantique le plus caractéristique des phrasèmes est la non-compositionnalité de sens. On appelle ce trait de façons différentes (sens global, intégralité de sens, opacité sémantique ...), mais il s'agit toujours du fait qu'il est impossible d'interpréter le sens d'un phrasème « directement » à partir du sens de ses constituants (Náray-Szabó 2002 : 73).

Or, comme le signale Gonzalez Rey (2002 : 138), les constituants d'un phrasème ne sont pas forcément sémantiquement incompatibles. Certains phrasèmes permettent ce qu'on appelle une double lecture, la première qui est littérale, et l'autre, idiomatique. *Couper la poire en deux*, pour reprendre l'exemple de Gonzalez Rey, peut être interprété de deux façons différentes ; soit comme un syntagme libre, soit comme un phrasème signifiant 'répartir équitablement'. Pour interpréter ce type de phrasème il nous faut un contexte plus large. Ce même concept est présenté en slovène par Kržišnik, qui cite Čermák (Čermák 1985: 189 – 190 dans Kržišnik 1988: 60). Elle appelle d'après lui ce concept absence (totale ou partielle) de la fonction de composition.

Malgré la non-compositionnalité sémantique de leurs constituants, certains phrasèmes peuvent être compris par le biais de la métaphore ou une autre figure rhétorique. D'autres ne le permettent pas – Náray-Szabó (2002: 74) les caractérise comme sémantiquement opaques et les appelle idiomes ou expressions idiomatiques. Il appelle le plus haut degré de ce trait opacité extrême ; pour lui, elle est représentée chez les phrasèmes avec des anomalies lexicales (constituants archaïques ou incompréhensibles).

5.2.1.4.2.2 Valeur connotative

En plus de valeur dénotative, les phrasèmes peuvent comprendre aussi la valeur connotative (Kržišnik 1988: 63). Pour Rey (1994: XI), c'est une valeur qui dépend non pas seulement des locuteurs, de leur connaissance, leur milieu, leur appartenance social, mais aussi de l'époque historique – un phrasème peut, avec le temps, changer sa valeur connotative ; elle peut devenir archaïque, argotique ...

D'autres auteurs (p. ex. Náray-Szabó 2002: 74) parlent plutôt de l'expressivité, qui est en fait l'effet de la valeur connotative. Kržišnik (d'après Čermák 1985: 192 – 19 dans Kržišnik 1988: 64) définit l'expressivité comme « la conséquence d'une relation anormale entre la signification des constituants d'un phrasème et son sens global » (Kržišnik *ibid.*).

5.2.1.5 L'emploi détourné, les rénovations phraséologiques et les palimpsestes verbaux

Gonzalez Rey (2002 : 162 – 165) appelle emploi détourné trois types de situation dans lesquelles un phrasème ne se réalise sémantiquement pas comme on s'y attend. Elle parle de :

- formules routinières, qui sont vides de sens et qui ne servent qu'à activer ou relancer une conversation (p. ex. *Comment allez-vous ?*) ;
- emploi ironique, où un phrasème exprime, par l'ironie ou un autre moyen rhétorique, le contraire de son sens (p. ex. *C'est du joli !*) ;
- les modifications des phrasèmes et leur double fonctionnement dans la pratique de mass média (p. ex. différentes rénovations des phrasèmes).

Ces dernières font l'objet de deux typologies qui sont présentées dans le présent mémoire, celle d'Erika Kržišnik pour le slovène, et l'autre de Robert Galisson pour le français.

5.2.1.5.1 Les rénovations phraséologiques en slovène

Kržišnik (2006 : 267) définit comme rénovation phraséologique « tout type de modifications de forme et/ou de sens d'un phrasème, qui a sa fonction dans un discours, qui est produit par un auteur d'une façon réfléchie et qu'un destinataire peut reconnaître. »

Selon Kržišnik (1990: 403) quelques conditions doivent être remplies pour qu'une rénovation puisse fonctionner dans un discours : le phrasème doit être défini en ce qui concerne tous ses constituants et ses variantes, sa structure syntaxique et toutes les transformations possibles, les possibilités combinatoires au niveau structurel et sémantique et les types de contexte prévus pour l'emploi du phrasème. Kržišnik distingue deux degrés de rénovations ; celle où une des conditions proposées n'est pas remplie et l'autre, où plusieurs ne le sont pas.

Entre les rénovations du premier degré Kržišnik distingue celles où la forme du phrasème est touchée et celle où phrasème garde sa forme, mais c'est à partir d'un contexte qu'il fonctionne comme une rénovation. Les rénovations du deuxième degré peuvent être composées et décomposées. Il existe aussi un troisième type de rénovations, les croisements phraséologiques, qui sont comme le dit le terme, un croisement de deux phrasèmes distincts.

5.2.1.5.2 Les palimpsestes verbaux

Robert Galisson (1994 : 43 – 45) parle du même phénomène sous le terme de palimpseste verbal. Ce terme évoque, selon lui, « le parchemin dont le texte initial a été effacé puis remplacé par un autre » (Galisson 1994 : 43). Un palimpseste verbal est produit par une déconstruction (délexicalisation) d'une suite figée (que ce soit un phrasème, un proverbe, une citation ...) ; Galisson le nomme sous-énoncé. Le résultat en est un syntagme libre que Galisson nomme un sur-énoncé. Le palimpseste verbal doit être construit de façon que le destinataire puisse retrouver dans le sur-énoncé les traces du sous-énoncé et superposer les deux lectures.

La typologie que Galisson propose a pour but de déterminer les types de palimpsestes verbaux pour qu'un apprenant étranger puisse les reconnaître. Galisson affirme qu'un certain traitement didactique pourrait rendre possible la compréhension de palimpsestes verbaux, autant que signes culturels, aux apprenants du français.

5.2.1.5.2.1 La typologie de modes de délexicalisation selon Robert Galisson

Je cite une version abrégée de la typologie.

1. Délexicalisation avec filiation phonique

1.1. Sans modification

1.1.1. Par conservation à l'identique

ex. Bouillon de culture

1.1.2. Par substitution homonymique

ex. Les marins-pêcheurs haussent le thon < hausser le ton

1.2. Avec modification

1.2.1. par substitution paronymique

ex. À la recherche du tint perdu < À la recherche du temps perdu

1.2.2. par suppression phonémique

ex. Marche ou rêve < Marche ou crève

1.2.3. Par adjonction phonémique

ex. Demain, il sera trop star. < Demain, il sera trop tard.

1.2.4. Par permutation phonémique, syllabiques, ou morphémique

ex. Pour le meilleur et pour le prix. < Pour le meilleur et pour le pire.

1.2.5. par agglutination morphémique

ex. Un pour tous, tous pourris. < Un pour tous, tous pour un.

1.2.6. par fragmentation morphémique

ex. instants damnés < instantanés

2. **Délexicalisation sans filiation phonique**

2.1. Sans déconstruction syntaxique

2.1.1. substitution d'un mot de même catégorie

ex. La vengeance est un plat qui se rumine froid. < La vengeance est un plat qui se mange froid.

2.1.2. substitution de plusieurs mots de même catégorie

ex. Un autocar nommé cauchemar < Un tramway nommé Désir

2.2. Avec déstructuration syntaxique

2.2.1. substitution de mots ou groupes de mots de catégories ou fonctions différentes

ex. vivre d'amour et de Gini < vivre d'amour et d'eau fraîche

2.2.2. substitution de mots avec transformation du mode ou du temps

ex. L'hebdo qui voit plus loin que le bout de la semaine < ne pas voir plus loin que le bout de son nez

2.2.3. déstructuration syntaxique maximale

ex. Enfants : les villages dont ils sont les princes < La ville dont le prince est un enfant

2.2.4. collision de deux sous-énoncés (au lieu d'un)

ex. : 1. Il faut rendre à la paille ce qui appartient à la poutre < 1. Il faut rendre à César ce qui lui appartient ; 2. Pourquoi regarder la paille qui est dans l'œil de ton frère, alors que tu ne remarques pas la poutre qui est dans ton œil.

5.2.1.6 La typologie des phrasèmes

5.2.1.6.1 Les typologies slovènes

5.2.1.6.1.1 La distinction entre la phraséologie et l'idiomatique (selon Polona Gantar)

Gantar (2007 : 10 – 11, 77) distingue entre syntagmes libres et syntagmes figés. Les syntagmes figés sont, selon elle, sémantiquement transparents et non expressifs. Parmi ceux, elle distingue un groupe d'unités phraséologiques dont le sens peut être dérivé par une métaphore ou une métonymie ou dont le sens est opaque – elle appelle ces derniers idiomes.

Gantar (2007 : 66 – 70) emploie aussi le terme collocation qu'elle comprend comme un groupe intermédiaire entre syntagmes libres et fixes. Elle le définit comme les syntagmes qui ne sont pas figés, mais qui sont prévisibles, par exemple : *poser une question, marché noir* ...

5.2.1.6.1.2 La typologie morphosyntaxique selon Jože Toporišič

Toporišič (1974) distingue deux types de phrasèmes selon leur structure : les syntagmes qui ont une structure de proposition indépendante, il les appelle *rečenice*, et les syntagmes qui ne l'ont pas, *rekla*. Le terme *rečenica* comprend tout ce qui appartient à la parémiologie, le terme *reklo* comprend la phraséologie au sens restreint.

Il distingue ensuite entre ces derniers les différents types de phrasèmes selon les catégories grammaticales auxquelles un phrasème appartient : les substantifs phraséologiques, les adjectifs phraséologiques, les adverbes phraséologiques, les verbes phraséologiques, les particules phraséologiques, les conjonctions phraséologiques, les prépositions phraséologiques et les interjections phraséologiques.

5.2.1.6.1.3 La typologie des phrasèmes d'un point de vue sémantique (selon Jože Toporišič)

Toporišič (1974 : 275) s'appuie sur la typologie de Chanski. Il propose la distinction entre:

- *sestave* : leur sens est déductible à partir de sens de chacun de leurs constituants. Les *sestave* se distinguent de syntagmes libres par leur reproductivité, c'est-à-dire que le locuteur ne les produit pas, mais les reproduit ;
- *skupi* : les phrasèmes dans lesquelles une des constituants se réalise avec son sens propre ;
- *sklopi* : les phrasèmes dont le sens peut être expliqué par une métaphore ;
- *zrasleki* : les phrasèmes dont le sens ne peut pas être déduit à partir des sens de leurs constituants.

5.2.1.6.2 Les typologies françaises

Il faut signaler que les auteurs français comprennent la phraséologie, tout comme les auteurs slovènes, de deux façons différentes : certains incluent les phrasèmes dont le sens est compositionnel (par exemple Bárdosi et Gonzalez Rey), et les autres ne les incluent pas (par exemple Rey). Dans le mémoire, je présente trois typologies des phrasèmes en m'appuyant sur Bárdosi qui prend en compte différents points de vue.

5.2.1.6.2.1 La phraséologie et l'idiomatique

Bárdosi (1999 : 2 – 6) distingue trois grands groupes de combinaisons de mots :

- la lexicologie, où les mots se combinent de façon libre ;
- la phraséologie et l'idiomatique, où les combinaisons de mots sont plus ou moins figées (degré de figement est moins élevé en phraséologie et plus élevé en idiomatique) ;
- la parémiologie, c'est-à-dire des phrases autonomes et figées qui expriment généralement une sagesse ou une vérité générale (p. ex. proverbes, adages ...).

Le second groupe est divisé en deux sous-groupes, combinaisons phraséologiques et combinaisons idiomatiques.

Les combinaisons phraséologiques comportent :

- les périphrases verbales : ce sont généralement des combinaisons d'un verbe opérateur et d'un nom (p. ex. *verser les larmes*)
- les affinités lexicales : les mots qui apparaissent souvent en combinaison (p. ex. *diamétralement opposé*)

Les combinaisons idiomatiques sont divisées en cinq types :

- combinaisons bicéphales : les syntagmes d'un mot qui garde son sens propre et d'au moins un mot à valeur idiomatique. On distingue deux catégories : collocations (p. ex. *briser les chaussures*) et comparaisons (p. ex. *triste comme un bonnet de nuit*) ;
- stéréotypes ou clichés statiques : les phrasèmes qui servent à remplir le trou de notre pensée, souvent employés en langage journalistique (p. ex. *l'or noir*) ;
- géminées : les combinaisons souvent construites par un moyen stylistique (allitération, rime), présentes depuis longtemps dans une langue (p. ex. *sain et sauf*) ;
- kinnégrammes : les phrasèmes issus d'un geste qui exprimait une émotion, un sentiment, un acte ... (p. ex. *froncer le sourcil*). Avec le temps le geste a pu perdre sa signification, mais le phrasème continue d'exister dans la langue. On l'appelle alors pseudo-kinnégrammes (p. ex. *en mettre sa main au feu*) ;
- idiomatismes : les phrasèmes avec le plus haut degré du figement : leur sens est imprévisible à partir de sens de leurs constituants. On y aperçoit souvent les anomalies syntaxiques (p. ex. absence d'article) et lexicales (p. ex. les archaïsmes) (p. ex. *avoir maille à partir*).

5.2.1.6.2.2 La typologie morphosyntaxique selon Vilmos Bárdosi

Tout comme le fait Toporišič pour le slovène, Bárdosi (1999 : 7) distingue parmi les phrasèmes français ceux qui sont équivalents à un lexème ou à un syntagme (c'est ce qu'appelle Toporišič *rekla*) et ceux qui équivalent à une phrase (Toporišič les appelle *rečenice*).

Les premiers peuvent être divisés encore en cinq types, selon leur catégorie grammaticale. Bárdosi parle ainsi des phrasèmes substantivaux (p. ex. *un panier percé*), adjectivaux (p. ex. *bête comme ses pieds*), adverbiaux (p. ex. *noir sur le blanc*), verbaux (p. ex. *tirer les vers du nez de*

quelqu'un), et on trouve chez Gross (1996 : 127) encore le type de phrasèmes conjonctionnels et prépositionnels (p. ex. *au fur et à mesure*).

5.2.1.6.2.3 La typologie sémantique

Les linguistes français emploient différentes terminologies pour désigner les types de phrasèmes selon leur valeur sémantique. Mais en ce qui concerne la façon dont les phrasèmes sont regroupés, les typologies se ressemblent dans la plupart de cas. Bárdosi emploie les termes suivants :

- phrasèmes arbitraires : leur sens ne peut pas être déduit à partir du sens de leurs constituants (p. ex. *mettre la puce à l'oreille de quelqu'un*) ;
- phrasèmes partiellement motivés : les phrasèmes dans lesquels un des constituants se réalise avec son sens propre (p. ex. *triste comme un bonnet de nuit*)
- phrasèmes motivés : leur sens peut être déduit directement à partir du sens de leurs constituants (p. ex. *dire des bêtises*)

On peut encore trouver des points communs entre les typologies slovène et française : les phrasèmes arbitraires de Bárdosi correspondent en terminologie slovène aux *zrasleki* et *sklopi*; les phrasèmes partiellement motivés correspondent à ce qu'on appelle en slovène *skupi* ; les phrasèmes motivés correspondent aux *sestave*.

5.2.2 Phraséologie en traduction de sous-titres

5.2.2.1 Traduction des phrasèmes

Le linguiste espagnol B. S. García (García 1998 dans Nedelko 2006: 167 – 173) propose huit procédés de traduction des phrasèmes. Il faut signaler que ces procédés sont proposés pour la traduction littéraire et ne peuvent pas tous être utilisés pour la traduction en sous-titres.

- substitution : un phrasème dans la langue source est substitué par un phrasème équivalent ou partiellement équivalent dans la langue cible.
- dilution : un phrasème est traduit par deux phrasèmes

- concentration : deux phrasèmes sont traduits par un seul
- neutralisation I : un phrasème est substitué par un lexème, son équivalent non phraséologique
- neutralisation II : un phrasème est substitué par un syntagme, son équivalent non phraséologique
- omission : un phrasème est omis du texte cible
- compensation I : un lexème dans le texte source est traduit avec un phrasème, pour compenser l'omission du phrasème quelque part dans le texte
- compensation II : un syntagme libre est traduit avec un phrasème

5.2.2.2 La traduction en sous-titres : les caractéristiques techniques et linguistiques

Les sous-titres s'appuient sur les dialogues, mais ils n'existent pas comme un texte autonome ; ils sont toujours complétés par l'image et le son. Les dialogues sont un discours qui veut passer pour spontané, mais qui ne l'est pas. C'est pourquoi on peut le prendre pour un exemple du discours préfabriqué (Verdonik 2006 dans Vogrinc Javoršek 2007: 86).

Irena Kovačič parle de trois caractéristiques de la traduction en sous-titres. La première en est qu'il faut adopter certains traits du discours parlé au discours écrit : il faut adapter le discours à la langue standard, c'est-à-dire éliminer des éléments qui sont caractéristiques exclusivement de la langue parlée. La deuxième caractéristique est l'irréversibilité de sous-titres ; pour cela, la traduction doit être claire et facilement compréhensible, pour que le spectateur puisse suivre le déroulement du film. Et la troisième est la restriction de temps et d'espace ; le traducteur dispose de deux lignes, dont chacune comporte 36 signes au maximum, et ces lignes doivent rester sur l'écran de 5 à 7 secondes (Kovačič 1991: 21 – 22). Pour la traduction en sous-titres Vogrinc Javoršek (2007: 84 – 85) propose trois techniques: la condensation, la réduction (en slovène « *decimacija* ») et l'omission. Avec la condensation, juste les éléments redondants sont omis. La réduction consiste à réduire le texte et les syntagmes. L'omission signifie que le phrasème n'est pas traduit en langue cible.

5.2.2.3 Le discours dans le film : quelles raisons pour l'emploi des phrasèmes ?

Kovačič (1991: 24 – 26) parle de trois fonctions de discours dans le film: présentative, phatique et fonction de caractérisation. Certains personnages peuvent avoir ses particularités linguistiques, qui peuvent contribuer à les caractériser (indiquer leur provenance, leur caractère (p. ex. qu'il s'agit d'un farceur) ...).

Comment expliquer l'emploi de phrasèmes dans ce genre de discours ? Comme la langue en film veut très souvent imiter la langue parlée spontanée, l'emploi de phrasèmes semble pertinent. Comme l'écrit Gonzalez Rey (2002 : 150) les phrasèmes permettent dans la communication parlée des réactions rapides, grâce à leur caractère lexicalisé (c'est-à-dire que le locuteur ne perd pas le temps pour les produire chaque fois de nouveau, mais qu'il peut les reproduit). Les phrasèmes sont souvent employés aussi en raison de leur valeur connotative, que ce soit expressif, vulgaire, vieilli ...

5.2.2.4 La traduction de jeux de mots

Les jeux de mots sont employés dans la plupart des cas pour leurs effets humoristiques. Kovačič (1991 : 25) signale qu'il est important pour le traducteur qu'il les reconnaisse dans le texte source et qu'il essaie de les traduire en texte cible. Il est souvent impossible de trouver les équivalents exacts de ceux du texte source ; les jeux de mots se construisent souvent autour des réalisations phonétiques des différents mots ou expressions, ou se basent sur la prononciation. Comme le sous-titre est un texte écrit, il est difficile d'employer les mêmes techniques comme en langue parlée. Or, le traducteur peut construire les jeux de mots avec d'autres éléments linguistiques, par exemple avec ceux de grammaire ou de contexte.

5.2.3 La méthodologie

5.2.3.1 Le choix de corpus

Pour l'analyse de l'emploi de phrasèmes dans les films français et leur traduction en sous-titres slovènes, j'ai décidé de prendre en considération la phraséologie au sens restreint, comme le définit Alain Rey (1994 : VI – VI) dans la préface de son *Dictionnaire des expressions et*

locutions : les expressions et les locutions, comme il appelle les phrasèmes, sont toujours plus longues que le mot graphique ; elles sont nées d'une image, par une métaphore ou un autre moyen rhétorique ; elles sont expressives. Pour Rey, les mots grammaticaux complexes, l'emploi figuré de mots simples, ou groupes de mots à valeur stables, mais techniques, scientifiques ou usuels ne font pas partie de la phraséologie. Cette définition de la phraséologie au sens restreint correspond aussi à ce qu'on comprend par ce terme en linguistique slovène.

5.2.3.2 Le choix des dictionnaires

Pour l'analyse du corpus français j'ai utilisé dans la plupart des cas les dictionnaires suivants : *Dictionnaire des expressions et locutions* d'Alain Rey et Sophie Chantreau qui est une œuvre majeur de la phraséographie française ; *Trésor de la langue française* en ligne ; j'y ai trouvé la zone phraséologique marquée par le symbole ♦ ; *Expressio*, dictionnaire phraséologique en ligne proposé par Reverso. Quand un phrasème n'était inclus dans aucun de ces trois dictionnaires, j'ai utilisé encore les dictionnaires du français argotique *Bob* et *Dictionnaire de la zone* et *Dictionnaire des expressions idiomatiques françaises* de Mahtab Ashraf et Denis Miannay. J'ai utilisé aussi le dictionnaire bilingue français et slovène d'Anton Grad.

Par la suite, j'ai utilisé les dictionnaires slovènes : *Dictionnaire des phrasèmes slovènes* de Janez Keber ; *Dictionnaire de la langue slovène standard*, dans lequel les phrasèmes se trouvent dans la zone phraséologique, marquée par le symbole ●. Si les deux dictionnaires ne comporteraient pas un certain phrasème, je l'ai cherché dans le corpus de la langue slovène Gigafida.

5.2.3.3 L'analyse du corpus

Pour l'analyse du corpus, je me suis appuyée sur le modèle de traduction des phrasèmes proposé par Vesna Nedelko dans son mémoire *La phraséologie en traduction des textes littéraires*. Son modèle est issu de ce qu'on appelle en traductologie le modèle d'équivalence.

5.2.3.3.1 Modèle d'équivalence en traduction des phrasèmes

Le modèle d'équivalence est une théorie de traduction des phrasèmes. Il est employé afin d'établir « les relations entre les phrasèmes en langue source et langue cible » (Nedelko 2006 : 138). La plupart des théories parlent de trois degrés d'équivalence : l'équivalence parfaite, partielle et zéro. Ces degrés dépendent des traits formels et sémantiques du phrasème ; on fait la comparaison entre la structure syntaxique et lexicale et entre la valeur dénotative et connotative du phrasème en langue source et cible (Nedelko 2006 : 162).

5.2.3.3.1.1 Équivalence parfaite

L'équivalence parfaite signifie une correspondance formelle et sémantique de deux phrasèmes en langue source et en langue cible, au niveau de la langue, mais aussi au niveau du texte. Seules les différences qui dépendent des règles linguistiques de chacune des langues sont admises. Avec l'équivalence parfaite on emploie le procédé de substitution (Nedelko 2006 : 175 – 180).

5.2.3.3.1.2 Équivalence partielle

On parle de l'équivalence partielle lorsqu'il existe certaines différences formelles et sémantiques entre le phrasème de la langue source et langue cible. Les conditions pour qu'on puisse parler de l'équivalence partielle sont qu'il s'agit dans les deux langues d'un phrasème (et non pas d'un mot ou d'un syntagme libre) et que ces deux phrasèmes ont la même valeur dénotative ou qu'il existe au moins une équivalence contextuelle (Higi-Wydler 1989: 185 dans Nedelko 2006: 181).

On distingue deux groupes d'équivalences partielles : le premier groupe consiste en phrasèmes qui sont équivalents dans leurs valeurs sémantique, dénotative et connotative, mais qui sont différents du point de vue formel ; dans le second groupe on range des équivalences phraséologiques sans différences formelles, mais qui ne se correspondent pas du point de vue sémantique.

Pour traduire les phrasèmes en équivalence partielle on emploie le procédé de substitution partielle et l'interprétation phraséologique.

5.2.3.3.1.3 Équivalence zéro

L'équivalence zéro signifie qu'il n'existe pas une relation d'équivalence entre un phrasème de langue source et langue cible. Dans ce cas-là on traduit le phrasème par un mot ou par un syntagme, selon sa signification. On emploie le procédé de neutralisation I ou II.

5.2.3.3.2 Classement des phrasèmes de corpus selon le modèle d'équivalence

Différentes techniques de traduction ont été présentées plus haut, mais on ne peut pas s'attendre à ce qu'elles soient toutes employées avec la même fréquence dans les sous-titres. Comme le traducteur est confronté aux restrictions temporelles et spatiales, il n'utilisera sans doute pas la dilution ou la compensation. Il recourra plutôt à la réduction, condensation, substitution (là où elle est possible), omission et aussi concentration.

Pour classer les phrasèmes du corpus selon le modèle d'équivalence, je me suis appuyée au classement proposé par Simona Leskovar. Leskovar (2014) a analysé dans son mémoire de maîtrise la traduction des phrasèmes dans les telenovelas coulombiennes en sous-titres slovènes. Son classement a été emprunté de Vesna Nedelko, mais comme il s'agit de deux genres de traduction différents il lui a fallu modifier certains points du classement de Nedelko.

Pour chaque phrasème du corpus j'ai cherché l'équivalence à trois niveaux :

- au niveau de la langue (c'est-à-dire s'il existe un phrasème équivalent dans le dictionnaire de la langue cible) ;
- au niveau du texte (comment le phrasème a-t-il été traduit en sous-titre ; par un phrasème équivalent, par un phrasème partiellement équivalent, par un lexème, par un syntagme ...) ;
- au niveau pragmatique (est-ce que la traduction fonctionne par rapport au texte source, est-ce que le spectateur peut comprendre ce qui a été dit ?)

En s'appuyant sur le classement de Leskovar j'ai regroupé les phrasèmes du corpus en 7 groupes selon leurs équivalences. Comme le but de l'analyse a été de constater comment les phrasèmes

sont traduits, je les ai regroupés selon leurs équivalences textuelles. J'ai ajouté les équivalences au niveau de langue là où elles existent, bien qu'elles n'aient pas été employées.

1. L'équivalence parfaite : les phrasèmes de langue source et langue cible sont équivalents du point de vue formelle et sémantique.

2. L'équivalence partielle :

- Petites différences
 - différences formelles sans différences sémantiques
 - petites différences formelles et sémantiques
- Différences plus grandes
 - les phrasèmes qui connaissent une équivalence lexicale et textuelle
 - les phrasèmes qui ne connaissent que l'équivalence textuelle

3. L'équivalence zéro : le phrasème n'a pas été traduit par un phrasème équivalent, mais par un lexème ou un syntagme. Cela ne veut pas forcément dire que son équivalent n'existe pas en langue cible : il peut exister, mais il se peut que le traducteur ne l'ait pas employé en sous-titres. Dans ce cas-là, je l'ai ajouté. J'ai divisé ce groupe en deux sous-groupes :

- Le phrasème a été traduit par un lexème
 - la traduction par un lexème malgré l'existence d'un équivalent phraséologique en LC
 - la traduction par un lexème, l'équivalence phraséologique n'existe pas en LC
- Le phrasème a été traduit par un syntagme
 - la traduction par un syntagme malgré l'existence d'un équivalent phraséologique en LC
 - la traduction par un syntagme, l'équivalence phraséologique n'existe pas en LC

4. Non-équivalence : la traduction n'est pas phraséologique et n'est pas équivalent du phrasème. Dans ce cas, il s'agit d'une erreur en traduction ; il n'existe même pas l'équivalence au niveau pragmatique.

- Le phrasème a été traduit par un lexème.
- Le phrasème a été traduit par un syntagme.

5. L'omission du phrasème : le phrasème n'a pas été traduit dans le texte cible.

6. Les cas particuliers :

- Les rénovations phraséologiques (les palimpsestes verbaux) :

- la rénovation phraséologique a été traduite avec une rénovation
- la rénovation phraséologique a été traduite avec un équivalent phraséologique, mais sans rénovation
- la rénovation phraséologique a été traduite avec un non-équivalent non-phraséologique
- la rénovation a été traduite par un non-équivalent non-phraséologique, sans rénovation
- La fusion de deux phrasèmes
- L'ellipse d'une des constituants du phrasème

5.2.3.4 L'analyse du phrasème

Comme il a déjà été décrit plus haut, chaque phrasème de corpus peut être analysé selon trois types d'équivalence :

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE les mains pleines ou vides TLF: En (n')apportant (pas) quelque chose à offrir	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE praznih rok SSKJ: prišla je praznih rok k hiši v zakon ni prinesla denarja, premoženja
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE les mains vides	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE praznih rok
TS: Je ne suis pas venu les mains vides.	
TC: Nisem prišel praznih rok.	
Commentaire: Il s'agit d'une équivalence parfaite, les deux phrasèmes ont la fonction de l'épithète.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3 Partie pratique

5.3.1 Le choix des films

Après avoir regardé plusieurs films français traduits en slovène, j'en ai choisi quatre qui me semblaient les plus riches en emploi de phrasèmes. J'ai recueilli donc les phrasèmes dans les films suivants :

- *Astérix aux jeux olympiques*, réalisé par Frédéric Forestier et Thomas Langmann, 2008: comédie, aventure
- *Astérix & Obélix: Mission Cléopâtre*, réalisé par Alain Chabat, 2002: comédie, aventure
- *Bienvenue chez les Ch'tis*, réalisé par Danny Boon, 2008: comédie
- *Entre les murs*, réalisé par Laurent Cantet, 2008: drame

Parmi les quatre films, on trouve trois comédies. La raison en est l'emploi fréquent de phrasèmes dans ce genre, dû à certains traits des phrasèmes (l'expressivité, la reproduction qui permet au locuteur des réactions rapides, la possibilité de palimpsestes verbaux). Le seul drame parmi les quatre films est *Entre les murs*.

On peut attribuer à chacun des films quelques particularités linguistiques. Les deux films sur Astérix se déroulent dans deux époques historiques : le premier en antiquité, à Rome et en Grèce, au temps de Jules César, et le second en Egypte antique au temps du règne de Cléopâtre. Cela se manifeste aussi au niveau du langage des personnages : on peut y trouver certains jeux de mots, des palimpsestes verbaux, qui font allusion à l'époque dans laquelle le film se passe. On peut affirmer que l'humour du film est construit, entre autre, sur ces expressions.

La troisième des comédies est *Bienvenue chez les Ch'tis*. La langue est une caractéristique importante de ce film, car l'intrigue du film se fait autour d'un personnage principal qui est venu au nord de la France où il rencontre pas mal de difficultés, causées par son non-compréhension des habitants de cette province et de leur langue. L'accent est mis sur les différences entre la prononciation du sud et du nord, mais on rencontre aussi quelques expressions typiques de cette province du nord, qu'on appelle expressions ch'tis.

Le seul drame, *Entre les murs*, est intéressant en raison de l'emploi d'expressions argotiques. C'est l'histoire d'une classe de lycée dans la banlieue de Paris ; les élèves emploient beaucoup de mots et d'expressions argotiques, que je n'ai souvent pas pu trouver dans les dictionnaires généraux. Dans ces cas-là je me suis servie de dictionnaires spécialisés argotiques, *Bob* et *Dictionnaire de la Zone*.

5.3.2 L'analyse des textes

Tout d'abord j'ai recueilli les phrasèmes de chacun des films dans ses sous-titres français. Ensuite j'ai regardé le film sous-titré en slovène et j'ai examiné la traduction des phrasèmes, employés en version originelle. Enfin j'ai fait l'analyse des phrasèmes comme il l'est décrit dans le chapitre sur la méthodologie.

5.3.3 L'analyse des phrasèmes

Dans ce résumé je ne cite qu'un exemple pour chacun des types d'équivalence. Le numéro de l'exemple est suivi du nombre d'exemples dans le mémoire et de titre du film duquel l'exemple est tiré.

5.3.3.1 L'équivalence parfaite (4)

Ex. 1/4 : Astérix aux jeux olympiques

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE les mains pleines ou vides TLF: en (n')apportant (pas) quelque chose à offrir	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE praznih rok SSKJ: prišla je praznih rok k hiši v zakon ni prinesla denarja, premoženja
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE les mains vides TS: Je ne suis pas venu les mains vides. TC: Nisem prišel praznih rok. Commentaire: Les phrasèmes en TS et TC sont parfaitement équivalents.	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE praznih rok
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.2 L'équivalence partielle (20)

5.3.3.2.1 Petites différences (7)

5.3.3.2.1.1 Différences formelles sans différences sémantiques

Ex. 5/6 : Bienvenue chez les Ch'tis

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE n'en penser pas moins DEL: avoir son opinion bien établie, alors même qu'on qu'on ne l'exprime pas	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE misliti si svoje GF: ohraniti svoje mnenje ne ozirajoč se na druge
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE n'en penser pas moins	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE misliti si svoje
TS: Je dirai rien, mais j'en pense pas moins.	
TC: Molčala bom, si pa mislim svoje.	
Commentaire: Les phrasèmes sont partiellement équivalents : on observe deux différences formelles : le verbe en LS est en forme négatif, tandis qu'il reste affirmatif en LC ; les phrasèmes ont aussi différents constituants autant que complément du verbe : en LS c'est l'adverbe <i>moins</i> , en LC c'est le pronom <i>svoje</i> .	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.2.1.2 Petites différences formelles et sémantiques

Ex.1/1 : Astérix aux jeux olympiques

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE face de pet DEL: formule injurieuse et métonymique	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE stari prdec SSF: /nizko, pren./ malovreden, nepomemben starejši človek
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE face de pet	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE Stari prdec!
TS: Hé, face de pet !	
TC: Stari prdec!	
Commentaire: Le phrasème LC est une formule injurieuse pour une personne âgée, comme l'indique l'adjectif <i>vieux</i> (sln. stari). En LS l'injure peut être utilisée pour quiconque. Comme en film Brutus insulte ainsi un personnage âgé, la traduction avec phrasème slovène fonctionne aussi.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.2.2 Différences plus grandes (13)

5.3.3.2.2.1 Les phrasèmes qui connaissent une équivalence lexicale et textuelle

Ex. 3/ 11 : Astérix aux jeux olympiques

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE casser quelque chose dans l'œuf; dans l'œuf DEL: dans le départ, au début, avec des verbes comme tuer, écraser, étouffer	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE zatreti v kali kaj SSKJ: ekspr. preprečiti, onemogočiti, da se kaj razvije, takoj ko se prvič pojavi
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE casser dans l'œuf	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE zatreti v kali kaj
TS: Dès que j'aie une petite ambition, tu me la casse dans l'œuf.	
TC: Takoj ko imam kakšno majčkeno željo, mi jo zatreš v kali.	
Commentaire: Les deux phrasème ont la même structure et la même valeur dénotative, mais ils sont constitués des différents constituants.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.2.2.2 Les phrasèmes qui ne connaissent que l'équivalence textuelle

Ex. 2 /2 : Entre les murs

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE On est toujours l'imbécile de quelqu'un. PF: une citation d'Henry de Montherlant	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE /
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE On est toujours l'imbécile de quelqu'un.	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE Nihče ni popoln. GF: on observe l'emploi de cet expression qui indique le même sens que celui du phrasème en TS.
TC: On est toujours l'imbécile de quelqu'un.	
TS: Nihče ni popoln.	
Commentaire: L'expression en TC fonctionne selon son sens comme l'équivalent du citaion en TS.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.3 Équivalence zéro (51)

5.3.3.3.1 Traduction par un lexème (32)

5.3.3.3.1.1 Le phrasème est traduit par un lexème, bien qu'il existe une équivalence phraséologique en langue cible

Ex. 9/21 : Bienvenue chez les Ch'tis

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE être blanc comme un linge DEL: blanc comme ... s'emploie surtout pour qualifier le teint, la couleur de peau, en suggérant généralement une cause (maladie, peur)	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE bel kot kreda SFF: /ekspr.; primera, v povedni rabi/ zelo bled, zelo bel
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE être blanc comme un linge	LEXÈME ÉQUIVALENT EN TEXTE CIBLE bled
TS: Ça ne va pas ? Vous êtes blanc comme un linge.	
TC: Bledi ste.	
Commentaire: Dans la langue cible il existe un phrasème équivalent à celui de la langue source, mais il n'a pas été employé dans la traduction.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.3.1.2 Le phrasème est traduit par un lexème, parce que l'équivalence phraséologique n'existe pas en langue cible

Ex. 7/11 : Entre les murs

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE mettre la puce à l'oreille de qqn. DEL: éveiller l'attention, la méfiance	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE /
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE mettre la puce à l'oreille de qqn.	LEXÈME ÉQUIVALENT EN TEXTE CIBLE posveti se komu
TS: Ça devrait vous mettre la puce à l'oreille.	
TC: Ob tem, kar sem vam rekel, bi se vam moralo posvetiti.	
Commentaire: Le lexème employé dans la traduction est une version abrégée du phrasème slovène <i>komu se je posvetilo v glavi</i> 'il a compris'.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.3.2 Traduction par un syntagme (19)

5.3.3.3.2.1 Le phrasème est traduit par un syntagme, bien qu'il existe une équivalence phraséologique en langue cible

Ex. 5/9 : Bienvenue chez les Ch'tis

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE appuyer sur le champignon DEL: aller plus vite	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE pritisniti na plin SFF: /žarg.; tudi pren./ hitro voziti z motornim vozilom
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE appuyer sur le champignon	SYNTAGME ÉQUIVALENT EN TEXTE CIBLE voziti hitreje
TS: Appuyez sur le champignon quand même !	
TC: In vozite malo hitreje.	
Commentaire: Un équivalent phraséologique pourrait être employé dans le texte cible.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.3.2.2 Le phrasème est traduit par un syntagme, parce que l'équivalence phraséologique n'existe pas en langue cible

Ex. 7/10 : Entre les murs

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE avoir le seume DZ: être dégoûté, avoir de la rancœur	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE /
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE avoir le seume contre quelqu'un	SYNTAGME ÉQUIVALENT EN TEXTE CIBLE biti proti komu
TS: Vous avez le seume contre moi.	
TC: Proti meni ste.	
Commentaire: Il s'agit d'un phrasème argotique, issu de l'arabe (seume signifie poison). Dans ce cas, on pourrait chercher des équivalences phraséologiques en langues slaves méridionales qui sont des langues des immigrés en Slovénie, comme l'est l'arabe en France. Mais je n'ai trouvé aucune solution.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.4 La non-équivalence (1)

5.3.3.4.1 Le phrasème est traduit par un lexème

Ex. 1/1 : Bienvenue chez les Ch'tis

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE avoir mal au cœur DEL: avoir des nausées	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE /
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE avoir mal au cœur	LEXÈME NON-ÉQUIVALENT EN TEXTE CIBLE Srce ...
TS: J'ai mal au cœur.	
TC: Srce ...	
Commentaire: Le traducteur n'a pas compris le sens du phrasème en langue source, c'est 'avoir des nausées'. Il a traduit le phrasème comme si c'était un syntagme libre, mais il l'a encore abrégé en une de ses constituants – cœur. Si le traducteur comprenait le sens du phrasème il pourrait le traduire (et abréger) en <i>želodec</i> ... (fr. Mon estomac ...).	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Non.	

5.3.3.4.2 Le phrasème est traduit par un lexème

Dans le corpus, je n'ai pas trouvé ce type d'exemple.

5.3.3.5 L'omission du phrasème

Ex. 13/13 : Entre les murs

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE de but en blanc DEL: brusquement, sans détour	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE izstreliti kot iz topa SFF: /ekspr., primera/ odgovoriti hitro, brez oklevanja
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
PHRASÈME EN TEXTE SOURCE de but en blanc	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE /
TS: C'est pas facile, de se souvenir de but en blanc de ce qu'on a appris.	
TC: Ni se lahko spomniti, kaj si se naučil.	
Commentaire: Le phrasème n'a pas été traduit, ce qui modifie le sens de la phrase: le professeur dit, qu'il est difficile de se souvenir brusquement de ce qu'on a appris. Il serait possible d'employer l'équivalent phraséologique <i>izstreliti kot iz topa</i> , ou sa version abrégée <i>kot iz topa</i> .	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Non.	

5.3.3.6 Les cas particuliers (9)

5.3.3.6.1 Les rénovations phraséologiques (les palimpsestes verbaux) (9)

5.3.3.6.1.1 La rénovation phraséologique a été traduite avec une rénovation

Ex. 1/3 : Astérix aux jeux olympiques

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE Tous les chemins mènent à Rome. DEL: on peut arriver au même résultat par des moyens différents	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE Vse poti vodijo v Rim. SSKJ: preg. isti cilj, namen se lahko doseže na različne načine
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
RÉNOVATION DU PHRASÈME EN TEXTE SOURCE Il y avait une amphorisage à la sortie de Rome. Toi qui dis que tous les chemins y mènent. Dès qu'il s'agit d'en sortir, c'est une autre affaire.	RÉNOVATION D'ÉQUIVELANT DU PHRASÈME EN TEXTE CIBLE Vse poti vodijo v Rim, iz Rima pa ne.
TS: Il y avait une amphorisage à la sortie de Rome. Toi qui dis que tous les chemins y mènent. Dès qu'il s'agit d'en sortir, c'est une autre affaire.	
TC: Vse poti vodijo v Rim, iz Rima pa ne.	
Commentaire: Le traducteur a réussi de faire la rénovation d'équivalent du phrasème, malgré les restrictions spatiales et temporelles.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui.	

5.3.3.6.1.2 La rénovation phraséologique a été traduite avec un équivalent phraséologique, mais sans rénovation

Ex. 3/3 : Astérix & Obélix: Mission Cléopâtre

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE être dans les petits papiers (de quelqu'un) DEL : être protégé, favorisé par lui	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE biti dobro zapisan pri kom SSKJ: pog. pri meni je dobro zapisan: o njem imam ugodno mnenje.
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
RÉNOVATION DU PHRASÈME EN TEXTE SOURCE Je suis dans ses petits papyrus.	PHRASÈME EN TEXTE CIBLE, SANS RÉNOVATION biti dobro zapisan pri kom
TS: Je suis dans ses petits papyrus.	
TC: Pri njej sem dobro zapisan.	
Commentaire: En TS, la rénovation a été faite avec le constituant <i>papiers</i> , transformé en papyrus. Cela fait l'allusion à l'époque et au lieu dans lesquels le film se passe, l'Égypte antique. En TC, l'équivalent phraséologique a été employé, mais sans rénovation.	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Non. À cause de l'absence de la rénovation phraséologique l'effet humoristique s'est perdu.	

5.3.3.6.1.3 La rénovation phraséologique a été traduite avec un équivalent non-phraséologique, sans rénovation

Ex. 2/2 : Astérix & Obélix : Mission Cléopâtre

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE dire/parler en face TLF: dire/parler ouvertement, franchement	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE povedati v obraz komu/kaj SFF: /ekspr. ; pren./ izraziti, navadno ogorčenje, jezo, neposredno povzročitelju
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
RÉNOVATION DU PHRASÈME EN TEXTE SOURCE Viens me le dire de profil si t'es un homme !	SYNTAGME ÉQUIVALENT EN TEXTE CIBLE, SANS RÉNOVATION pokazati v profilu
TS: Viens me le dire de profil si t'es un homme !	
TC: V profilu mi pokaži, če si mož!	
Commentaire: Il serait possible de faire une rénovation aussi en texte source, à partir d'équivalent phraséologique en langue source : « Povej mi iz profila ! »	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Oui. Bien que la traduction ne soit pas phraséologique, elle garde l'allusion aux dessins, typique pour l'Égypte antique, dans lesquelles les personnes sont dessinées de profil.	

5.3.3.6.1.4 La rénovation phraséologique a été traduite par un non-équivalent non-phraséologique

Ex. 1/1 : Astérix aux jeux olympiques

ÉQUIVALENCE LEXICALE	
PHRASÈME EN LANGUE SOURCE On ne fait pas d'omelette sans casser les/des œufs. DEL: On n'obtient rien sans faire un minimum de sacrifices inévitables.	PHRASÈME EN LANGUE CIBLE Brez muje se še čovelj ne obuje. SSKJ: preg. Brez truda, prizadevanja ni pričakovati uspeha
ÉQUIVALENCE TEXTUELLE	
RÉNOVATION DU PHRASÈME EN TEXTE SOURCE On ne fait pas d'omelette ... sans faire d'omelette.	SYNTAGME NON-ÉQUIVALENT EN TEXTE CIBLE, SANS RÉNOVATION Palačink ne bo ...
TS: On ne fait pas d'omelettes ... sans faire d'omelettes.	
TC: Palačink ne bo ...	
Commentaire: Le traducteur n'a pas identifié le phrasème dans le texte source. Il a effectivement traduit le phrasème, comme si c'était un syntagme libre, et il l'a encore abrégé. Une traduction avec une rénovation pourrait se faire à partir d'équivalent phraséologique <i>Brez muje se še čovelj ne obuje: « Še čovelj se ne obuje ... ne da se čovelj obuje. »</i>	
ÉQUIVALENCE PRAGMATIQUE	
Non.	

5.3.3.6.2 La fusion de deux phrasèmes

Dans le corpus, je n'ai pas trouvé ce type d'exemple.

5.3.3.6.3 L'ellipse d'une des constituants du phrasème

Dans le corpus, je n'ai pas trouvé ce type d'exemple.

5.3.4 Analyse statistique des résultats

Les résultats de l'analyse des phrasèmes, parus dans les films, sont présentés en chiffres dans le tableau ci-dessous :

Type d'équivalence	Nombre d'exemples trouvés dans le corpus
Équivalence parfaite	4
Équivalence partielle	20
<i>Petites différences</i>	(au total 7)
Différences formelles sans différences sémantiques	6
Petites différences formelles et sémantiques	1
<i>Plus grandes différences</i>	(au total 13)
Phrasèmes qui connaissent une équivalence ? et textuelles	11
Phrasèmes qui ne connaissent que l'équivalence textuelle	2
Équivalence zéro	51
<i>Traduction par un lexème</i>	(au total 32)
Traduction par un lexème malgré l'existence d'une équivalence phraséologique	21
Traduction par un lexème, l'équivalence phraséologique n'existe pas	11
<i>Traduction par un syntagme</i>	(au total 19)
Traduction par un syntagme malgré l'existence d'une équivalence phraséologique	9
Traduction par un syntagme, l'équivalence phraséologique n'existe pas	10
Non-équivalence	1
<i>Traduction par un lexème non-équivalent</i>	1
<i>Traduction par un syntagme non-équivalent</i>	0
Omission du phrasème	13
Cas particuliers	9
<i>Rénovations/Palimpsestes verbaux</i>	(au total 9)
Traduction par une rénovation phraséologique	3
Traduction par un équivalent phraséologique, sans rénovation	3
Traduction par un équivalent non-phraséologique	2
Traduction par un non-équivalent non-phraséologique	1
<i>La fusion de deux phrasèmes</i>	0

<i>L'ellipse d'une des constituants du phrasème</i>	0
AU TOTAL	98

Comme le tableau nous l'indique, les phrasèmes ont été dans la plupart des cas (54,08 %) traduits avec une équivalence zéro (32,65 % des traductions ont été faites par un lexème équivalent et 21,43 % des traductions ont été faites par des syntagmes équivalents). 26,53 % des phrasèmes ont été traduits avec une équivalence partielle (dont 9,18 % avec de petites différences et 17,35 % avec de plus grandes différences). Dans 13,27 % les phrasèmes n'étaient pas traduits en texte cible. Dans 2,04 % des traductions on trouve la non-équivalence entre le texte cible et le texte source, c'est-à-dire que la traduction a été incorrecte. Les rénovations phraséologiques sont incluses dans cette analyse dans les types d'équivalence auxquels elles appartiennent.

5.3.5 L'interprétation des résultats

Selon les résultats de l'analyse on peut constater que les phrasèmes sont dans la plupart des cas traduits par un lexème équivalent (c'est-à-dire en un mot). La raison en a déjà été mentionnée plus haut : les restrictions spatiales et temporelles auxquelles le traducteur doit se soumettre. D'autre côté on aperçoit qu'entre 98 phrasèmes utilisés dans les films on ne trouve que deux qui ont été traduits d'une façon incorrecte. On peut donc conclure, que les traducteurs ont majoritairement identifié des phrasèmes, ils les ont compris, mais ils étaient obligés de les abrégé en traduction faute d'espace et de temps.

Les traductions phraséologiques sont faites avec l'équivalence parfaite ou partielle. La première est très souvent aussi une traduction littérale du phrasème français en slovène (p. ex. *les mains vides* et *praznih rok*). En équivalence partielle on rencontre des différences entre structure et (dans un seul exemple) sens des phrasèmes en LS et LC. Cela suggère qu'il existe en français et en slovène des ressemblances entre concepts métaphoriques. Par exemple, le phrasème français *avoir entre les mains* a son équivalent slovène en *imeti v rokah kaj*. Les deux signifient gérer quelque chose ou décider sur quelque chose. On voit donc que l'image des mains qui tiennent quelque chose de matériel est devenue la métaphore du contrôle et du pouvoir (de tenir donc quelque chose d'abstrait). Comme l'on trouve ce phrasème dans les deux langues, on peut

conclure qu'il existe un concept métaphorique identique en slovène et en français. Un exemple intéressant est aussi celui du phrasème *casser quelque chose dans l'œuf*. Son équivalent slovène, *zatreti v kali kaj*, est construit de lexèmes différents. Mais ils sont issus tous les deux d'une même métaphore : détruire quelque chose de naturel dans son stade le plus précoce. Ce type de ressemblance peut aider un traducteur à trouver une meilleure traduction phraséologique.

À partir de notre analyse on peut imaginer quels sont d'autres moyens qui peuvent aider un traducteur à trouver un équivalent phraséologique. Il peut s'appuyer sur un constituant, qui fait partie du phrasème en LS et en LC, par exemple nez dans *avoir quelqu'un dans le nez* et *v nos gre kaj komu*. On trouve aussi des phrasèmes équivalents qui sont issus d'une même image, décrite par le syntagme libre qui sous-tend le phrasème. Par exemple *à vous de jouer* et *biti na potezi* réfèrent tous les deux aux jeux.

Comme l'on a déjà mentionné, les équivalences zéro sont le plus souvent employées dans notre corpus. La raison en a déjà été expliquée. Elle peut être encore confirmée par le fait qu'on trouve, parmi 32 phrasèmes traduits par un seul lexème, 21 exemples où une équivalence phraséologique existe en LC, mais elle n'a pas été proposée. On ne trouve que deux exemples dans lesquels la traduction non-phraséologique est issue d'un phrasème (*posvetiti se* vient de *komu se je posvetilo v glavi*, pour le phrasème français *mettre la puce à l'oreille* ; *šopiriti se* vient de *šopiriti se kot pav* pour *faire le paon*). Ces deux exemples conservent en fait une des constituants de phrasème ce qui rend la traduction plus proche du texte originel.

On n'observe que deux exemples dans lesquels le phrasème a été traduit avec un non-équivalent. Il s'agit donc d'une traduction incorrecte. Dans les deux cas il est évident que le traducteur n'a pas identifié le phrasème, c'est pourquoi il les a traduits littéralement. Dans le deuxième cas il s'agit même d'une rénovation phraséologique, mais qui a été traduite elle aussi littéralement, ce qui rend le discours dans le film incompréhensible. Dans le même contexte on peut retenir l'attention sur les 11 cas, dans lesquels l'équivalence pragmatique n'a pas été atteinte. L'objectif de l'analyse de l'équivalence pragmatique était de constater si une traduction fonctionne dans le texte, si elle permet au spectateur de comprendre le déroulement du film. Quand une telle équivalence n'est pas atteinte, cela veut dire que le spectateur (hypothétiquement) n'a pas pu

comprendre une partie de film. Cela se fait, par exemple, quand un phrasème est omis en traduction (si dans ce cas le sens de la réplique entière s'est perdu), où quand un phrasème est traduit, mais avec une valeur connotative incorrecte (par exemple : *foutre le bazar* est traduit par un syntagme standard, *povzročati težave*. Cela empêche le spectateur de comprendre que le personnage qui énonce cette réplique est en colère et a perdu le contrôle sur lui-même). Dans ces cas-là on peut en fait aussi bien parler d'une traduction incorrecte (ou au moins insuffisante).

Les phrasèmes ont été omis dans 13 cas. Comme on vient de constater, cela peut provoquer (mais pas forcément) l'incompréhension du discours dans le film.

Trois rénovations phraséologiques sur neuf ont été traduites et rénovées en TC, tandis que trois ont été traduits avec leurs équivalents phraséologiques, mais sans rénovations. On peut en conclure que les rénovations phraséologiques sont reconnaissables dans le discours ; en raison de cela, le traducteur les identifie et essaie de les traduire en produisant un effet identique à celui qu'elles ont en TS, que ce soit par une rénovation ou par un phrasème (qui est lui-même expressif). Toutes les rénovations sont des films sur Astérix, ce qui nous indique que dans ces deux films, les rénovations phraséologiques sont un moyen humoristique.

Dans l'analyse on trouve aussi quelques types de traductions, qui n'étaient pas réalisés dans le corpus que j'ai analysé. Ils ont été proposés par Simona Leskovar, mais comme elle non plus n'a pas trouvé un grand nombre d'exemples dans son corpus, on peut conclure que ces types de traduction ne sont pas très souvent employés dans ce genre de texte.

Un des points que j'ai pris en considération en cherchant l'équivalence entre deux phrasèmes, était aussi leur valeur connotative. Celle-ci doit être similaire pour qu'on puisse parler d'une équivalence (surtout en ce qui concerne l'équivalence parfaite). Par exemple, le phrasème *foutre le camp* qui a en français une connotation vulgaire, ne peut pas être traduit en slovène par *pobratil šila in kopita*, qui a le même sens dénotatif, mais qui s'emploie en langue standard. Or, la valeur connotative a été souvent difficile de vérifier, car elle n'est pas toujours notée dans les dictionnaires phraséologiques.

Dans le corpus j'ai trouvé aussi quatre exemples dans lesquels un phrasème n'a pas été traduit par un équivalent phraséologique, mais où la traduction a quand même conservé la valeur connotative du phrasème. Par exemple, le phrasème français qui s'emploie en langage familier *en jeter* ne connaît pas un authentique équivalent slovène, mais il a été traduit par une expression familière avec le même sens, *Carsko !*. On peut dire que ces quatre exemples de traduction ont gardés une caractéristique des phrasèmes et qu'ils ont approché ainsi la langue originale du film du spectateur.

Pour conclure, j'estime que les résultats d'analyse correspondent beaucoup à mes hypothèses de départ. J'estime aussi que quelques phrasèmes employés dans les films ont été omis dans l'analyse, parce que j'ai constitué mon corpus à partir des sous-titres français, qui ont été eux aussi déjà modifiés et abrégés.

5.3.6 Dictionnaire phraséologique slovène-français et français-slovène

À partir du corpus que j'ai constitué lors de l'analyse des films, j'ai élaboré un petit glossaire phraséologique pour les deux langues. J'y propose 40 entrées avec 56 phrasèmes pour le slovène et 40 entrées avec 53 phrasèmes pour le français. J'ai considéré comme appropriées les équivalences parfaites que j'ai trouvées soit dans le texte cible (c'est-dire dans les sous-titres slovènes), soit seule ou à l'aide de mes directeurs de mémoire, à partir de nos connaissances linguistiques et nos dictionnaires mentaux.

5.4 Conclusion

Pour conclure, nous pouvons mettre en évidence quelques constations du mémoire. En ce qui concerne la partie théorique, nous pouvons tout d'abord dire que certaines comparaisons entre la phraséologie slovène et française ont été faites. Les points communs entre les deux sont issus sans doute de la même théorie de base, le structuralisme. Il faut mentionner aussi que ce genre de comparaisons entre ces deux langues est difficile de trouver dans la littérature spécialisée sur la phraséologie. Pour cette raison-là, j'étais obligée de faire des recherches théoriques sur chacune

des langues en particulier, et de faire ensuite la comparaison entre elles. La seconde constatation que j'ai faite c'est que l'emploi de la phraséologie dans le discours des films n'est pas encore très étudié. Mais comme il semble que ce soit tout de même un aspect important de la phraséologie (signalons encore une fois l'importance des phrasèmes et des rénovations phraséologiques dans les films sur Astérix), on s'attend dans le futur à des recherches plus détaillées sur ce sujet.

En s'appuyant sur les résultats de l'analyse des phrasèmes dans la partie pratique du mémoire, nous pouvons répondre à la question qui a été posée dans l'introduction : les phrasèmes ne sont pas pour la plupart omis dans la traduction. Cela ne s'est fait que dans 13,27 % des cas, tandis que les traductions ont été phraséologiques dans un peu plus que 30 % des cas. Or, selon l'analyse, nous pouvons constater, que la technique la plus employée était de traduire un phrasème par un lexème équivalent. Cela correspond aussi, comme l'on a déjà dit, à mes attentes sur les propriétés de la traduction en sous-titres.

Le dictionnaire phraséologique pourrait être considéré comme un produit final issu de l'analyse du corpus. Comme il s'agit d'un glossaire modeste, c'est plutôt l'échantillon d'un dictionnaire. Or, comme l'on peut affirmer, il existe beaucoup de matériaux phraséologiques comparables dans les deux langues, et il serait utile d'avoir un tel ouvrage pour les langues proposées.

À mon avis, l'objectif du mémoire a été atteint lorsqu'on a présenté les caractéristiques principales des phraséologies des deux langues et lorsqu'on a dégagé des points de distinctions, mais aussi des points communs. À mon avis, le but du mémoire a été aussi atteint par l'analyse des sous-titres slovènes des films français choisis. Pour l'analyse, je me suis limitée à un corpus assez restreint. J'estime qu'on pourrait parvenir à des résultats plus généraux et même plus importants, si on prenait dans le corpus plus de films de différents genres et aussi de différentes époques. Cela permettrait, à mon avis, d'élaborer une analyse plus adéquate de la phraséologie dans le film.

6 Literatura

BABIČ, Saša, 2008: *Minimalni frazemi v slovenščini*. Jezik in slovstvo 53. [49] – 63.

BALLY, Charles, 1919 [1909]: *Traité de stylistique française*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsbuchhandlung.

BÁRDOSI, Vilmos, 1999: *Entre fil d'Arianne et tonneau de Danaïdes*. Revue d'Étude françaises, N° 4. 1 – 12.

DE SAUSSURE, Ferdinand, 2005 [1916]: *Cours de linguistique générale*. Ur. Bally, Ch. et al. Paris: Éditions Payot & Rivages.

– 1996 [1916]: *Predavanja iz splošnega jezikoslovja [Cours de linguistique générale]*. Iz francoščine prevedel Boštjan Turk. Ljubljana: ISH Fakulteta za podiplomski humanistični študij.

GALISSON, Robert, 1994: *Les palimpsestes verbaux: des révélateurs culturels remarquables, mais peu remarqués*. Repères N°8. 41 – 62. Pridobljeno s http://ife.ens-lyon.fr/publications/edition-electronique/reperes/INRP_RS008_4.pdf, 13. 6. 2015.

GANTAR, Polona, 2007: *Stalne besedne zveze v slovenščini: korpusni pristop*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

GONZALEZ REY, Isabel, 2002: *La phraséologie du français*. Toulouse: Presses Universitaires du Mirail.

GRECIANO, Gertrud, 2000: *Phraséologie, ses co(n)textes et contrastes*. Paremia 9. 91 – 102. Pridobljeno s http://cvc.cervantes.es/lengua/paremia/pdf/009/011_greciano.pdf, 12. 6. 2015.

GROSS, Gaston, 1996: *Les expressions figées en français : noms composés et autres locutions*. Gap, Paris: Orphys.

GROSS, Maurice, 1982: *Une classification des phrases « figées » en français*. Revue québécoise de linguistique vol. 11, n° 2. 151-185. Pridobljeno s <http://id.erudit.org/iderudit/602492ar>, 1. 3. 2015.

KOVAČIČ, Irena, 1991: *Jezikovne zvrsti in podnaslovno prevajanje*. 15. prevajalski zbornik. Ur. Berger, A. idr. Ljubljana: DSKP. 20 – 27.

KRŽIŠNIK, Erika, 1988: *Frazeologija v moderni*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

– 1990: *Tipologija frazeoloških prenovitev v Cankarjevih prozih delih*. Slavistična revija 38. [399] – 420.

–, SMOLIĆ, Marija, 2000: *"Slike" časa v slovenskem jeziku*. Zbornik predavanj. Orel, I. (ur.). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 7 – 19.

– 2006: *Izraba semantične potence frazemov*. Slovensko jezikoslovje danes. 259 – 279.

– 2010: *Idiomatska beseda ali frazeološka enota*. Slavistična revija 58. 83 – 94.

– 2013: *Moderna frazeološka veda v slovenistiki*. Frazeološka simfonija: sodobni pogledi na frazeologijo. Ljubljana: Založba ZRC. 15 – 26.

– 2014: *Phraseology as a linguistic discipline in Slovenia*. Phraseologie und Kultur = Phraseology and culture. Ur. Jesenšek, V., Dobrovol'skij, D. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 105 – 125.

LESKOVAR, Simona, 2014: *Slovenski prevodi stalnih besednih zvez v kolumbijskih telenovelah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

MEJRI, Salah, 2007: *French phraseology*. Phraseologie: ein international Handbuch zeitgenössischer Forschung = Phraseology: an international handbook of contemporary research, VOL 2. Ur. Burger, H. et al. Berlin, New York: W. de Gruyter. 682 – 691.

NÁRAY-SZABÓ, Márton, 2002: *Quelques remarques sur la définition de phrasème*. Revue d'Études Françaises, N °7. 71 – 81. Pridobljeno s http://cief.elte.hu/sites/default/files/06naray_szabo.pdf, 13. 6. 2015.

NEDELKO, Vesna, 2006: *Frazeologija pri prevajanju umetnostnih besedil: izdelava teorije prevajanja frazemov in frazeoloških ponovitev s pomočjo opisa in klasifikacije nemških frazemov in njihovih prevodov ob primeru romana Pločevinasti boben avtorja Günterja Grassa*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

SCHAPIRA, Charlotte, 1999: *Les stéréotypes en français : proverbes et autres formules*. Gap, Paris: Orphys.

TOPORIŠIČ, Jože, 1974: *K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije*. Jezik in slovstvo 8. 273 – 279.

– 1996: *Dvojčiči in podobne frazeološke zgradbe v slovenščini*. Slavistična revija 44. [269] – 278.

VOGRINC JAVORŠEK, Urša, 2007: *Metabesedilnost v okviru strategij podnaslovnega prevajanja*. Jezik in slovstvo 52. [79]-94.

ZABUKOVEC, Dušanka, 2011: *Na istem bregu*. Pridobljeno s <http://www.lektorsko-drustvo.si/predavanja/na-istem-bregu>, 18. 2. 2015.

SLOVARJI

Amicale des Ch'tis du Périgord Blanc. Pridobljeno s

<http://amicaledeschtisduperigordblanc.jimdo.com/expressions-en-patois>, 12. 6. 2015.

ASHRAF, Mahtab et MIANNAY, Dennis, 2002: *Dictionnaire des expressions idiomatiques françaises*. Paris: Librairie générale française.

Bob. Pridobljeno s <http://www.languefrancaise.net/bob/>, 2. 3. 2015

Dictionnaire de la Zone. Pridobljeno s <http://www.dictionnairedelazone.fr/>, 6. 4. 2015.

Expressio. Pridobljeno s <http://www.expressio.fr/>, 2. 3. 2015

GRAD, Anton, 1998: *Francosko-slovenski in slovensko-francoski moderni slovar = Dictionnaire slovène-français et français-slovène moderne*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

KEBER, Janez, 2011: *Slovar slovenskih frazemov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

PAVLICA, Josip, 1960: *Frazeološki slovar v petih jezikih*. Ljubljana: DZS.

Proverbes français. Pridobljeno s <http://www.proverbes-francais.fr/citations-imbecile/>, 13. 6. 2015.

Reverso. Pridobljeno s <http://dictionnaire.reverso.net/>, 6. 4. 2015.

REY, Alain in CHANTREAU, Sophie, 1994: *Dictionnaire des expressions et locutions*. Paris: Le Robert.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Pridobljeno s <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>, 2. 3. 2015.

Trésor de la langue française. Pridobljeno s

http://www.lexilogos.com/francais_langue_dictionnaires.htm, 2. 3. 2015.

KORPUS SLOVENSKEGA JEZIKA

Gigafida. Pridobljeno s <http://www.gigafida.net/>, 12. 6. 2015.

INFORMACIJE O FILMIH

Asterix na olimpijskih igrah: Pridobljeno s http://www.imdb.com/title/tt0463872/?ref_=nv_sr_1, 6. 4. 2015.

Asterix in Obelix: Misija Kleopatra: Pridobljeno s http://www.imdb.com/title/tt0250223/?ref_=nv_sr_2, 6. 4. 2015.

Dobrodošli v Ch'tisu: Pridobljeno s http://www.imdb.com/title/tt1064932/?ref_=nv_sr_1, 6. 4. 2015.

Razred: Pridobljeno s http://www.imdb.com/title/tt1068646/?ref_=nv_sr_1, 6. 4. 2015.

VIRI

BERRI, Claude (producent), BOON, Dany (režiser). 2008. Bienvenue chez les Ch'tis [Videoposnetek]. Francija : Studio Canal.

CANTET, Laurent (režiser). 2008. Entre les murs [Videoposnetek]. Pariz: France télévisions distribution.

CHABAT, Alain (režiser). 2002. Astérix & Obélix. Mission Cléopâtre [Videoposnetek]. Francija : Pathé !

FORESTIER, Frédéric et LANGMANN, Thomas (režiserja). 2008. Astérix aux jeux olympiques [Videoposnetek] Francija: Pathé!

Distribucija v Sloveniji:

BERRI, Claude (producent), BOON, Dany (režiser). 2008. Bienvenue chez les Ch'tis = Dobrodošli v Ch'tisu [Videoposnetek]. Škofljica: Blitz Film & Video Distribution, 2009.

CANTET, Laurent (režiser). 2008. Entre les murs = Razred [Videoposnetek] Ljubljana : Continental film, 2009.

CHABAT, Alain (režiser). 2002. Asterix & Obelix: mission Cleopatre = Asterix & Obelix : misija Kleopatra [Videoposnetek]. Ljubljana : Cinemania group, 2006.

FORESTIER, Frédéric et LANGMANN, Thomas (režiser). 2008. Astérix aux jeux olympiques = Asterix na olimpijskih igrah [Videoposnetek] Ljubljana : Fivia, 2009.

6 Dodatek

6.1 Francoski frazemi, ki nimajo ekvivalence v slovenščini

(être) en train de (dbs. biti na vlečenju za)
biti sredi nekega dejanja, pravkar nekaj storiti

à fond (dbs. do dna)
popolnoma

aller de soi(-même) (dbs. iti od sebe (samo od sebe))
biti očitno

arranger le coup à quelqu'un (dbs. urediti udarec komu)
pomagati urediti problem

attraper la mort (dbs. ujeti smrt)
prehladiti se

avoir de la tête (dbs. imeti glavo)
imeti pamet, biti razumen

avoir le seume (dbs. imeti strup proti komu)
ne marati koga, zameriti mu kaj

avoir mal au cœur (dbs. imeti slabo v srcu)
slabo je komu

avoir/n'avoir pas le cœur à qqc./à l'ouvrage (dbs. (ne) imeti srce/a za kaj)
ne imeti želje po čem

casser les pieds à quelqu'un (dbs. lomiti noge komu)
nadlegovati koga

Chacun son métier, les vaches seront bien gardées. (dbs. Vsak svoj poklic, pa bodo krave dobro varovane.)

Vsak naj se ukvarja s svojimi stvarmi, in vse bo šlo najbolje.

crever (fam.) à la tâche (dbs. crkniti (pog.) pri nalogi)
delati trdo in brez počitka do smrti

de fil en aiguille (dbs. od niti do šivanke)
prehajajoč postopoma z ene stvari na sledečo

en baver (dbs. sliniti se (od česa))
trpeti, biti izpostavljen zelo težavnim pogojem

en jeter (dbs. metati ga)
kaj naredi dober vtis

être, rester fidèle à son/au poste (dbs. zvest delovnemu mestu)
biti trdno na nekem delovnem mestu

face de pet (dbs. obraz od prdca)
žaljiva metonimična besedna zveza

faire des vagues (dbs. delati valove)
povzročiti burne reakcije, škandal

foutre le camp /vulg./ (équivalent vulgaire de *lever le camp*) (dbs. vulgarni ekvivalent frazema dvigniti tabor)
oditi

garder la pêche (dbs. obdržati breskev)
biti v dobrem stanju

lâcher la grappe à quelqu'un (dbs. spustiti grozd komu)
pustiti pri miru

L'habit ne fait pas le moine. (dbs. Obleka ne naredi meniha.)
Ljudi se ne sme soditi po njihovem videzu.

mettre la puce à l'oreille de qqn. (dbs. postaviti bolho v čigavo uho)
zbuditi pozornost, sum

ne rien avoir à voir avec quelqu'un/quelque chose (dbs. ne imeti nič za videti s kom/čim)
ne imeti veze s čim, ne tikati se koga

Parle à mon cul, ma tête est malade. (dbs. Govori moji riti, moja glava je bolna.)
Ne želim te poslušati.

perdre la face (dbs. izgubiti obraz)
izgubiti svojo veljavo v nekem konfliktu, v pogajanjih

péter le feu (pop.) (dbs. prdeti ogenj (pog.))
biti zelo aktiven, imeti veliko energije

sans faute (dbs. brez napake)
zagotovo

se crever le cul (varianta se casser le cul) *cul* – vulg. (dbs. počiti si rit (varianta razbiti si rit) rit – vulg.)

preživljati izredne napore, zelo se truditi

se taper un délire (dbs. udariti si delirij)

zabavati se, privoščiti si kaj

sur le tas (dbs. na kupu)

na delovnem mestu

tenir le coup (dbs. držati udarec)

zdržati, biti vztrajen

voir la couleur de (dbs. videti barvo česa)

se rabi v nikalni obliki v stavkih, kot je: ni videl barve česa, kar pomeni, tega še ni videl

yeux neufs, regard neuf (dbs. nove oči, nov pogled)

pogled, ki odkriva ali se zdi, da odkriva neko stvar prvič, brez vnaprejšnjih sodb

Podpisana Neža Sluga izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom *Frazeologija v francoskih filmih in slovenskih podnaslovih* napisala sama in le z navedenimi pripomočki ter da so vsa mesta v besedilu, ki druga dela navajajo dobesedno ali jih smiselno povzemajo, jasno označena kot povzeta mesta z navedbo vira.

Neža Sluga

Ljubljana, 18. junija 2015